

Analiza štampanih medija u Srbiji
April - Jun

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

02|2019

Godina 5, Broj 2/2019
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
april - jun

Kvartalni
MEDIJAMETAR

02/2019

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina V, Broj 2/2019
ISSN 2406-2707

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 82
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović

Velimir Ćurgus Kazimir

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Milićević
Marija Benke

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
Instant System Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović,
Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015)- . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015-
(Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediameter = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1 Isidora Jarić, Danica Laban:
UVOD
- 2 Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3 Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4 Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5 O AUTORIMA

Srećko Horvat Tri tekovine Jugoslavije

ULTIMATIVNI LET POKLON MAGAZIN

Nedeljnik

199 DINARA

11. JUL 2019

REIAN

11. ЈУЛ 2019. / БРОЈ 3576 / 299 RSD

ОПОЗИЦИЈА У СРБИЈИ ГДЕ ЈЕ ЗАПЕЛО

ВАСИЛ ХАЦИМАНОВ ОВА ЗЕМЉА ЈЕ ТЕМПИРАНА БОМБА

ДВЕ ГОДИНЕ ВЛАДЕ
ДА ЈЕ САМО
ЂУТАЛА...

УДАЧНЫЕ

БЕРИЧИЧКО БРЕЗДЕЦИМА

Naprednjačka ekonomija
ŠTA SE KRIJE

ŠTA SE KRIJE IZA "BEHTELA"

Istraživanje: Smrt Milovana Ivića
MISTERIJA TELA PORED KLUPE

cena 250 RSD

BiH 4,70 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 175 DEN; Crna Gora 2,50 EUR; Srbija 100 RSD; Montenegro 100 MKD; Bosna i Hercegovina 100 KM; 1 euro = 1,11 KM; 1 euro = 1,11 KM; Germany 4,00 EUR; Switzerland 6,00 CHF

Črna gora 2.50 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Grčka 3.00 EUR; Austrija 4.00 EUR

1

Uvod

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

UVOD:**Politička, kosovska i saborska pitanja**

Osamnaesti broj *Kvartalnog medijametra* već u prvom poglavlju skicira obrise medijske scene društva Srbije. Letničan pogled na naslove tekstova sa naslovnicama dnevnih novina otkriva koordinate uređivačkih politika štampanih medija u Srbiji, koje oblikuju senzacionalistički pristup, nedovoljne profesionalne kompetencije i sklonost ka spinu.

I u ovom kvartalu mediji su se bavili uobičajenim temama: *političkim životom u Srbiji i Kosovom/odnosima Beograda i Prištine*. Novina je nagli porast interesovanja medija za pitanja u vezi sa religijom i Crnom Gorom.

Pitanja vere, crkva i religija su, u ovom kvartalu, treća tema prema zastupljenosti. Ne posredni povod za to je turbulentno zasedanje *Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve* u maju, kojem je prisustvovao i predsednik Srbije Aleksandar Vučić. Sam Sabor i period neposredno posle njega obeležili su sukobi i unutrašnje tenzije u vrhu SPC. Otuda i „eksplozija“ broja aktera iz ove grupacije – 518 pojavljivanja, dok ih je u prošlom kvartalu bilo 201. Među deset najzastupljenijih tema našla se i Crna Gora. Tinjanjući sukob na relaciji Beograd-Podgorica u ovom kvartalu je eskalirao. Jedan od uzroka je i predlog Zakona o slobodi veroispovesti, kojim se preispituje imovina verskih zajednica, uključujući i Srpsku pravoslavnu crkvu u Crnoj Gori. Specifičnost medijskog izveštavanja o toj temi je izrazito negativan ton. Čak 67.27% tekstova je negativno konotirano – u dnevnom listu *Alo!* 64.29%, u *Blicu* 62.5%, *Politici* 72.22%, *Večernjim novostima* 80%, *Informeru* 100%. Jedini izuzetak je dnevni list *Danas*, u kojem nema negativno konotiranih napisa.

Prvi put od kada postoji *Medijametar*, najzastupljeniji inozemni političar na naslovnicama dnevnih novina nije ni Vladimir Putin, ni Donald Tramp, već je to Emanuel Makron, čija je juljska poseta najavlјivana tokom drugog kvartala.

Učešće izveštaja u drugom kvartalu prelazi 80% i najviše je do sada. Smanjenje učešća članaka u korist izveštaja i intervjuja i dalje najviše govori o trendovima koji vladaju u današnjem novinarstvu, a koje odlikuje nedostatak analitičkog pristupa i istraživačkih kapaciteta.

I u ovom broju *Kvartalnog Medijametra* empirijska gradja istraživana je na istovetan, standardizovan način. Jedinica analize bila je jedan tekst, a sama analiza kombinacija dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija"¹, i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U delu teksta posvećenom analizi naslova, merene su frekvencije prethodno normalizovanih i lematizovanih reči iz naslova, koje su potom grafički prikazane pomoću paketa „wordcloud“ iz programskog jezika R.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, tekstova i naslova, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

1 S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

2 G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London: Sage Publications, 1997.

2

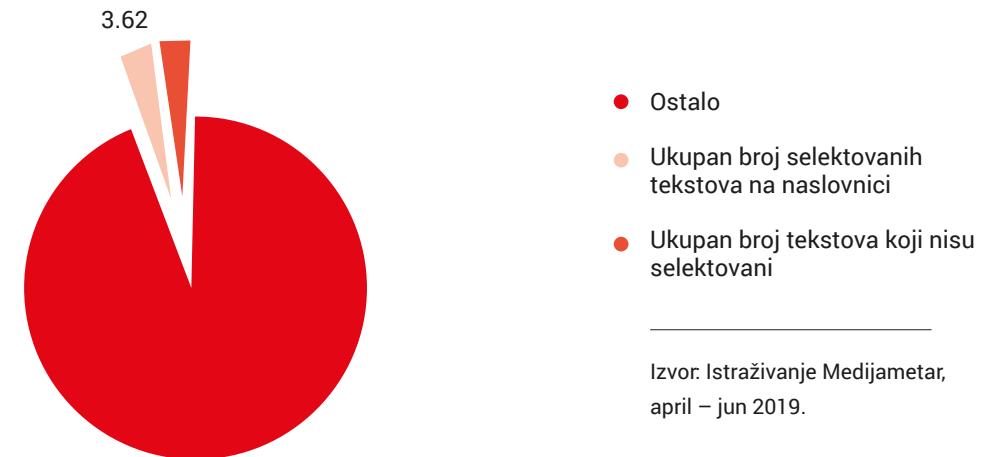
Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

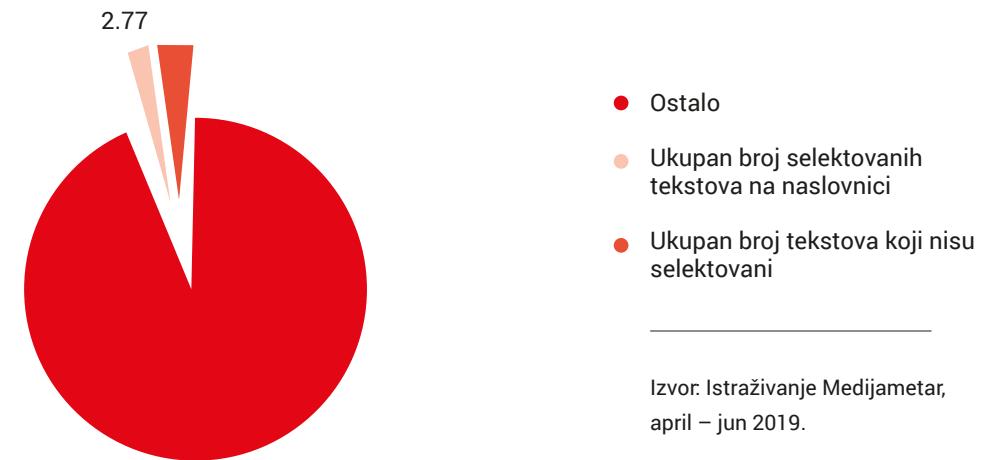
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a na različite načine govore o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je još 2015. godine u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Dnevni listovi *Alo!*, *Blic*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Politika* i *Večernje novosti* čine uzorak *Medijametra* i tokom 2019. godine, kako bi bilo moguće uporedno praćenje rezultata. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simboliše njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1–7, za period od 1. aprila do 30. juna 2019.

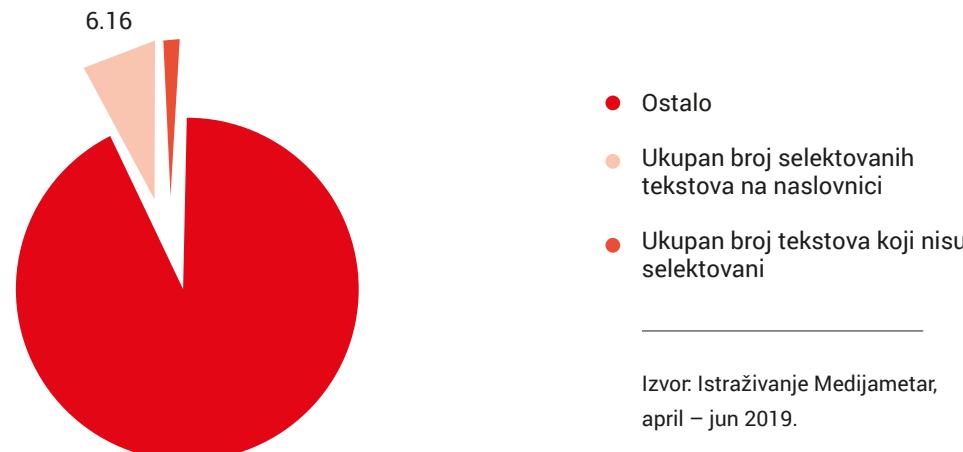
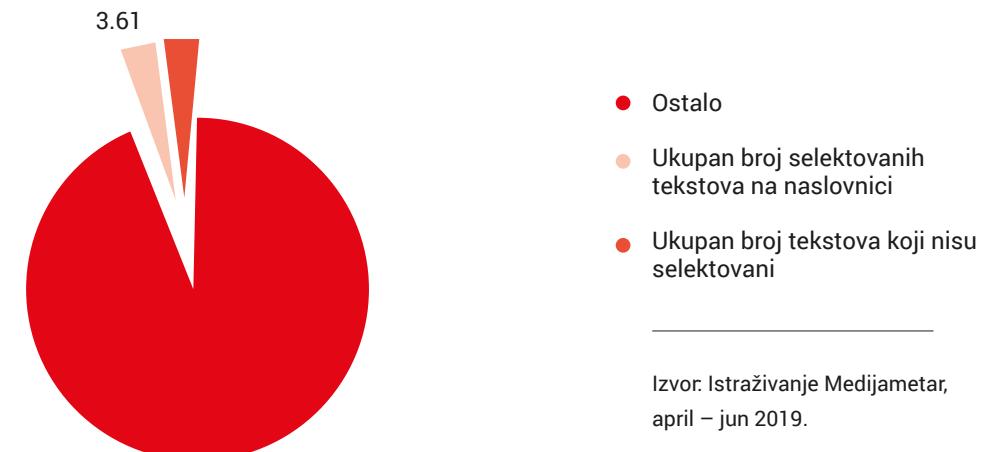
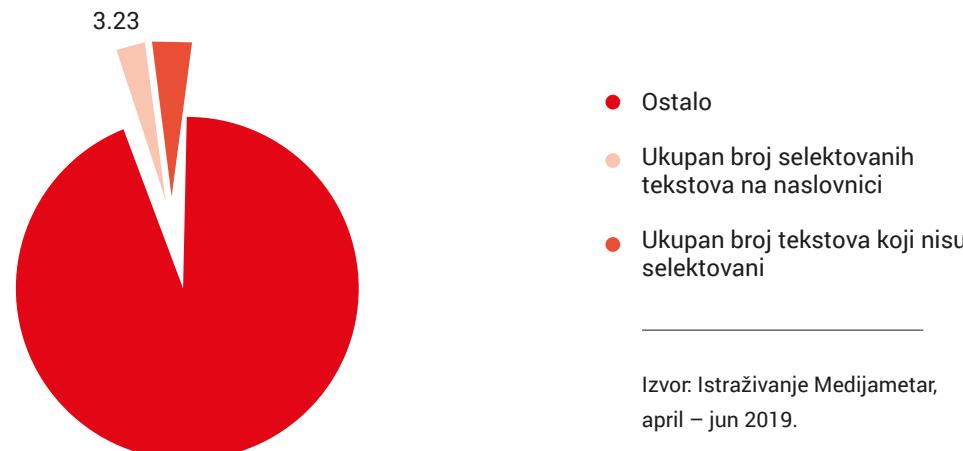
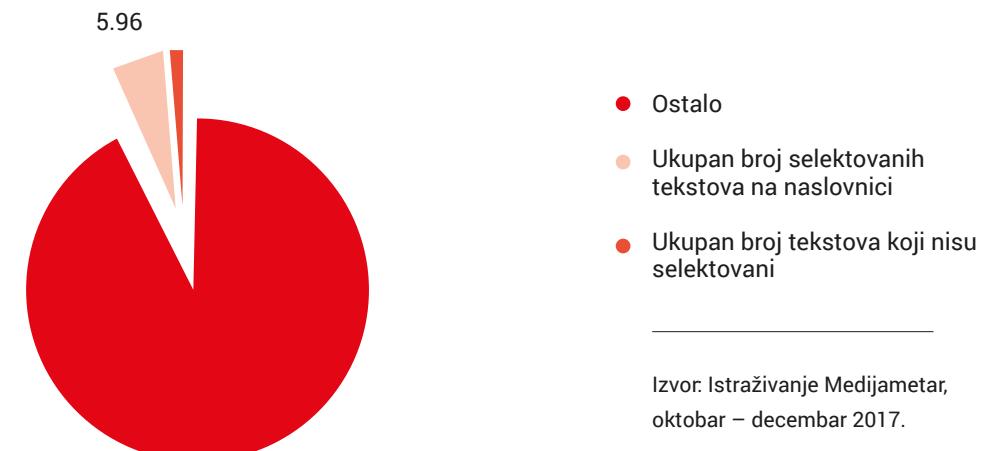
Grafikon 1. – Alo!

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 2. – Blic²

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

¹ Za više informacija videti tabelu 84 u Apendiksu.² Za više informacija videti tabelu 85 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Danas³ Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.**Grafikon 5. – Kurir⁵**Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.**Grafikon 4. – Informer⁴**Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.**Grafikon 6. – Politika⁶**Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2017.³ Za više informacija videti tabelu 86 u Apendiksu.⁴ Za više informacija videti tabelu 87 u Apendiksu.⁵ Za više informacija videti tabelu 88 u Apendiksu.⁶ Za više informacija videti tabelu 89 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Večernje novosti⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnci
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
april – jun 2019.

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2274, i taj broj čini prosečno 58.30% tekstova sa naslovnicama i 4.23% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnci	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnci	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	71	69	2
vesti	14	13	1
politika	76	75	1
društvo	69	25	44
hronika	87	22	65
V.I.P.	113	11	102
sport	55	16	39
svet	9	5	4
intervju/intervju nedelje	7	7	0
Beograd	6	1	5
reportaža	4	2	2
dodatak	20	0	20
UKUPNO	531	246	285

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

⁷ Za više informacija videti tabelu 90 u Apendiksu.

Tabela 2. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
politika	48	48	0
aktuelno/intervju	3	3	0
tema dana/broja	83	66	17
društvo	82	39	43
hronika	57	12	45
ekonomija	10	7	3
kultura	9	2	7
sport	78	1	77
sudbine	4	0	4
svet/planeta	5	3	2
ljudi/zene	4	0	4
istražujemo/dosije	5	2	3
felhton	1	1	0
fenomeni	2	1	1
zabava	44	1	43
Beograd	4	1	3
scena	8	0	8
pop & kultura	4	0	4
UKUPNO	451	187	264

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 3. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	6	6	0
Danas specijalni dodatak	30	25	5
Danas vikend	34	20	14
događaj/tema dana	3	3	0
društvo	125	119	6
ekonomija	46	45	1
globus	25	25	0

kultura	37	18	19
intervju	0	0	0
naslovna strana	21	21	0
politika	150	150	0
Beograd	2	1	1
sport	29	3	26
poslednja	0	0	0
dijalog	23	22	1
pomodoro	3	2	1
vladavina prava	3	3	0
region	3	3	0
hronika	0	0	0
Novi Sad	0	0	0
periskop	1	1	0
terazije	0	0	0
UKUPNO	541	467	74

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 4. – Informer

Informator/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	132	130	2
vesti	136	58	78
showtime	90	11	79
sport	59	5	54
dodatak	45	2	43
UKUPNO	462	206	256

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 5. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti	371	234	137
intervju	1	1	0
stars	76	17	59
kultura	18	4	14
sport	47	5	42
dodatak	18	2	16
UKUPNO	531	263	268

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 6. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	55	44	11
društvo	75	29	46
ekonomija	48	39	9
politika	29	28	1
događaji dana	31	30	1
kultura	37	3	34
hronika	30	21	9
dnevni dodatak	47	4	43
Srbija	24	9	15
sport	26	1	25
tema nedelje/dana	2	1	1
ličnosti	1	0	1
region	19	19	0
naslovna strana	303	266	37
pogledi	22	21	1
potrošač	23	6	17
Beograd/beogradska hronika	16	5	11
feljton	4	2	2
UKUPNO	792	528	264

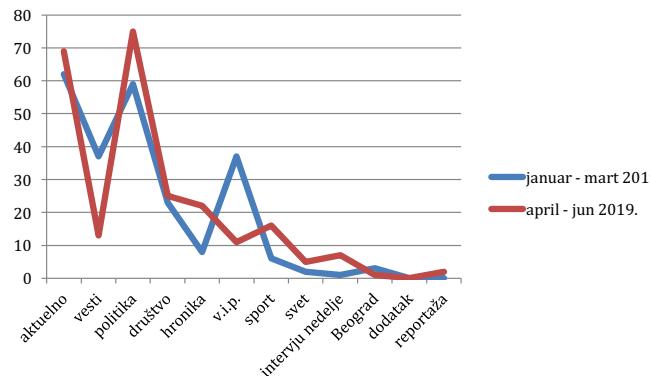
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 7. – Večernje novosti

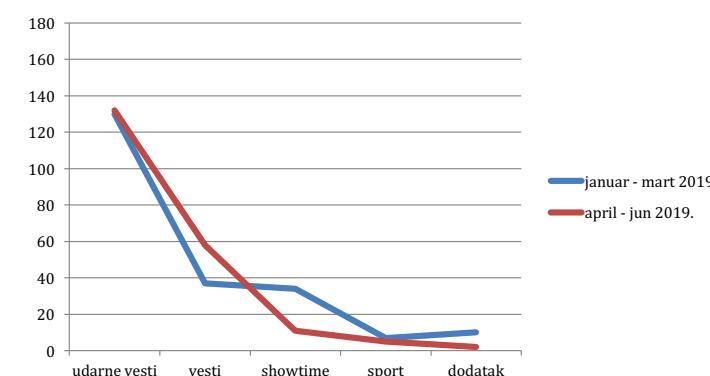
Večernje novosti/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	53	16	37
društvo	144	104	40
politika	111	111	0
ekonomija	52	46	6
aktuelno	44	29	15
reportaža	7	2	5
kultura	16	6	10
intervju	6	3	3
svet	22	20	2
sport	40	7	33
Beograd	17	6	11
tema dana	4	4	0
reflektor	5	4	1
događaji	13	12	1
druga strana	6	5	1
dodatak	52	2	50
UKUPNO	592	377	215

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

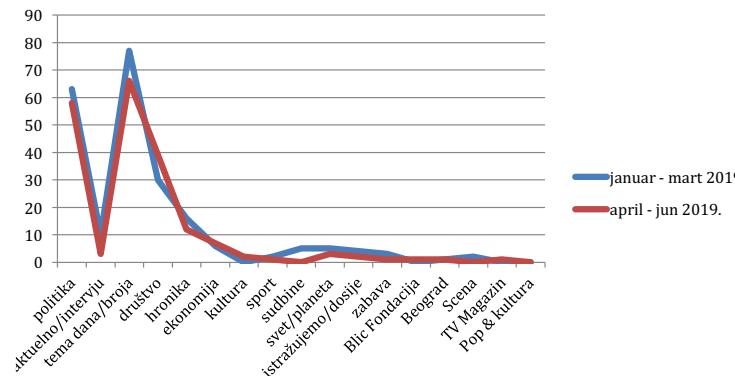
Uvidom u prikazane **tabele 1–7** i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic*, prate klasičnu strukuru dnevnih novina, dok jedino dnevni list *Informer*, sa svojom redukovanim strukturom rubrika, značajno odstupa od ove matrice. Iako je u prethodnim tromesečjima dnevni list *Kurir* počeo na izvestan način da se približava klasičnoj strukturi novina, u poslednjem tromesečju 2018. godine beležimo ponovo približavanje *Kurira* uređivačkoj strategiji prisutnoj u dnevnom listu *Informer*, što je vidljivo i u **grafikonu 12** u vidu značajno naglašenog prisustva tekstova u ponovo objedinjenoj rubrici *vesti*. I u dnevnom listu *Informer vesti* su dominatna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti, a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno-politički karakter. S druge strane, dnevni list *Alo!* je u prethodnim tromesečjima na izvestan način razgranao strukturu rubrika. Uredivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih sedamnaest izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u drugom kvartalu 2019. godine, što se jasno može primetiti u **grafikonima 8 – 14**.

Grafikon 8. – Alo!

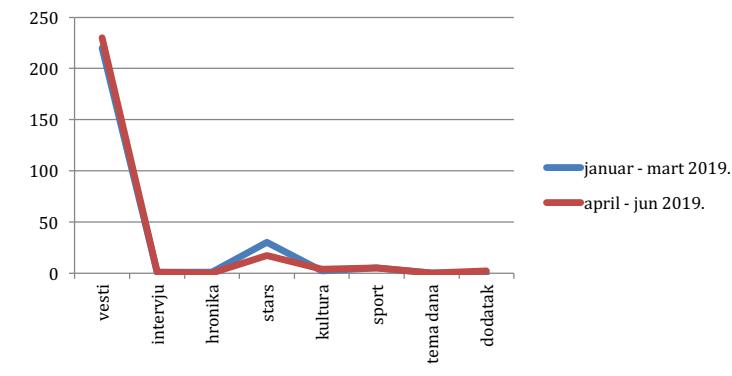
Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 11. – Informer

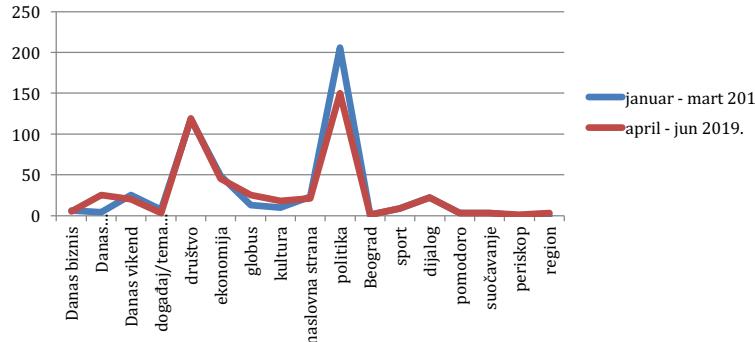
Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 9. – Blic

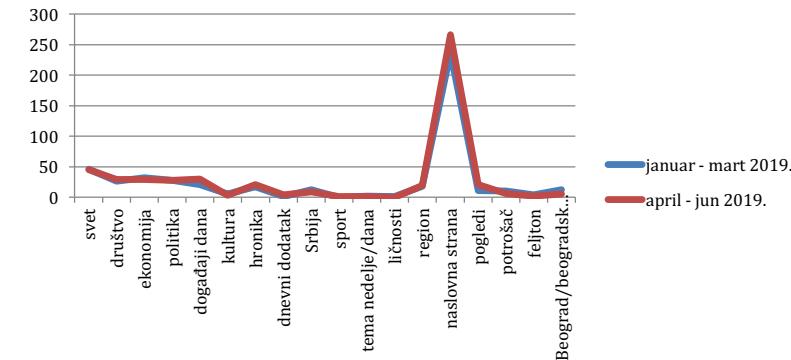
Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 12. – Kurir

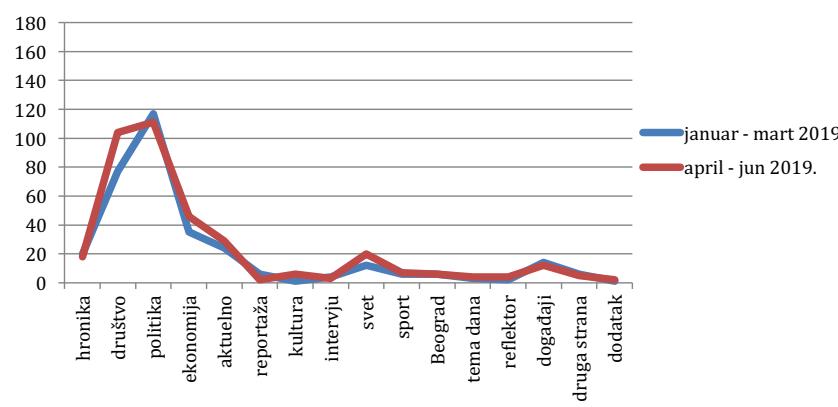
Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 10. – Danas

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 13. – Politika

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 14. –Večernje novosti

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Retrospektivno gledano, ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova tokom 2015. godine (7382), 2016. godine (8293), 2017. godine (8652) i 2018. godine (8744), uočavamo jasan trend porasta broja analiziranih napisa (videti **tabelu 8**). S obzirom na to da je fokus *Medijametra* prvenstveno na društveno-političkim događajima i da to predstavlja jedan od ključnih kriterijuma za odabir tekstova, upravo se u ovim navodima može naći uzrok znatnog povećanja broja napisa u uzorku, posebno u odnosu na 2015. godinu. Zanimljivo je da ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova u prvom i drugom kvartalu 2019. godine (ukupno 4525 teksta) sa brojem selektovanih tekstova po godinama u prva dva kvartala (u 2015. godini – 3033 teksta, u 2016. godini – 4030 teksta, u 2017. godini – 4494 teksta i 2018. godini – 4182 teksta) vidimo da je on primetno veći, što predstavlja ponovo fokusiranje medija na društveno-politička dešavanja i u 2019. godini.

Tabela 8. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima za period 2015 – 2019.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
prvi kvartal	1360	1924	2403	2173	2251
drugi kvartal	1673	2106	2091	2009	2274
treći kvartal	2172	2012	1991	2248	
četvrti kvartal	2177	2251	2167	2314	
UKUPNO	7382	8293	8652	8744	

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

3

Rezultati
istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Sadržaj i karakter naslova tekstova iz uzorka

Novinski naslovi, kao i same naslovne strane, čine identitet svakih dnevnih novina, a čitaoci se često, zbog nedostatka vremena ili želje za detaljnijim uvidom u medijske sadržaje, o događajima informišu samo na osnovu naslova tekstova. Upravo je ta činjenica doprinela ustanovljavanju nove prakse u štampanim medijima – upotrebi naslova/naslovnih blokova (nadnaslov, naslov, podnaslov) koji se mogu uporediti sa *clickbait* naslovima u onlajn medijima. Naime, kako bi čitaoci izabrali baš njihovu vest i/ili posetili sajt, onlajn mediji postavljaju interesantne/senzacionalističke naslove (*clickbaits*), koji vrlo često nisu ni povezani sa tekstrom.¹ Njihova svrha je da prvenstveno privuku pažnju i „prevarе“ čitaoce da kliknu na tekst i na taj način generišu prihod mediju, što svakako predstavlja vid neprofesionalne medijske prakse i u duhu je narastajućeg trenda tabloidizacije. Većina štampanih medija poseduje istoimene portale na kojima su duži vremenski period mogli da testiraju efikasnost ovakvog naslovljavanja i zato smo, kroz ovo istraživanje, ispitivali u kojoj meri i na koji način štampani mediji preuzimaju takav vid koncipiranja naslova. Senzacionalističko naslovljavanje tekstova u štampanim izdanjima je praksa koja izaziva reakciju čitalačke publike, odnosno željenu pažnju, koja posredno dovodi i do veće čitanosti.

Istraživanje u okviru projekta *Medijametar* je iz navedenih razloga, bilo usmereno ka tome da se proceni karakter naslova, odnosno da se ustanovi da li su naslovi senzacionalistički i da li sam naslov odgovara sadržaju teksta ili ne. Reči koje su bile prisutne u naslovima grafički su prikazane u obliku "oblaka reči"² u kojem dimenzije reči predstavljaju frekvencije njihovo pojavljivanja.

¹ Primer: naslov teksta koji najavljuje dolazak proleća, na portalu [www.alo.rs](https://www.alo.rs/vesti/drustvo/srbi-ja-prolece-beograd-gradani-promena-vremena-prognoza/218195/ves): <https://www.alo.rs/vesti/drustvo/srbi-ja-prolece-beograd-gradani-promena-vremena-prognoza/218195/ves>

2 Engleski: *wordcloud*

„Oblak reči“ – sadržaj naslova

Jezički korpus koji čini „oblak reči“ obuhvata naslove 2274 teksta, koji su odabrani za uzorak u drugom kvartalu 2019. Proces izrade „oblaka reči“³ podrazumeava je prečišćavanje tog jezičkog korpusa, odnosno, svođenje reči na mala slova, odstranjivanje znakova interpunkcije i reči koje nisu relevantne za istraživanje.⁴ Nakon toga, napravljena je lista termina⁵ korišćenjem paketa „tm“ iz programskog jezika R.⁶ Odabrani termini su lematizovani, odnosno pretvoreni u reči – na primer, sve padeške promene jedne reči su svedene na nominativ u slučaju imenica, dok su glagoli grupisani prema njihovom vremenskom obliku. Na taj način, utvrđena je frekvencija reči, odnosno reči koje se pojavljuju više od pet puta grafički su prikazane pomoću paketa „wordcloud“ iz programskog jezika R.⁷

Reč koja se, kao i u prethodnom kvartalu, najčešće spominje u sedam medija iz uzorka je *Srbija* – zastupljena u 176 pojavljivanja. Sledi reč *Kosovo*, koja se pojavljuje 104 puta, dok su reči *Srbi* i *Vučić*, zabeležene po 90, odnosno 89 puta. Među 10 najzastupljenijih reči u naslovima nalaze se još i reči *srpski* (74), *nije* (70), *zbog* (55), *protiv* (46), *Beograd* (44), *milion* (42) i *sad* (41).

Grafikon 15.– „Oblak reči“, 7 medija iz uzorka⁸

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jul 2019.

3 Primena metoda Text Mining (tm) omogućava izvlačenje potrebnih i značajnih informacija iz teksta (u konkretnom slučaju naslova) koji se obrađuje. Tekst se tretira kao skup reči, kroz pristup "Bag of Words".

⁴ Uglavnom nisu uzete u obzir nepromjenljive reči poput: kao, što, bez (tzv. stop-reči). Međutim, pojedine nepromjenljive reči, ostavljene su u korpusu i prikazane u "oblaku reči" zbog relevantnosti za istraživanje. Na primer, reč *zbog* ukazuje na uzročno–posledični karakter naslova iz tog raloga je ostavljena u grafičkom prikazu.

5 Pojam termin je različit od pojma reč – na primer, reč Srbija i Srbije je ista, ali predstavlja različit termin.

6 Ingo Feinerer, Kurt Hornik, tm: Text Mining Package, R package version 0.7-6, <https://CRAN.R-project.org/package-tm>, 2018; Ingo Feinerer, Kurt Hornik, David Meyer, "Text Mining Infrastructure in R," *Journal of Statistical Software* 25/5 (2008): 1-54. doi: 10.18637/jss.v025.i05

7 Ian Fellows, wordcloud: Word Clouds, R package version 2.6, <https://CRAN.R-project.org/package=wordcloud>, 2018.

8 Prikazane su reči koje se ponavljaju u naslovima najmanje pet puta.

Kada se sagledaju novine pojedinačno, u dnevnom listu *Alo!*, najprisutnija reč je *Srbi* (18 pojavljivanja) slede *srpski* (10), *sam* (9), *Vučić* (9), a zatim *Kosovo*, *milion* i *Šiptari*, koje su zastupljene u po 8 naslova. *Blic* najčešće u naslovima ističe reči *Kosovo* (15), *Srbija* (10), *Jutka* (9), *Pariz* (8) i *doživotni* (7). Najčešće ponovljena reč u naslovima koji su ušli u uzorak dnevnog lista *Danas* je *Srbija* (42 naslova). Reč *Vučić* je zastupljena 33, a *vlast* 30 puta. Reči *nije* i *evro* se spominju u još 16, odnosno 15 navrata. *Informator* u naslovima daje prioritet reči *Kosovo* (31), dok su druga i treća reč prema zastupljenosti *Srbija* (28) i *Šiptari* (16). *Srbi* i *Đilas* su četvrta i pet reč prema prisutnosti, upotrebljene u naslovima 15, odnosno 12 puta. *Srbija* (25), *Srbi* (19), *Kosovo* (17), *Vučić* (16) i *Putin* (12 pojavljivanja) su najzastupljenije reči u naslovima odabralih tekstova iz *Kurira*. *Srbija* je najprisutnija reč i u naslovima *Politike* (40), a slede *srpski* (20), *Vučić* (19), *Kosovo* i *nije* (po 16). *Večernje novosti* takođe najviše upotrebljavaju reč *Srbi* (22 teksta), dok su naredne reči prema prisustvu *Srbija* i *srpski* (po 15), a slede *nije* (14), *Kosovo* i *zbog* (po 10 pojavljivanja). Zastupljenost reči u naslovima, prema medijima videti u **grafikonima 16 – 22**.

Grafikon 16. – „Oblak reči“ – Alo.

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019

Grafikon 17. – „Oblak reči“ – Blic

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019

Grafikon 18. – „Oblak reči“ – *Danas*

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 19. – „Oblak reči“ – Informer

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 20. – „Oblak reči“ – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 21. – „Oblak reči“ – *Politika*

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Grafikon 22. – „Oblak reči“ – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Karakter naslova

Kao što je već napomenuto, senzacionalističko izveštavanje i tabloidizacija su sve prisutniji trendovi u štampanim medijima u Srbiji. Ta praksa je vidljiva i u naslovima, koji u skoro 34% tekstova ne zadovoljavaju standarde profesionalnog izveštavanja. To je, između ostalog, oличено i u korišćenju formulacija koje nisu u skladu sa sadržajem teksta, neprihvatljivih reči i uvreda i sličnih praksi. Način na koji se koncipiraju naslovi predstavlja pravi odraz uređivačke politike svakog od medija i omogućava uvid u to kakva je namera novinara i urednika – informisanje javnosti o temama od javnog značaja ili privlačenje pažnje čitalačke publike na načine koji evidentno nisu u skladu sa standardima novinarske profesije.

Kako bi bilo utvrđeno kako mediji pristupaju naslovljavanju tekstova, naslovi napisa iz uzorka su klasifikovani u četiri kategorije. Prvu grupu čine naslovi koji u potpunosti odgovaraju standardima novinarske profesije i koji su u skladu sa tekstrom koji sledi.⁹ Sledeća grupa naslova su oni koji odgovaraju standardima profesije, ali nisu u skladu sa sadržajem teksta, odnosno činjenice navedene u naslovu nisu ni na koji način povezane sa navodima koje se nalaze u tekstu, već su često i u suprotnosti.¹⁰ Treću grupu čine senzacionalistički naslovi koji izlaze iz okvira profesionalnih standarda, ali su u skladu sa sadržinom teksta. To su naslovi koji nastoje da izazovu manje ili više burnu reakciju čitalaca i svakako privlače pažnju.¹¹ Poslednja grupa naslova su senzacionalistički, koji izlaze iz okvira profesionalnih standarda i ne odgovaraju tekstu. Taj vid naslova, koji izaziva najintenzivnije reakcije publike, najviše govori o nepoštovanju osnovnih etičkih principa izveštavanja i ukazuje na loše prakse medija.¹² Ovo istraživanje nije imalo za cilj utvrđivanje istinitosti tvrdnji navedenih u naslovima i tekstovima (odnosno fenomena *fakenews*), već načina na koji su mediji postupali u odnosu na iznete činjenice. Tačnije, ideja je bila da se uporedi usklađenost navedenih tvrdnji sa argumentacijom prezentovanom u tekstu.

Senzacionalistički naslovi primećeni su u svim medijima, s tim što se rečnik i način na koji se privlači pažnja čitalaca veoma razlikuje u svakom od njih. Najviše senzacionalističkih naslova koji su bili u skladu sa objavljenim sadržajem zabeleženo je u dnevnom listu *Alo!* – 189, odnosno, više od tri četvrtine tekstova koji su selektovani za uzorak iz ovog medija imalo je naslov koji nije u saglasju sa profesionalnim standardima. Više od polovine senzacionalističkih naslova zabeleženo je i u listu *Kurir* – oko 55%. Senzacionalistički naslovi koji se ne mogu povezati sa sadržajem teksta najzastupljeniji su u *Informeru* – 20, dok se u dnevnim novinama *Politika* beleži najviše naslova koji, izolovano posmatrano, zadovoljavaju standarde izveštavanja, ali se u njima ne iznose činjenice koje se potvrđuju u tekstu – 40 ili 7.58% (**tabela 9**).

⁹ Primer: "Gradiće se novi ledolomac," *Politika*, 03.01.2019, str. A1.

10 Primer: "Putin i Vučić grade hram!" *Alo!*, 17.01.2019, str. 2.

11 Primer: "Krvavi scenario za rušenje Dodika!" *Alo!*, 05.01.2019., str. 2.

12 Primer: "Đilasovka koja radi za Šiptare je vođa protesta." *Informer*, 04.01.2019., str. 5.

Tabela 9. – Karakter naslova prema medijima

Medij/naslov	ispunjava standarde		ispunjava standarde/u neskladu sa sadržajem		senzacionalistički/u neskladu sa sadržajem		senzacionalistički/u skladu sa sadržajem		total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Alo!	53	21.54	0	0.00	4	1.63	189	76.83	246	100.00
Blic	111	59.36	0	0.00	1	0.53	75	40.11	187	100.00
Danas	406	86.94	1	0.21	0	0.00	60	12.85	467	100.00
Informer	85	41.26	10	4.85	20	9.71	91	44.17	206	100.00
Kurir	111	42.21	3	1.14	5	1.90	144	54.75	263	100.00
Politika	459	86.93	40	7.58	0	0.00	29	5.49	528	100.00
Večernje novosti	285	75.60	2	0.53	10	2.65	80	21.22	377	100.00
total	1510	66.40	56	2.46	40	1.76	668	29.38	2274	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Zastupljenost novinskih žanrova

U drugom tromesečju 2019. godine, učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova koji čine uzorak je 80.74% ili 1836 tekstova, i uvećano je za 1% u odnosu na prethodni kvartal. Najveći ideo izveštaja ponovo je uočen u *Informeru* – 97.57%, dok je najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u *Politici* – oko 66% (**tabela 11**). Nešto više od 67% tekstova pisanih u ovom žanru u svim medijima je neutralno konotirano,¹³ s tim što se učešće vrednosno intoniranih tekstova razlikuje u odnosu na medij. Najveće učešće vrednosnog konteksta zabeleženo je u *Informeru* (72.64%), a najmanje u *Danasu*, 12.57% (**tabela 12**). Izveštaji su u najvećoj meri nebalansirani,¹⁴ odnosno čak oko 81% nije celovito. Najmanje balansiranih izveštaja zabeleženo je u *Informeru* (2.49%), dok je najviše celovitih tekstova u formi izveštaja objavio dnevni list *Blic* (30.43%).¹⁵

Sledeća novinska forma prema učešću je intervju – 7.52% tekstova napisano je u ovoj formi (najveće učešće zabeleženo je u *Blicu* i *Večernjim novostima* – oko 10% napisa). Sledi komentar i članak, koji čine 4.88%, odnosno 3.65% svih tekstova iz uzorka. Najveći broj i učešće komentara beleži se u *Danasu* (59 ili 12.63%), dok dnevni listovi *Kurir* i *Večernje novosti* nisu objavili nijedan napis u ovom novinskom žanru.

13 U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). Neutralnim prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju odredene činjenice koje su predmet teksta. Kao pozitivne označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao negativne označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima.

14 Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnovežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

15 Učešće balansiranih izveštaja u ostalim medijima: *Kurir* (4.56%), *Alo!* 11.16%, *Večernje novosti* 22.26%, *Politika* (24.21%) i *Danas* (29.04%).

Tekstovi u formi članka objavljeni su samo u novinama *Politika*, *Danas* i *Blic*. Drugi kvartal 2019. ponovo donosi manje učešće vesti – 1.72%. Reportaže i ostale forme (poput hibridnih žanrova ili feljtona) prisutne su u oko 1.5% ili 34 napisa. U odnosu na prethodni kvartal, beleži se identičan raspored žanrova (o rasporedu novinskih formi videti više u **tabelama 10, 11 i 12**).

Tabela 10. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1836	80.74
intervju	171	7.52
komentar	111	4.88
članak	83	3.65
vest	39	1.72
drugo	18	0.79
reportaža	16	0.70
total	2274	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima izražena u brojevima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	215	161	334	201	241	347	337	1836
intervju	17	19	32	1	18	46	38	171
komentar	2	4	59	1	0	45	0	111
članak	0	1	8	0	0	74	0	83
vest	11	1	17	2	0	7	1	39
drugo	0	1	12	1	3	0	1	18
reportaža	1	0	5	0	1	9	0	16
total	246	187	467	206	263	528	377	2274

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 12. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima, izražena u procentima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	87.40	86.10	71.52	97.57	91.63	65.72	89.39	80.74
intervju	6.91	10.16	6.85	0.49	6.84	8.71	10.08	7.52
komentar	0.81	2.14	12.63	0.49	0.00	8.52	0.00	4.88
članak	0.00	0.53	1.71	0.00	0.00	14.02	0.00	3.65
vest	4.47	0.53	3.64	0.97	0.00	1.33	0.27	1.72
drugo	0.00	0.53	2.57	0.49	1.14	0.00	0.27	0.79
reportaža	0.41	0.00	1.07	0.00	0.38	1.70	0.00	0.70
total	100.00	100.00						

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 13. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj/ medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Informer	38	18.91	55	27.36	108	53.73
Alo!	4	1.86	116	53.95	95	44.19
Blic	1	0.62	116	72.05	44	27.33
Kurir	17	7.05	153	63.49	71	29.46
Večernje novosti	23	6.82	249	73.89	65	19.29
Politika	21	6.05	258	74.35	68	19.60
Danas	0	0.00	292	87.43	42	12.57
total	104	5.66	1239	67.48	493	26.85

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Povodi

U drugom tromesečju 2019. u redakcijama je osmišljen povod za nešto više od 19% tekstova (440), što je umanjene od oko 10% u odnosu na prvi kvartal 2019. Povodom delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije napisano je 366 ili 16.09% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 4.71% ili 107 tekstova. U ovom tromesečju, približan broj tekstova nastaje/osmišljava se u redakcijama, u odnosu na napise čiji je povod nastao delovanjem političkih aktera pozicije i opozicije zajedno (19.35% ili 440 tekstova, naspram 20.8% ili 473 napisa).

Tabela 14. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	1361	59.85
osmišljen u redakciji	440	19.35
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	366	16.09
delovanje opozicije	107	4.71
total	2274	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Od 440 tekstova osmišljenih u redakcijama 186 ili oko 42% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 16**). Povod osmišljen u redakciji je u drugom kvartalu 2019. najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (131 ili oko 30% napisa), slede tekstovi u vezi sa Kosovom – 57 ili oko 13%, regionalnim pitanjima (18 ili oko 4%) i medijski konstruisanom aferom Karleuša – Vranješ (17 ili skoro 4%). Još po 15 tekstova osmišljeno je u redakcijama kada je bilo reči o privredi i pravosuđu (više informacija u **tabeli 15**).

Tabela 15. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		pozitivan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	131	29.77	1	0.76	71	54.20	59	45.04
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	57	12.95	0	0.00	31	54.39	26	45.61
regionalna saradnja/odnosi u regionu	18	4.09	1	5.56	9	50.00	8	44.44
afera Karleuša	17	3.86	0	0.00	3	17.65	14	82.35
privreda	15	3.41	0	0.00	8	53.33	7	46.67
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	15	3.41	0	0.00	8	53.33	7	46.67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 16. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji/vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	15	3.41
neutralan	254	57.73
negativan	171	38.86
total	440	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

U tabelama 17 – 23 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 17. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	157	63.82
osmišljen u redakciji	51	20.73
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	26	10.57
delovanje opozicije	12	4.88
total	246	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 18. – Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	128	68.45
osmišljen u redakciji	30	16.04
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	21	11.23
delovanje opozicije	8	4.28
total	187	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 19. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	242	51.82
osmišljen u redakciji	116	24.84
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	69	14.78
delovanje opozicije	40	8.57
total	467	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 20. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	118	57.28
osmišljen u redakciji	48	23.30
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	22	10.68
delovanje opozicije	18	8.74
total	206	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 21. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	150	57.03
osmišljen u redakciji	64	24.33
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	41	15.59
delovanje opozicije	8	3.04
total	263	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 22. – Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	296	56.06
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	124	23.48
osmišljen u redakciji	93	17.61
delovanje opozicije	15	2.84
total	528	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	270	71.62
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	63	16.71
osmišljen u redakciji	38	10.08
delovanje opozicije	6	1.59
total	377	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

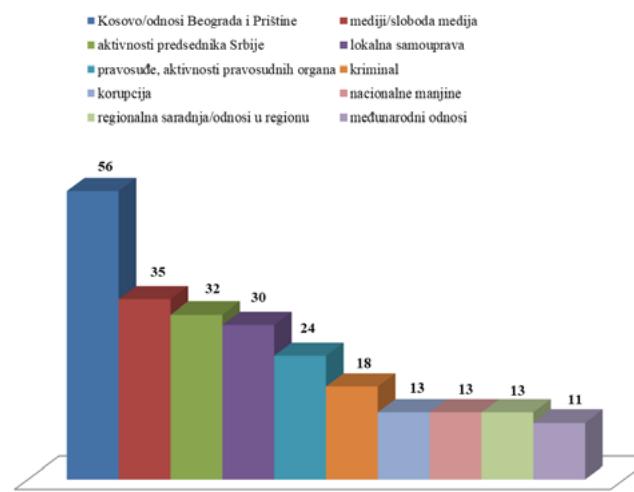
Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisи који чине узорак класификовани су у оквиру само једне теме, али су увек evidentirani и други елементи присутни у тексту. То нам је омогућило јаснији увид у начине извеštавања и приступ медија одређеним темама и у претходним издањима *Medijametra*. Текстови из области црне хронике, који имају друштвено–политички карактер, као и написи који се односе на убиство певаčице Јелене Марјановић поново су уврштени у узорак, као својеврсна paradigmа стања у српском новинарству, које одликују разлиčiti видови непоштovanja etičkih principa извеštavanja. Такође, узорак чине и текстови који су се односили на медијски konstruisanu aferu, чија је главна актерка била певаčica Јелена Карлеуша.

Zastupljenost tema

Све политичке теме су у периоду април – јун 2019. биле присутне у укупно 622 или 27.35% текстова из узорка: *politički život u Srbiji* у 532 или 23.39% текстова (прва тема према заступљености у текстовима који су чинили узорак), *aktivnosti predsednika Srbije* у 2.9% или 66 написа, *aktivnosti Vlade Srbije* 0.7% – 16 и *aktivnosti predsednice Vlade Srbije* 0.35% – 8 текстова. Заступљеност теме *politički život u Srbiji* умножено је за око 8% у односу на укупан број написа који чине узорак, или израžено у абсолютним бројевима, 169 текстова мање у односу на претходни квартал.

Као што је напоменуто у уводу овог поглавља, у текстовима су осим dominantne теме evidentirani и елементи, који указују на угао из којег се тема posmatra. Сваки selektovani текст могао је садржати само основну тему или, уз основну тему и један или више елемената. С обзиrom на највећу заступљеност текстова који се односе на *politički život u Srbiji*, било је неophodno sagledati који су најзаступљенији елементи у овим текстовима. О тој теми се највише говорило из угla izazova u vezi sa Kosovom (56 текстова), затим је о *političkom životu u Srbiji* било рећи из угla o medijskim pravima i slobodama (35), aktivnostima predsednika Srbije (32), lokalne samouprave (30) i pravosuđa (24 написа) (остале елементе видети у **графику 23**).

Grafikon 23. – Učešće elemenata prema temi politički život u Srbiji – svi mediji iz uzorka

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Naredna tema prema učešću i u drugom kvartalu 2019. je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (334 ili 14.69% napis), čiji je prisustvo uvećano u odnosu na prethodni kvartal (205 ili 9.11% tekstova). Treća tema prema zastupljenosti bila je *pitanja vere, crkva, religija*, o kojoj je pisano u 87 ili 3.83% tekstova, što je svakako posledica održavanja turbulentnog zasedanja *Svetog arhijerejskog sabora SPC* u maju. Pravosudne teme su bile zastupljene u 81 tekstu (3.56%), koliko naslova je bilo posvećeno i privrednim temama. *Regionalna saradnja/odnosi u regionu* bila je šesta tema od interesa, o kojoj su mediji objavili 77 ili 3.39% tekstova, a potpuno isto interesovanje beleži se i kada je u pitanju tematika međunarodnih odnosa.

Temama u vezi sa aktivnostima predsednika Srbije bilo je posvećeno 66 ili 2.9%, dok su u 61 napisu (2.68%) mediji izveštavali o *EU/politici Evropske unije*, posebno u kontekstu izbora za Evropski parlament, koji su okončani 26. maja 2019. Deset najzastupljenijih tema zaokružuje *politički život u Crnoj Gori* (55 ili 2.42%). Pisanje medija je uglavnom bilo podstaknuto brojnim tenzijama na relaciji Beograd – Podgorica, za koje je jedan od uzroka i Predlog zakona o slobodi veroispovesti, kojim se preispituje imovina verskih zajednica, uključujući i Srpsku pravoslavnu crkvu u Crnoj Gori. (**tabela 24**).

Ako se posmatra vrednosni kontekst 2274 izabranih tekstova u drugom kvartalu 2019., vrednosno je obojeno 33.16% napis – 5.36% pozitivno i 27.79% negativno (**tabela 25**). Najviše negativnih tekstova napisano je o *političkom životu u Crnoj Gori* (67.27%). Nešto manje od polovine tekstova koji su govorili o regionalnim temama takođe je bilo negativno (oko 48%), a negativan kontekst zabeležen je i prilikom izveštavanja o temama u vezi sa Kosovom – oko 42.5% tekstova. Negativan stav ka temama u vezi sa *Kosovom/odnosima Beograda i Prištine* i u ovom kvartalu gradio se kroz narativ u kojem se Albanci nastanjeni na Kosovu u pežortivnom kontekstu nazivaju Šiptarima. Trećina tekstova koji su se odnosili na privredne teme su takođe bili negativni i skoro 30% napisa koji su govorili o *političkom životu u Srbiji*. U drugom kvartalu 2019. zabeleženo je 9.09% pozitivno konotiranih tekstova o *aktivnostima predsednika Srbije* i 6.17% o *privredi* (**tabela 24**).

Mediji u drugom tromesečju 2019. nisu pokazali veće interesovanje za teme u vezi sa Rusijom – objavljeno je ukupno 37 ili 1.63% tekstova. Napisano je najviše pozitivnih – 62.16%,¹⁶ dok negativni napisi nisu zabeleženi. Sa druge strane, o EU je objavljeno dvostruko više tekstova – 61 ili 2.68%. Većina, 83.61% u neutralnom vrednosnom kontekstu, uz jedan pozitivan¹⁷ i 9 negativno konotiranih napis¹⁸ (**grafikon 24**).

Tabela 24. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka¹⁹

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	532	23.39	5	0.94	370	69.55	157	29.51
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	334	14.69	2	0.60	190	56.89	142	42.51
pitanja vere, crkva, religija	87	3.83	2	2.30	73	83.91	12	13.79
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	81	3.56	1	1.23	64	79.01	16	19.75
privreda	81	3.56	5	6.17	47	58.02	29	35.80
međunarodni odnosi	77	3.39	0	0.00	63	81.82	14	18.18
regionalna saradnja/odnosi u regionu	77	3.39	1	1.30	39	50.65	37	48.05
aktivnosti predsednika Srbije	66	2.90	6	9.09	56	84.85	4	6.06
EU/politika Evropske Unije	61	2.68	1	1.64	51	83.61	9	14.75
politički život u Crnoj Gori	55	2.42	0	0.00	18	32.73	37	67.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

16 Sedam negativno konotiranih tekstova objavljeno je u dnevnom listu *Politika*, 6 u *Večernjim novostima*, 5 u *Kuriru*, 4 u *Informeru* i jedan u listu *Alo!*.

17 U dnevnom listu *Danas*.

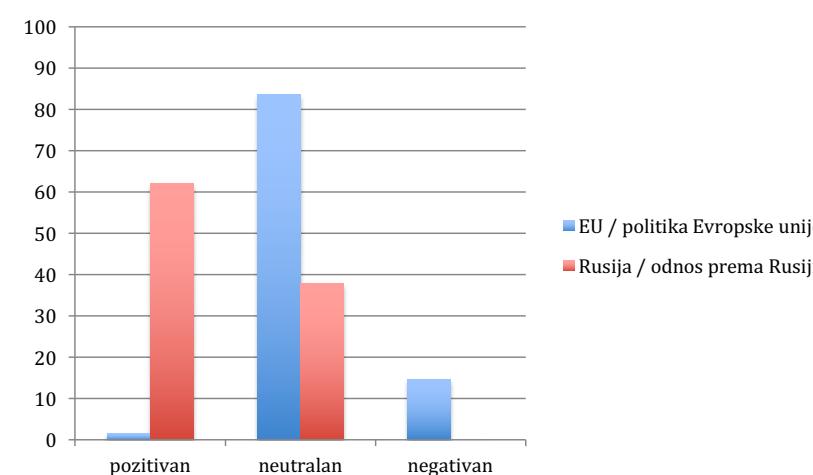
18 Najviše u dnevnim novinama *Politika* – 6, uz 2 napis u *Večernjim novostima* i jedan u listu *Alo!*.

19 U svim tabelama koje se odnose na drugi kvartal 2019., predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Tabela 25. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Total	broj	%
pozitivan	122	5.36
neutralan	1520	66.84
negativan	632	27.79
total	2274	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Grafikon 24. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji i EU/politika Evropske unije*

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Distribucija tema prema medijima

Alo!

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Alo!* je *politički život u Srbiji*, kojoj uredništvo ovog medija posvećuje 83 teksta (33.74%), od kojih je oko 35% negativno. Druga tema prema zastupljenosti u dnevnim novinama *Alo!* je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (39 ili 15.85%), o kojoj je čak 28 ili oko 72% tekstova napisano je u negativnom kontekstu. *Političkom životu u Crnoj Gori* posvećeno je 14 tekstova (64.29% negativno konotiranih), privredi 13 (oko 77% negativnih), dok je regionalna tematika je u skoro 85% tekstova negativno predstavljena (11 od 13 objavljenih napisu) (videti više o zastupljenosti tema i vrednosnom kontekstu u tabeli 26 i vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u dnevnom listu *Alo!* u tabeli 27).

Tabela 26. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total	pozitivan		neutralan		negativan		
		broj	%	broj	%	broj	%	
politički život u Srbiji	83	33.74	1	1.20	53	63.86	29	34.94
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	39	15.85	0	0.00	11	28.21	28	71.79
politički život u Crnoj Gori	14	5.69	0	0.00	5	35.71	9	64.29
privreda	13	5.28	0	0.00	3	23.08	10	76.92
regionalna saradnja/odnosi u regionu	13	5.28	0	0.00	2	15.38	11	84.62
pitanja vere, crkva, religija	11	4.47	0	0.00	11	100.00	0	0.00
sport	10	4.07	0	0.00	8	80.00	2	20.00
kriminal	8	3.25	0	0.00	6	75.00	2	25.00
afera Karleuša	6	2.44	0	0.00	0	0.00	6	100.00
aktivnosti predsednika Srbije	5	2.03	0	0.00	5	100.00	0	0.00
međunarodni odnosi	5	2.03	0	0.00	5	100.00	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	5	2.03	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 27. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
pozitivan	4	1.63
neutralan	139	56.50
negativan	103	41.87
total	246	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je *politički život u Srbiji*, sa učešćem od 34.22% (64 teksta). Kada je ova tema u pitanju, najveće je učešće neutralnih napisu (70.31%), dok su preostali tekstovi uglavnom negativni (oko 28%). Druga tema prema zastupljenosti je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, o kojoj je napisano 23.52% ili 44 teksta, a oko 25% napisu koji su se odnosili na ovu temu bilo je negativno konotirano. *Blic* je u drugom kvartalu 2019. veću pažnju poklanjao temama iz oblasti pravosuđa, koje su bile zastupljene u 11 tekstova, dok je u 10 neutralnih tekstova pisano i o zakonodavnim aktivnostima. Novinari ovog lista posvetili su pažnju i dešavanjima u vezi sa Crnom Gorom (8 ili 4.28%), a čak 62.5% ovih napisu bilo je negativno konotirana (raspored i vrednosni kontekst ostalih najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u tabelama 28 i 29).

U dnevnom listu *Blic* odabran je najmanji broj tekstova koji su odabrani za uzorak – 187.

Tabela 28. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		neutralan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	64	34.22	1	1.56	45	70.31	18	28.13
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	44	23.53	0	0.00	33	75.00	11	25.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	11	5.88	0	0.00	8	72.73	3	27.27
zakonodavna akivnost	10	5.35	0	0.00	10	100.00	0	0.00
politički život u Crnoj Gori	8	4.28	0	0.00	3	37.50	5	62.50
ekonomija	6	3.21	0	0.00	6	100.00	0	0.00
pitanja vere, crkva, religija	6	3.21	0	0.00	4	66.67	2	33.33
regionalna saradnja/odnosi u regionu	5	2.67	0	0.00	4	80.00	1	20.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	5	2.67	0	0.00	2	40.00	3	60.00
međunarodni odnosi	4	2.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
privreda	4	2.14	0	0.00	3	75.00	1	25.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 29. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
pozitivan	1	0.53
neutralan	137	73.26
negativan	49	26.20
total	187	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Danas

U dnevnom listu *Danas* najzastupljenije su unutarpolitičke teme (180 tekstova – 38.54%), kojima je ovaj list posvetio manje pažnje nego u proteklom kvartalu (umanjenje za 90 tekstova), a *Danas* političku tematiku postavlja u negativan kontekst u skoro 17% tekstova. Druga tema prema učešću je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* – 32 (6.85%) tekstova, koju je u najvećoj meri ovaj list prezentovao u neutralnom kontekstu (oko 91%). *Mediji/sloboda medija* su treća tema prema zastupljenosti – 30 (6.42%), o kojoj je trećina tekstova napisana u negativnom vrednosnom kontekstu. Sledi *privreda*, prisutna u 20 tekstova (4.28% napisa), koji su u 40% slučajeva bili negativni. Ovaj dnevni list se na naslovnicama bavio i ekonomijom i kulturom (po 19 napisa), koje je u najvećoj meri posmatrao u neutralnom kontekstu. Pitanja u vezi sa EU i lokalnom samoupravom bila su okosnica u po još 18 – 3.85% napisa (**tabele 30 i 31**).

U dnevnom listu *Danas* beleži se najveće učešće neutralno konotiranih tekstova u odnosu na sve ostale medije iz uzorka – 80.73%.

Tabela 30. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	180	38.54	1	0.56	149	82.78	30	16.67
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	32	6.85	1	3.13	29	90.63	2	6.25
mediji/sloboda medija	30	6.42	0	0.00	20	66.67	10	33.33
privreda	20	4.28	0	0.00	12	60.00	8	40.00
ekonomija	19	4.07	0	0.00	15	78.95	4	21.05
kultura	19	4.07	1	5.26	15	78.95	3	15.79
EU/politika Evropske Unije	18	3.85	1	5.56	17	94.44	0	0.00
lokalna samouprava	18	3.85	0	0.00	12	66.67	6	33.33
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	17	3.64	0	0.00	11	64.71	6	35.29
pitanja vere, crkva, religija	11	2.36	0	0.00	9	81.82	2	18.18
regionalna saradnja/odnosi u regionu	11	2.36	0	0.00	11	100.00	0	0.00
međunarodni odnosi	11	2.36	0	0.00	11	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 31. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
pozitivan	4	0.86
neutralan	377	80.73
negativan	86	18.42
total	467	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Informer

U dnevnim novinama *Informer* najviše tekstova objavljeno je o *političkom životu u Srbiji* – 51 ili 24.76%. Ova tema tretirana je u oko 78% napisa u negativnom kontekstu. Druga tema prema zastupljenosti u ovom mediju bila je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (38 ili 18.45%), o kojoj *Informer* piše izuzetno negativno – oko 71% objavljenih tekstova napisano je u negativnom kontekstu. O regionalnim odnosima ovaj list ponovo objavljuje isključivo negativno konotirane tekstove, dok je, tradicionalno, u pozitivnom kontekstu napisano 80% tekstova o temama *Rusija/odnosi sa Rusijom i vojska*. Svi tekstovi u kojima je bilo reči o infrastrukturnim projektima su takođe pozitivni (više informacija u **tabeli 32**). U odnosu na sve medije iz uzorka, u dnevnim novinama *Informer* zabeleženo je najveće učešće vrednosno konotiranih tekstova – oko 72% (videti **tabelu 33**).

Tabela 32. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

Informer	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	51	24.76	1	1.96	10	19.61	40	78.43
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	38	18.45	1	2.63	10	26.32	27	71.05
vojska	10	4.85	8	80.00	2	20.00	0	0.00
međunarodni odnosi	10	4.85	0	0.00	7	70.00	3	30.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	8	3.88	0	0.00	0	0.00	8	100.00
privreda	8	3.88	4	50.00	2	25.00	2	25.00
afera Karleuša	8	3.88	0	0.00	0	0.00	8	100.00
infrastruktura	7	3.40	7	100.00	0	0.00	0	0.00
SAD/odnos prema SAD	7	3.40	1	14.29	2	28.57	4	57.14
Rusija/odnos prema Rusiji	5	2.43	4	80.00	1	20.00	0	0.00
pitanja vere, crkva, religija	5	2.43	0	0.00	4	80.00	1	20.00
NATO/NATO integracije	5	2.43	0	0.00	0	0.00	5	100.00
sport	5	2.43	1	20.00	2	40.00	2	40.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 33. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

Informer	broj	%
pozitivan	36	17.48
neutralan	58	28.16
negativan	112	54.37
total	206	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Kurir

Politički život u Srbiji je tema o kojoj je u *Kuriru* u drugom tromesečju napisan najveći broj tekstova – 72 ili oko 27%, većinom u neutralnom kontekstu (oko 72%). Druga tema prema zastupljenosti bila je Kosovo/odnosi Beograda i Prištine (30 ili 11.41%), o kojoj je oko 30% napisa negativno konotirano. Ovaj dnevni list u 15 tekstova piše o aktivnostima predsednika Srbije, koje smešta u pozitivan vrednosni kontekst u 3 ili 20% napisu. Iako je od ubistva pevačice Jelene Marjanović prošlo više od dve godine, *Kurir* o ovom nesrećnom događaju i dalje piše na naslovnim stranama – čak 10 tekstova posvećeno je toj temi. Najviše tekstova u pozitivnom vrednosnom kontekstu napisano je o temama u vezi sa Rusijom – 62.5% (5 od 8 objavljenih) (više u tabelama 34 i 35).

Tabela 34. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

Kurir	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	72	27.38	0	0.00	52	72.22	20	27.78
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	30	11.41	0	0.00	21	70.00	9	30.00
aktivnosti predsednika Srbije	15	5.7	3	20.00	12	80.00	0	0.00
kriminal	14	5.32	0	0.00	10	71.43	4	28.57
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	10	3.80	0	0.00	8	80.00	2	20.00
pitanja vere, crkva, religija	10	3.80	0	0.00	8	80.00	2	20.00
zabava/estrada	9	3.42	0	0.00	0	0.00	9	100.00
afera Karleuša	9	3.42	0	0.00	3	33.33	6	66.67
regionalna saradnja/odnosi u regionu	8	3.04	0	0.00	4	50.00	4	50.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	8	3.04	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Rusija/odnos prema Rusiji	8	3.04	5	62.50	3	37.50	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 35. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

Kurir	broj	%
pozitivan	16	6.08
neutralan	174	66.16
negativan	73	27.76
total	263	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Politika

Dnevni list *Politika* se u drugom kvartalu 2019. najviše bavio temama u vezi sa Kosovom – 80 ili 15.15% tekstova, s tim što je način prezentovanja ove teme u oko 56% bio negativan. Druga tema od interesa u ovim novinama bili su *međunarodni odnosi* – 38 ili 7.20% (oko 29% negativno intoniranih napisu), a približan broj tekstova beleži se i o *političkom životu u Srbiji* – 37 ili 7% tekstova posvećeno je ovoj temi, a više od 40% ovih tekstova bilo je negativno konotirano. O temama u vezi sa EU napisana su 32 teksta (oko 6%), s tim što je način prezentovanja ove teme u oko 19% napisu bio negativan. Tema o kojoj je napisano najviše negativnih tekstova je *politički život u Crnoj Gori*. Čak oko 72% napisu (13 od 18 objavljenih) situirano je u negativan kontekst (više u **tabelama 36 i 37**).

Politika je u drugom kvartalu 2019. objavila najveći broj tekstova koji su odabrani za uzorak – 528.

Tabela 36. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

Politika	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	80	15.15	0	0.00	35	43.75	45	56.25
međunarodni odnosi	38	7.20	0	0.00	27	71.05	11	28.95
politički život u Srbiji	37	7.01	0	0.00	22	59.46	15	40.54
EU/politika Evropske Unije	32	6.06	0	0.00	26	81.25	6	18.75
privreda	28	5.30	1	3.57	19	67.86	8	28.57
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	25	4.73	0	0.00	19	76.00	6	24.00
zakonodavna akivnost	22	4.17	0	0.00	22	100.00	0	0.00
aktivnosti predsednika Srbije	22	4.17	2	9.09	18	81.82	2	9.09
politički život u Crnoj Gori	18	3.41	0	0.00	5	27.78	13	72.22
regionalna saradnja/odnosi u regionu	18	3.41	1	5.56	11	61.11	6	33.33
pitanja vere, crkva, religija	18	3.41	2	11.11	15	83.33	1	5.56

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 37. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

Politika	broj	%
pozitivan	34	6.44
neutralan	352	66.67
negativan	142	26.89
total	528	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Večernje novosti

Večernje novosti su na naslovnicama najviše izveštavale o temama u vezi sa Kosovom (71 ili oko 19% napisu). Nešto više od 28% tekstova o ovoj temi je negativno intonirano. Naredna tema prema zastupljenosti u ovom listu je *politički život u Srbiji* (45 ili oko 12% napisu) Političke prilike u Srbiji su u skoro 87% tekstova predstavljene u neutralnom svetlu. Naredna tema od interesa ovog lista bila je *pitanja vere, crkva, religija*, zastupljena u 26 ili 6.9% tekstova, većinom neutralnih (blizu 85%). Aktivnosti predsednika Srbije praćene su u 17 ili 4.51% napisu. Tekstovi o regionalnim temama su u ovom dnevnom listu ponovo negativni – 50% objavljenih napisano je u negativnom kontekstu (više u **tabelama 38 i 39**).

Tabela 38. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu Večernje novosti

Večernje novosti	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	71	18.83	0	0.00	51	71.83	20	28.17
politički život u Srbiji	45	11.94	1	2.22	39	86.67	5	11.11
pitanja vere, crkva, religija	26	6.90	0	0.00	22	84.62	4	15.38
aktivnosti predsednika Srbije	17	4.51	1	5.88	16	94.12	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	14	3.71	0	0.00	13	92.86	1	7.14
regionalna saradnja/odnosi u regionu	14	3.71	0	0.00	7	50.00	7	50.00
istorijske teme	13	3.45	1	7.69	8	61.54	4	30.77
ekonomija	12	3.18	0	0.00	12	100.00	0	0.00
kultura	10	2.65	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Hag /ratni zločini	10	2.65	0	0.00	7	70.00	3	30.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 39. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
pozitivan	27	7.16
neutralan	283	75.07
negativan	67	17.77
total	377	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Balans

Kada uzmemu u obzir sve tekstove iz uzorka za drugi period 2019, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 16.8% svih napisu. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 2.91%, a najviše u *Blicu* – 26.74% (**tabela 40**).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 66.84% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicu koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti, što očigledno ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku, ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 40. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da	ne		
medij	%	broj	%	broj
<i>Informer</i>	2.91	6	97.09	200
<i>Kurir</i>	4.56	12	95.44	251
<i>Alo!</i>	10.98	27	89.02	219
<i>Politika</i>	18.56	98	81.44	430
<i>Večernje novosti</i>	20.16	76	79.84	301
<i>Danas</i>	24.20	113	75.80	354
<i>Blic</i>	26.74	50	73.26	137
total	16.80	382	83.20	1892

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Individualni i kolektivni politički akteri, koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije, čine 45.04% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama (videti **tabelu 41** i **tabele 42, 47, 48, 49, 50 i 51**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 52, 53, 54 i 55**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 74.46%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 18.19% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 4.43% slučajeva (videti **tabelu 41**).

Tabela 41. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri					
Politički akteri	9097	Unutrašnji	5503	Individualni	4142
				Kolektivni	1361
		Inostrani	3594	Individualni	2854
				Kolektivni	740
Privredni/ekonomski akteri	542	Unutrašnji	508	Individualni	189
				Kolektivni	319
		Inostrani	34	Individualni	0
				Kolektivni	34
Drugi društveni akteri	2223	Unutrašnji	2148	Individualni	1660
				Kolektivni	488
		Inostrani	75	Individualni	59
				Kolektivni	16
Neimenovani izvor	354				
Total					12216

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

U tabelama 42, 47, 48, 49, 50 i 51 data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (36.64%), akteri političkih stranaka pozicije (9.34%) i akteri iz redova stranaka opozicije (31.07%) značajno su prisutniji na naslovcama (77.06%) u odnosu na 11.54% predstavnika državnih organa i institucija, 2.51% predstavnika vojske i policije i 8.88% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj Vladi Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 42. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Aleksandar Vučić	694	45.69	17	2.45	650	93.66	27	3.89
Ana Brnabić	166	10.93	0	0.00	161	96.99	5	3.01
Ivica Dačić	162	10.66	0	0.00	161	99.38	1	0.62
Aleksandar Vulin	114	7.50	0	0.00	108	94.74	6	5.26
Nebojša Stefanović	63	4.15	0	0.00	61	96.83	2	3.17
Siniša Mali	57	3.75	0	0.00	52	91.23	5	8.77
Zorana Mihajlović	51	3.36	0	0.00	49	96.08	2	3.92
Rasim Ljajić	31	2.04	0	0.00	31	100.00	0	0.00
Nela Kuburović	28	1.84	0	0.00	27	96.43	1	3.57
Mladen Šarčević	25	1.65	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Zoran Đorđević	22	1.45	0	0.00	20	90.91	2	9.09
Branislav Nedimović	19	1.25	1	5.26	18	94.74	0	0.00
Jadranka Joksimović	13	0.86	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Branko Ružić	12	0.79	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Vladan Vukosavljević	12	0.79	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Nenad Popović	12	0.79	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Slavica Đukić Dejanović	10	0.66	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Zlatibor Lončar	8	0.53	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Goran Trivan	7	0.46	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Milan Krkobabić	5	0.33	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Aleksandar Antić	5	0.33	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Goran Knežević	2	0.13	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Vanja Udovičić	1	0.07	0	0.00	1	100.00	0	0.00
total	1519	100.00	18	1.18	1443	95.00	58	3.82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 93.66% slučajeva). O njemu je napisano još i 2.45% (17) pozitivnih²⁰ i 3.89% (27) tekstova sa negativnom²¹ konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonista tekstova na naslovcima pojavljuje 694 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, premjerke Srbije Ane Brnabić, koja je prisutna u 166 tekstova i ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je zastupljen u 162 napisu. Najveću frekvenciju pojavlivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Danas* (191), *Politika* (124) i *Večernje novosti* (111). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danasu* (40.9%), *Informersu* (37.86%) i *Blicu* (33.16%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije beležimo u dnevnom listu *Alo!* (21.14%) i *Politika* (23.48%) (videti tabelu 44).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Danasu* (12.57% ili 24 napisu) i *Politici* (2.42% ili 3 napisu). Pozitivno konotirani tekstovi objavljeni su u listovima *Alo!* (7 ili 13.46%), *Kurir* (4 ili 5.26%) i *Večernje novosti* i *Informer* (po 3) (više informacija u tabeli 43).

Tabela 43. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>	7	13.46	45	86.54	0	0.00	52	100
<i>Blic</i>	0	0.00	62	100.00	0	0.00	62	100
<i>Danas</i>	0	0.00	167	87.43	24	12.57	191	100
<i>Informer</i>	3	3.85	75	96.15	0	0.00	78	100
<i>Kurir</i>	4	5.26	72	94.74	0	0.00	76	100
<i>Politika</i>	0	0.00	121	97.58	3	2.42	124	100
<i>Večernje novosti</i>	3	2.70	108	97.30	0	0.00	111	100
total	17	2.45	650	93.66	27	3.89	694	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

20 Nešto manje nego u prethodnim kvartalima kada ih je bilo: 22 (u prvom kvartalu 2019. godine), 25 (u četvrtom) i 28 (u trećem), 21 (u drugom) i 22 (u prvom kvartalu 2018. godine).

21 Više nego u prethodnom kvartalu u kome ih je bilo 21, a približno isto kao u četvrtom kvartalu 2018., kada ih je bilo 28, ali i značajno više nego u drugom (14 negativno konotiranih tekstova) i trećem (13 negativno konotiranih tekstova) kvartalu 2018. godine.

Tabela 44. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Danas</i>	191	467	40.90
<i>Informer</i>	78	206	37.86
<i>Blic</i>	62	187	33.16
<i>Večernje novosti</i>	111	377	29.44
<i>Kurir</i>	76	263	28.90
<i>Politika</i>	124	528	23.48
<i>Alo!</i>	52	246	21.14
total	694	2274	30.52

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Premjerka Ana Brnabić je protagonistkinja u 166 (10.94%) analiziranih tekstova i druga je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti tabelu 41). U drugom kvartalu 2019. godine napisano je pet negativno konotiranih tekstova o Ani Brnabić, i svi su objavljeni u dnevnom listu *Danas*. Pozitivno konotirani tekstovi o aktuelnoj premijerki nisu objavljeni u ovom kvartalu (videti tabelu 45).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premjerka Srbije objavili su dnevni listovi *Danas* (40), *Politika* (38) i *Večernje novosti* (34). Najveće učešće tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju zabeleženo je u *Večernjim novostima* (9.02%), *Kuriru* (8.75%) i *Danasu* (8.57%) (tabela 46).

Tabela 45. – Ana Brnabić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>	0	0.00	5	100.00	0	0.00	5	100
<i>Blic</i>	0	0.00	15	100.00	0	0.00	15	100
<i>Danas</i>	0	0.00	35	87.50	5	12.50	40	100
<i>Informer</i>	0	0.00	11	100.00	0	0.00	11	100
<i>Kurir</i>	0	0.00	23	100.00	0	0.00	23	100
<i>Politika</i>	0	0.00	38	100.00	0	0.00	38	100
<i>Večernje novosti</i>	0	0.00	34	100.00	0	0.00	34	100
total	0	0.00	161	96.99	5	3.01	166	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 46. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Večernje novosti</i>	34	377	9.02
<i>Kurir</i>	23	263	8.75
<i>Danas</i>	40	467	8.57
<i>Blic</i>	15	187	8.02
<i>Politika</i>	38	528	7.20
<i>Informer</i>	11	206	5.34
<i>Alo!</i>	5	246	2.03
total	166	2274	7.30

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Ostali akteri iz grupacije koju čini Vlada i predsednik Republike Srbije su u 95% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Najveći broj negativno konotiranih tekstova, osim o predsedniku Aleksandru Vučiću, napisan je o Aleksandru Vulinu (6) i o Ani Brnabić i Siniši Malom (po 5). Zanimljivo je da je, osim o predsedniku Aleksandru Vučiću, samo još o ministru poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Branislavu Nedimoviću napisan jedan pozitivan tekst (**tabela 41**).

U drugom kvartalu 2019. godine beležimo značajan pad broja pojavljivanja opozicionih aktera – 1287 u odnosu na prethodni kvartal kada ih je bilo 1511. Ipak, u odnosu na poslednja dva kvartala 2018. godine – 1030 u četvrtom i 932 u trećem – i dalje je primetno povećano prisustvo predstavnika opozicije. I u ovom kvartalu najprisutniji opozicioni lider bio je Dragan Đilas sa 200 pojavljivanja, zastupljen nešto manje nego u prethodnom tromesečju (275). Slede Boško Obradović (168) i Vuk Jeremić (142). Njiviše negativnih tekstova, izraženo u apsolutnim brojevima, napisano je o Dragunu Đilasu (75),²² zatim o Bošku Obradoviću (63)²³ i Vuku Jeremiću (48)²⁴ (videti **tabelu 47**).

22 Manje u odnosu na prethodni kvartal, kada ih je bilo 111.

23 Više u odnosu na prethodno tromeseče (50), a značajno više u odnosu na dva poslednja kvartala u 2018. – četvrti (25) i posebno treći (svega 15).

24 Manje u odnosu na prethodno tromeseče (55), ali ipak više u odnosu na četvrti kvartal 2018. (40).

Tabela 47. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz opozicije

Opozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Đilas	200	15.54	0	0.00	125	62.50	75	37.50
Boško Obradović	168	13.05	0	0.00	105	62.50	63	37.50
Vuk Jeremić	142	11.03	0	0.00	94	66.20	48	33.80
Vojislav Šešelj	59	4.58	0	0.00	51	86.44	8	13.56
Borko Stefanović	47	3.65	0	0.00	43	91.49	4	8.51
Sergej Trifunović	43	3.34	0	0.00	33	76.74	10	23.26
Marko Bastać	41	3.19	0	0.00	29	70.73	12	29.27
Boris Tadić	38	2.95	0	0.00	34	89.47	4	10.53
Zoran Lutovac	34	2.64	0	0.00	33	97.06	1	2.94
Janko Veselinović	22	1.71	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Zoran Živković	21	1.63	0	0.00	20	95.24	1	4.76
Čedomir Jovanović	19	1.48	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Nebojša Zelenović	19	1.48	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Sulejman Ugljanin	16	1.24	0	0.00	5	31.25	11	68.75
Nikola Jovanović	16	1.24	0	0.00	10	62.50	6	37.50
Marinika Tepić	16	1.24	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Đorđe Vukadinović	16	1.24	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Aleksandra Jerkov	14	1.09	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Nenad Čanak	14	1.09	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Branislav Lečić	14	1.09	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Balša Božović	14	1.09	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Dragan Šutanovac	12	0.93	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Gordana Čomić	12	0.93	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Tatjana Macura	11	0.85	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Miroslav Aleksić	10	0.78	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Radoslav Milojičić Kena	10	0.78	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladimir Gajić	9	0.70	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Aleksandar Šapić	9	0.70	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Miladin Ševarlić	8	0.62	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vjerica Radeta	7	0.54	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Bojan Pajtić	7	0.54	0	0.00	6	85.71	1	14.29

Dragoljub Mićunović	7	0.54	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	7	0.54	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Miloš Jovanović	6	0.47	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Sanda Rašković Ivić	6	0.47	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Dušan Teodorović	5	0.39	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Goran Ćirić	5	0.39	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Saša Janković	5	0.39	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Velimir Ilić	5	0.39	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miroslav Parović	4	0.31	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Željko Veselinović	4	0.31	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Vladan Glišić	4	0.31	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Kostić	4	0.31	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Petar Jović	3	0.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miša Vacić	3	0.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Saša Paunović	3	0.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milan Stamatović	3	0.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Momir Stojanović	3	0.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nataša Jovanović	2	0.16	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	140	10.88	0	0.00	121	86.43	19	13.57
total	1287	100.00	0	0.00	1004	78.01	283	21.99

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

U tabelama 48 i 49 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije i državnih organa, institucija i agencija, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok tabelle 50 i 51 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno-političkih aktera.

Tabela 48. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

Pozicija – individualno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milutin Jeličić Jutka	38	9.82	0	0.00	13	34.21	25	65.79
Vladimir Đukanović	27	6.98	0	0.00	26	96.30	1	3.70
Aleksandar Martinović	22	5.68	0	0.00	19	86.36	3	13.64
Milovan Drecun	16	4.13	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	15	3.88	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Miroslav Lazanski	12	3.10	1	8.33	10	83.33	1	8.33
Darko Glišić	11	2.84	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Ištván Pastor	10	2.58	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dragan Marković Palma	10	2.58	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dragoljub Simonović	9	2.33	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Marijan Rističević	9	2.33	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dragomir Karić	9	2.33	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Marija Obradović	8	2.07	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Muamer Zukorlić	8	2.07	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vladimir Orlić	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milenko Jovanov	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Đorđe Miličević	6	1.55	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Darko Bulatović	6	1.55	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vuk Drašković	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Andrej Vučić	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Predrag Marković	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Igor Bećić	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Novica Tončev	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nikola Šainović	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aja Jung	3	0.78	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Dragan Šormaz	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Bogoljub Karić	3	0.78	1	33.33	2	66.67	0	0.00
ostali	116	29.97	2	1.72	103	88.79	11	9.48
total	387	100.00	4	1.03	338	87.34	45	11.63

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 49. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Goran Vesić	70	14.64	0	0.00	65	92.86	5	7.14
Marko Đurić	66	13.81	0	0.00	64	96.97	2	3.03
Maja Gojković	60	12.55	0	0.00	58	96.67	2	3.33
Nikola Selaković	26	5.44	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Zoran Radojičić	25	5.23	0	0.00	24	96.00	1	4.00
Tomislav Nikolić	21	4.39	0	0.00	20	95.24	1	4.76
Miloš Vučević	19	3.97	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Jorgovanka Tabaković	14	2.93	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Igor Mirović	9	1.88	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	8	1.67	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Veljko Odalović	8	1.67	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zoran Stanković	6	1.26	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nikola Nikodijević	5	1.05	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Marko Blagojević	3	0.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Darko Tanasković	3	0.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	135	28.24	0	0.00	116	85.93	19	14.07
total	478	100.00	0	0.00	448	93.72	30	6.28

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 50. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Milan Mojsilović	16	15.38	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Ljubiša Diković	12	11.54	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Bratislav Gašić	5	4.81	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Rodoljub Milović	3	2.88	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	68	65.38	6	8.82	62	91.18	0	0.00
total	104	100.00	6	5.77	98	94.23	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 51. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja ostalih individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno – politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Slobodan Milošević	110	29.89	0	0.00	103	93.64	7	6.36
Mirjana Marković	47	12.77	0	0.00	43	91.49	4	8.51
Zoran Đindjić	44	11.96	1	2.27	42	95.45	1	2.27
Marija Lukić	26	7.07	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Slavko Čuruvija	24	6.52	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Josip Broz Tito	23	6.25	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Marko Milošević	18	4.89	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Igor Jurić	14	3.80	1	7.14	13	92.86	0	0.00
Vojislav Koštunica	10	2.72	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Branka Prpa	9	2.45	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ivan Stambolić	8	2.17	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vesna Pešić	6	1.63	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Emir Kusturica	5	1.36	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Veran Matić	5	1.36	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mlađan Dinkić	5	1.36	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Dragoljub Mihailović	4	1.09	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sonja Biserko	4	1.09	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Matija Bećković	3	0.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Filip David	3	0.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	368	100.00	2	0.54	350	95.11	16	4.35

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

U okviru kategorije *ostali* predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili su iz drugih razloga zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana ili je van kategorije koje se posebno posmatraju u ovom istraživanju. Takođe, u ovu kategoriju svrstane su i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića, o čijim se političkim ulogama i dalje diskutuje u javnosti. Tako je u drugom kvartalu 2019, u čak 110 tekstova objavljenih na naslovnim stranama medija iz uzorka, Slobodan Milošević je bio akter od značaja.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarpolitičkim akterima zastupljeni sa 24.73%. U tabelama 52–55 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 52. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **državni organi i institucije**

Državni organi, institucije i agencije – kolektivno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vlada Srbije	73	17.76	1	1.37	69	94.52	3	4.11
Ministarstvo unutrašnjih poslova	36	8.76	0	0.00	36	100.00	0	0.00
Narodna skupština republike Srbije	29	7.06	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Ministarstvo pravde	24	5.84	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	24	5.84	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Ministarstvo odbrane	22	5.35	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	22	5.35	0	0.00	20	90.91	2	9.09
Narodna banka Srbije	21	5.11	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Ministarstvo finansija	18	4.38	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Ministarstvo kulture i informisanja	18	4.38	0	0.00	15	83.33	3	16.67
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	14	3.41	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	12	2.92	1	8.33	11	91.67	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	12	2.92	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Kancelarija Vlade Srbije za KiM	7	1.70	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Republički fond PIO	7	1.70	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	6	1.46	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova	6	1.46	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	6	1.46	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo privrede	4	0.97	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Grad Beograd	4	0.97	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Republički geodetski zavod	4	0.97	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nacionalna služba za zapošljavanje	3	0.73	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Republički zavod za statistiku	3	0.73	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	36	8.76	0	0.00	35	97.22	1	2.78
total	411	100.00	2	0.49	396	96.35	13	3.16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 53. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija – kolektivno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vojska Srbije	43	60.56	8	18.60	35	81.40	0	0.00
BIA	20	28.17	1	5.00	18	90.00	1	5.00
SAJ	3	4.23	0	0.00	2	66.67	1	33.33
VBA	3	4.23	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	2	2.82	0	0.00	2	100.00	0	0.00
total	71	100.00	9	12.68	60	84.51	2	2.82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija – stranke	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
SNS	208	74.55	0	0.00	192	92.31	16	7.69
SPS	47	16.85	0	0.00	46	97.87	1	2.13
Pokret socijalista	7	2.51	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Jedinstvena Srbija	6	2.15	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SPO	3	1.08	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	8	2.87	0	0.00	7	87.50	1	12.50
total	279	100.00	0	0.00	261	93.55	18	6.45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija – stranke	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Savez za Srbiju	155	25.83	0	0.00	107	69.03	48	30.97
DS	93	15.50	0	0.00	92	98.92	1	1.08
Dveri	74	12.33	0	0.00	67	90.54	7	9.46
SRS	41	6.83	0	0.00	40	97.56	1	2.44
Narodna stranka	33	5.50	0	0.00	32	96.97	1	3.03
PSG	32	5.33	0	0.00	29	90.63	3	9.38
Stranka slobode i pravde	32	5.33	0	0.00	32	100.00	0	0.00
LDP	20	3.33	0	0.00	20	100.00	0	0.00
SDS	18	3.00	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Nova stranka	17	2.83	0	0.00	17	100.00	0	0.00
LSV	16	2.67	0	0.00	16	100.00	0	0.00
DSS	15	2.50	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Inicijativa Ne davimo Beograd	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Levica Srbije	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
SPAS	6	1.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dosta je bilo	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nova Srbija	5	0.83			5	100.00	0	0.00
SDA Sandžaka	4	0.67	0	0.00	3	75.00	1	25.00
ostali	18	3.00	0	0.00	18	100.00	0	0.00
total	600	100.00	0	0.00	538	89.67	62	10.33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicama govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima (svega 29.42% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 79.41% slučajeva) nego oni kolektivni (20.58%) (videti tabelu 41 i tabelle 57–67).

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Hašim Tači	151	17.66	0	0.00	115	76.16	36	23.84
Ramuš Haradinaj	132	15.44	0	0.00	99	75.00	33	25.00
OVK	57	6.67	0	0.00	32	56.14	25	43.86
ROSU	45	5.26	0	0.00	25	55.56	20	44.44
KFOR	43	5.03	0	0.00	40	93.02	3	6.98
Oliver Ivanović	36	4.21	0	0.00	36	100.00	0	0.00
Kadri Veselji	35	4.09	0	0.00	21	60.00	14	40.00
Srpska lista	33	3.86	1	3.03	32	96.97	0	0.00
Unmik	26	3.04	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Bedžet Pacoli	19	2.22	0	0.00	15	78.95	4	21.05
Kosovska policija	15	1.75	0	0.00	10	66.67	5	33.33
Goran Rakić	14	1.64	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Rada Trajković	13	1.52	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Specijalni sud za ratne zločine OVK	10	1.17	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Euleks	10	1.17	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Albin Kurti	8	0.94	0	0.00	4	50.00	4	50.00
Fatmir Limaj	7	0.82	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Milan Radojičić	6	0.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vojska Kosova	6	0.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vljora Čitaku	6	0.70	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Trepča	6	0.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Filip Kosnet	4	0.47	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Daut Haradinaj	4	0.47	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Kosovske bezbednosne snage	3	0.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Enver Hodžaj	3	0.35	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	163	19.06	1	0.61	144	88.34	18	11.04
total	855	100.00	2	0.23	682	79.77	171	20.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Andrej Plenković	15	11.72	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Milorad Pupovac	12	9.38	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Kolinda Grabar Kitarović	10	7.81	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Franjo Tuđman	8	6.25	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ante Pavelić	7	5.47	0	0.00	2	28.57	5	71.43
HDZ	5	3.91	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Stjepan Mesić	4	3.13	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Perković Tompson	3	2.34	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Vlada Hrvatske	3	2.34	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	61	47.66	1	1.64	47	77.05	13	21.31
total	128	100.00	1	0.78	104	81.25	23	17.97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera iz regiona: Crna Gora

Crna Gora	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milo Đukanović	88	35.92	0	0.00	45	51.14	43	48.86
Duško Marković	11	4.49	0	0.00	8	72.73	3	27.27
Demokratski front	11	4.49	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Andrija Mandić	11	4.49	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Milan Knežević	7	2.86	0	0.00	7	100.00	0	0.00
DPS	7	2.86	0	0.00	7	100.00	0	0.00
“crnogorske vlasti”	5	2.04	0	0.00	1	20.00	4	80.00
“crnogorska policija”	5	2.04	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Milun Zogović	3	1.22	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	97	39.59	0	0.00	75	77.32	22	22.68
total	245	100	0	0.00	172	70.20	73	29.80

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera iz regiona: Federacija BiH

BiH	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milorad Dodik	88	50.57	0	0.00	87	98.86	1	1.14
Denis Zvizdić	12	6.90	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Željka Cvijanović	10	5.75	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Alija Izetbegović	4	2.30	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bakir Izetbegović	4	2.30	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Dragan Čović	3	1.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	53	30.46	0	0.00	51	96.23	2	3.77
total	174	100.00	0	0.00	169	97.13	5	2.87

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera iz regiona: Makedonija

Makedonija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Zoran Zaev	19	38.78	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Stevo Pendarovski	8	16.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Đorđe Ivanov	2	4.08	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	20	40.82	0	0.00	20	100.00	0	0.00
total	49	100.00	0	0.00	49	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Emanuel Makron	127 ^{<?}	16.24	0	0.00	127	100.00	0	0.00
Angela Merkel	122	15.60	0	0.00	122	100.00	0	0.00
Si Činping	38	4.86	1	2.63	37	97.37	0	0.00
Viktor Orban	32	4.09	0	0.00	31	96.88	1	3.13
Edi Rama	24	3.07	1	4.17	20	83.33	3	12.50
Marin le Pen	19	2.43	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Redžep Tajip Erdogan	15	1.92	1	6.67	14	93.33	0	0.00
Tereza Mej	14	1.79	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Aleksis Cipras	13	1.66	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Hajnc Kristijan Strahe	12	1.53	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Aleksandar Lukašenko	11	1.41	1	9.09	10	90.91	0	0.00
Sebastijan Kurc	11	1.41	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Alternativa za Nemačku	9	1.15	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Benjamin Netanjahu	8	1.02	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Petro Porošenko	8	1.02	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Peter Sijarto	7	0.90	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Bašar al Asad	6	0.77	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Bojko Borisov	5	0.64	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Marti Ahtisari	4	0.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ketrin Ešton	4	0.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ilir Meta	4	0.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Najdžel Faradž	4	0.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Toni Bler	3	0.38	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Šinzo Abe	3	0.38	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Hajko Mas	3	0.38	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	276	35.29	1	0.36	269	97.46	6	2.17
total	782	100.00	5	0.64	765	97.83	12	1.53

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vladimir Putin	112	44.44	6	5.36	106	94.64	0	0.00
Aleksandar Čepurin	19	7.54	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Sergej Lavrov	18	7.14	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Dmitrij Medvedev	9	3.57	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dmitrij Peskov	9	3.57	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Konstantin Kosačev	8	3.17	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Marija Zaharova	6	2.38	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Sergej Šojgu	6	2.38	0	0.00	6	100.00	0	0.00
“ruske vlasti”	3	1.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	3	1.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	59	23.41	3	5.08	56	94.92	0	0.00
total	252	100.00	9	3.57	243	96.43	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD**

SAD	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Donald Tramp	84	19.09	0	0.00	83	98.81	1	1.19
Metju Palmer	33	7.50	0	0.00	32	96.97	1	3.03
Kajl Skat	27	6.14	0	0.00	24	88.89	3	11.11
Medlin Olbrajt	25	5.68	0	0.00	15	60.00	10	40.00
Bil Klinton	21	4.77	0	0.00	10	47.62	11	52.38
Hilari Klinton	18	4.09	0	0.00	12	66.67	6	33.33
CIA	16	3.64	0	0.00	14	87.50	2	12.50
Majk Pompeo	14	3.18	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Ambasada SAD	11	2.50	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Filip Riker	10	2.27	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Džon Bolton	10	2.27	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vilijam Voker	8	1.82	0	0.00	3	37.50	5	62.50
Barak Obama	8	1.82	0	0.00	8	100.00	0	0.00

Kongres SAD	8	1.82	0	0.00	8	100.00	0	0.00
"američke vlasti"	8	1.82	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Džordž Soros	5	1.14	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Demokratska stranka SAD	5	1.14	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Stejt dipartment	5	1.14	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ambasada SAD u Prištini	5	1.14	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Majk Pens	4	0.91	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Pentagon	4	0.91	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džordž Buš	3	0.68	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	108	24.55	0	0.00	93	86.11	15	13.89
total	440	100.00	0	0.00	383	87.05	57	12.95

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih političkih aktera: predstavnici EU institucija i EU institucije

EU	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
EU	78	24.92	0	0.00	71	91.03	7	8.97
Evropski parlament	43	13.74	0	0.00	42	97.67	1	2.33
Evropska komisija	38	12.14	0	0.00	37	97.37	1	2.63
Federika Mogerini	38	12.14	0	0.00	37	97.37	1	2.63
Sem Fabrici	20	6.39	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Žan Klod Junker	16	5.11	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Johanes Han	10	3.19	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Maja Kocijančić	10	3.19	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Donald Tusk	6	1.92	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Frans Timmermans	5	1.60	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Evropski savet	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	46	14.70	1	2.17	44	95.65	1	2.17
total	313	100.00	1	0.32	301	96.17	11	3.51

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih političkih aktera: predstavnici međunarodnih organizacija i institucija

Međunarodne organiza-cije i institucije	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
MMF	21	12.80	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Ujedinjene nacije	21	12.80	0	0.00	21	100.00	0	0.00
SB UN	19	11.59	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Svetska banka	13	7.93	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Savet Evrope	13	7.93	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Evropski sud za ljudska prava	11	6.71	0	0.00	11	100.00	0	0.00
OEBS	9	5.49	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Antonio Guteres	9	5.49	0	0.00	8	88.89	1	11.11
UNESCO	7	4.27			7	100.00	0	0.00
Dunja Mijatović	3	1.83	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	38	23.17	0	0.00	38	100.00	0	0.00
total	164	100.00	0	0.00	163	99.39	1	0.61

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera: NATO

NATO	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
NATO	125	87.41	1	0.80	72	57.60	52	41.60
Jens Stoltenberg	8	5.59	0	0.00	7	87.50	1	12.50
ostali	10	6.99	0	0.00	7	70.00	3	30.00
total	143	100.00	1	0.70	86	60.14	56	39.16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Haški tribunal	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vladimir Lazarević	18	21.43	1	5.56	17	94.44	0	0.00
Haški tribunal	15	17.86	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Radovan Karadžić	9	10.71	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Veselin Šljivančanin	8	9.52	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Neboša Pavković	7	8.33	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ratko Mladić	5	5.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	22	26.19	0	0.00	21	95.45	1	4.55
total	84	100.00	1	1.19	81	96.43	2	2.38

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Već i iz ovog letičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. U drugom kvartalu 2019. godine, inostrani politički akteri čine 39.50% svih političkih aktera, u odnosu na 60.49% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera.

Privredni akteri u drugom kvartalu 2019. čine 4.43% ukupnog uzorka aktera, što, u odnosu na prethodno tromesečje, predstavlja smanjenje od oko 1.29% ili, izraženo u apsolutnim brojevima, 125 pojavljivanja (videti tabelu 41 i tabelle 68–69).

Tabela 68. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera

Privredni akteri – indi-viduelno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Zoran Babić	13	6.88	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Dragan Šolak	11	5.82	0	0.00	7	63.64	4	36.36
Nebojša Atanacković	4	2.12	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miroslav Mišković	4	2.12	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Beko	3	1.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Puzović	3	1.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marko Čadež	3	1.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Drobnjak	3	1.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	145	76.72	0	0.00	135	93.10	10	6.90
total	189	100.00	0	0.00	174	92.06	15	7.94

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera

Privredni akteri – kolektivno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Folkswagen	12	3.76	2	16.67	10	83.33	0	0.00
Koridori Srbije	10	3.13	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Huavej	10	3.13	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Komercijalna banka	9	2.82	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Srbijagas	9	2.82	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Elektroprivreda Srbije	8	2.51	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Železara Smederevo	8	2.51	0	0.00	8	100.00	0	0.00
RTB Bor	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Telekom Srbija	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Fijat	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Putevi Srbije	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
PKB	6	1.88	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SBB	5	1.57	0	0.00	4	80.00	1	20.00
NIS	5	1.57	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Privredna komora Srbije	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Galenika	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Udruženje banaka Srbije	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Er Srbija	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
EBRD	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Srbijavode	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Banka Intesa	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Gasprom	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
CRBC	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Delez	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aerodrom Nikola Tesla	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	174	54.55	3	1.72	165	94.83	6	3.45
total	319	100.00	5	1.57	301	94.36	13	4.08

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovnica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na socijalne i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 70**), (b) analitičare političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 71 i 72**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija (**tabele 73 i 74**), (d) aktere iz medija (**tabela 75**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabela 76**), (f) advokate i protagonisti različitih sudske postupaka (**tabele 77 i 78**), i (h) protagonisti aktuelnih medijskih i estradnih afera (**tabela 79**) i (i) protagonisti građanskih inicijativa (**tabela 80**).

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela i institucije od nacionalnog značaja	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
REM	26	24.76	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Zoran Pašalić	10	9.52	0	0.00	8	80.00	2	20.00
SANU	9	8.57	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Fiskalni savet	9	8.57	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Agencija za borbu protiv korupcije	8	7.62	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Rodoljub Šabić	8	7.62	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vladimir Kostić	4	3.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Brankica Janković	4	3.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miloš Janković	3	2.86	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Državna revizorska institucija	3	2.86	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	21	20.00	0	0.00	20	95.24	1	4.76
total	105	100.00	0	0.00	100	95.24	5	4.76

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 71 i 72**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 100% tekstova. Tokom čitavog drugog kvartala 2019. godine, analizirane dnevne novine su u značajnoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno 590²⁵ puta. Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (146 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 71**.

25 U ovom tromesečju zastupljenost analitičara na naslovcima ponovo blago raste u odnosu na prethodni kvartal kada je zabeleženo 563 pojavljivanja analitičara. Najveće prisustvo analitičara zabeleženo je u četvrtom kvartalu 2018 – 601 pojavljivanje.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcima u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
<i>Informer</i>	146	24.75
<i>Politika</i>	124	21.02
<i>Danas</i>	100	16.95
<i>Kurir</i>	92	15.59
<i>Blic</i>	54	9.15
<i>Večernje novosti</i>	42	7.12
<i>Alo!</i>	32	5.42
total	590	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Dragomir Anđelković	35	5.93	0	0.00	35	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	17	2.88	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Zoran Milivojević	16	2.71	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	16	2.71	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Branko Radun	12	2.03	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	11	1.86	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	11	1.86	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Boban Stojanović	10	1.69	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	10	1.69	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ljuban Karan	10	1.69	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	10	1.69	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Jelena Vuković	9	1.53	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	9	1.53	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Božidar Delić	9	1.53	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dragan Đukanović	9	1.53	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Draško Đenović	8	1.36	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Orhan Dragić	7	1.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zoran Dragić	7	1.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00

Božidar Prelević	7	1.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vlade Radulović	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Darko Trifunović	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Cvijetin Milivojević	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Prostran	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Toma Fila	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ratko Božović	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Petrić	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Marko Nicović	6	1.02	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Mlađen Kovačević	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Petar Vojinović	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vladimir Pejić	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Aleksandar Radić	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Saša Borojević	5	0.85	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Marko Matić	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragan Dobrašinović	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dževad Galijašević	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nemanja Nenadić	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nebojša Krstić	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Živadin Jovanović	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Grubišić	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milan Antonijević	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mahmud Bušatlija	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Naim Leo Beširi	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Stojiljković	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	246	41.69	0	0.00	246	100.00	0	0.00
total	590	100.00	0	0.00	590	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

U odnosu na prethodno tromeseče, posebno je značajno uvećanje broja predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija,²⁶ koji su se na naslovnim stranama pojavili čak 518 puta (**tabele 73 i 74**).

Tabela 73. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
<i>Politika</i>	141	27.22
<i>Večernje novosti</i>	107	20.66
<i>Danas</i>	77	14.86
<i>Kurir</i>	68	13.13
<i>Alo!</i>	62	11.97
<i>Blic</i>	34	6.56
<i>Informer</i>	29	5.60
total	518	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

²⁶ U prvom kvartalu 2019, zabeleženo je 201 pojavljivanje aktera iz ove grupacije.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici SPC i drugih verskih organizacija**

Religija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
SPC	107	20.66	0	0.00	107	100.00	0	0.00
Patrijarh Irinej	65	12.55	0	0.00	65	100.00	0	0.00
Amfilohije, mitropolit crnogor-sko-primorski	56	10.81	0	0.00	52	92.86	4	7.14
Papa Franja	23	4.44	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Crnogorska pravoslavna crkva	17	3.28	0	0.00	9	52.94	8	47.06
Mitropolija crnogorsko-pri-morska	16	3.09	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Alojzije Stepinac	15	2.90	0	0.00	10	66.67	5	33.33
Vartolomej, carigradski patrijarh	15	2.90	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Miraš Dedeić	14	2.70	0	0.00	4	28.57	10	71.43
Teodosije, vladika	11	2.12	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Grigorije, episkop Dizeldorf i Nemačke	9	1.74	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Atanasije, episkop mileševski	8	1.54	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Rimokatolička crkva	7	1.35	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Irinej, vladika bački	6	1.16	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Ruska pravoslavna crkva	6	1.16	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Jovan, vladika šumadijski	6	1.16	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Irinej, episkop istočnoamerički	6	1.16	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Lavrentije, episkop šabački	4	0.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Filaret, vladika	4	0.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Makedonska pravoslavna crkva	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kiril, patrijarh moskovski i cele Rusije	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	109	21.04	0	0.00	105	96.33	4	3.67
total	518	100.00	0	0.00	481	92.86	37	7.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija**²⁷

Mediji	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
RTS	44	12.50	0	0.00	42	95.45	2	4.55
TV Pink	34	9.66	0	0.00	29	85.29	5	14.71
Željko Mitrović	25	7.10	0	0.00	22	88.00	3	12.00
TV N1	10	2.84	0	0.00	9	90.00	1	10.00
UNS	9	2.56	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vladimir Radomirović	9	2.56	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Slobodan Georgiev	8	2.27	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dragan Bujošević	7	1.99	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Milan Jovanović	7	1.99	0	0.00	7	100.00	0	0.00
NUNS	7	1.99	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milan Ćulibrk	6	1.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Adrija medija grupa	6	1.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Maja Pavlović	6	1.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
RTV	5	1.42	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Olja Bećković	5	1.42	0	0.00	4	80.00	1	20.00
NIN	5	1.42	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Dragan J. Vučićević	5	1.42	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jugoslav Čosić	5	1.42	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Politika	5	1.42	1	20.00	3	60.00	1	20.00
Ivan Ivanović	4	1.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Informer	4	1.14	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Vukašin Obradović	4	1.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ljiljana Smajlović	4	1.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Petrićić	4	1.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Olivera Kovačević	3	0.85	0	0.00	3	100.00	0	0.00
TV Prva	3	0.85	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	118	33.52	1	0.85	105	88.98	12	10.17
total	352	100.00	2	0.57	317	90.06	33	9.38

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

²⁷ Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medijske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u tabelama 76 – 78 kao predstavnici pravosudnih organa (177), advokati (151) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudske/istražne postupaka (154).

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vrhovni kasacioni sud	26	14.69	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Apelacioni sud u Beogradu	17	9.60	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Miodrag Majić	9	5.08	1	11.11	8	88.89	0	0.00
Tužilaštvo za ratne zločine	7	3.95	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Više javno tužilaštvo u Beogradu	7	3.95	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Visoki savet sudskega	6	3.39	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Viši sud u Beogradu	6	3.39	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Snežana Jovanović	5	2.82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ustavni sud	4	2.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu	3	1.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Društvo sudija	3	1.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Specijalni sud u Beogradu	3	1.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Upravni sud	3	1.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	78	44.07	0	0.00	75	96.15	3	3.85
total	177	100.00	1	0.56	170	96.05	6	3.39

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**²⁸

Advokati	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Borivoje Borović	16	10.60	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Zora Dobričanin Nikodinović	11	7.28	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Goran Petronijević	8	5.30	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Nebojša Vlajić	4	2.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Advokatska komora Srbije	4	2.65	0	0.00	3	75.00	1	25.00
ostali	108	71.52	0	0.00	108	100.00	0	0.00
total	151	100.00	0	0.00	150	99.34	1	0.66

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskega postupaka i istraživača**

Protagonisti istražnih i sudskega postupaka	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Miroslav Kurak	15	9.74	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Radomir Marković	14	9.09	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Milorad Ulemešević Legija	13	8.44	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ratko Romić	13	8.44	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević Šiptar	12	7.79	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Milan Radonjić	11	7.14	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Mile Luković Kum	8	5.19	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zvezdan Jovanović	8	5.19	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Darko Šarić	3	1.95	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Željko Ražnatović Arkan	3	1.95	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	54	35.06	0	0.00	51	94.44	3	5.56
total	154	100.00	0	0.00	151	98.05	3	1.95

Izvor: Istraživanje Medijametar, april – jun 2019.

28 Pojedini advokati su u tekstovima medija iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

U tabeli 79 prikazani su svi protagonisti povezani sa estradom. To su pre svega akteri u vezi sa medijski konstruisanom aferom, čija je glavna akterka bila pevačica Jelena Karleuša i protagonisti o kojima su mediji pisali u okviru teme *ubistvo pevačice Jelene Marjanović*.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **estrada**

Ostali društveno akteri – estrada	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Jelena Karleuša	33	25.38	0	0.00	4	12.12	29	87.88
Jelena Marjanović	26	20.00	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Zoran Marjanović	24	18.46	1	4.17	19	79.17	4	16.67
Duško Tošić	22	16.92	0	0.00	20	90.91	2	9.09
Ognjen Vranješ	21	16.15	1	4.76	20	95.24	0	0.00
Svetlana Ceca Ražnatović	4	3.08	0	0.00	4	100.00	0	0.00
total	130	100.00	2	1.54	93	71.54	35	26.92

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **protagonisti građanske inicijative “Jedan od pet miliona”**

Protesti “Jedan od pet miliona”	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Jovo Bakić	13	28.26	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Čedomir Čupić	11	23.91	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Nikola Kojo	8	17.39	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Branislav Trifunović	5	10.87	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Siniša Kovačević	4	8.70	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Ivošević	3	6.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	2	4.35	0	0.00	2	100.00	0	0.00
total	46	100.00	0	0.00	45	97.83	1	2.17

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 354 pojavlivanja anonimnih izvora, odnosno 15.57% napisa, što predstavlja umanjenje od oko 2% u odnosu na proteklo tromesecje (17.5%).

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedene u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Karlson u svojoj knjizi “Pod uslovima anonimnosti” kaže: “Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane.”²⁹

Skoro sve informacije dobijene od neimenovanih izvora navedene su u tekstovima pisanim u novinskoj formi izveštaja. Od 1836 tekstova napisana u ovoj formi, 339 ili 18.46% sadrži anonimne izvore (**tabela 81**).

Tabela 81. – Učešće “neimenovanih izvora” u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1836	339	18.46
članak	83	8	9.64
vest	39	5	12.82
komentar	111	1	0.90
reportaža	16	1	6.25
drugo	18	0	0.00
intervju	171	0	0.00
total	2274	354	15.57

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Najveći broj, kao i učešće napisa koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, beleži se u *Kuriru* (oko 30% ili 79 tekstova, dok je najmanje primera ovakve prakse zabeleženo u dnevnom listu *Politika* (oko 7% – 37 tekstova) (**tabela 82**).

²⁹ M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Tabela 82. – Učešće “neimenovanih izvora” prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
Kurir	263	79	30.04
Informer	206	56	27.18
Blic	187	50	26.74
Alo!	246	49	19.92
Večernje novosti	377	50	13.26
Danas	467	33	7.07
Politika	528	37	7.01
total	2274	354	15.57

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Najveći broj tekstova koji sadrže informacije anonimnih izvora (99) zabeležen je kada je tema teksta bila u vezi sa *političkim životom u Srbiji*, međutim najveće učešće neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj tekstova objavljenih o nekoj temi ponovo je uočeno kada su u pitanju napisi koji govore o medijski konstruisanoj aferi Karleuša – Vranješ – oko 71% (više informacija u **tabeli 83**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 91 – 97**.

Tabela 83. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka³⁰

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	532	99	18.61
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	334	62	18.56
privreda	81	19	23.46
afera Karleuša	24	17	70.83
pitanja vere, crkva, religija	87	15	17.24
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	81	15	18.52
kriminal	28	14	50.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	25	10	40.00
lokalna samouprava	38	9	23.68
ekonomija	52	8	15.38

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

30 Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora

Zaključak

Teme kojima su se bavili štampani mediji na svojim naslovnim stranama tokom drugog kvartala 2019. godine obeležile su fokusiranost na pitanja unutrašnje politike i regionalna zabrinutost. Kosovo je ponovo u središtu pažnje, a uz njega i Crna Gora. Turbulentna dešavanja unutar Srpske pravoslavne crkve usmerila su fokus medija i ka ovoj temi. Pokazatelj vezan za balansiranost tekstova je i dalje veoma nizak. Izvori na koje se pozivaju tekstovi su često nepoznati i tajnoviti kao i načini kako se otkrivaju lični i intimni podaci o različitim javnim ličnostima. Mediji se sve više jasno opredeljuju u svojim političkim i etičkim izborima. Beleži se dalji pad stepena novinarske umešnosti i pridržavanja profesionalnih etičkih standarda, što je uz nemirujuće.

Apendiks

Tabela 84. – Uzorak Alo!

Alo!	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	246
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	285
Ostalo	6268
Total	6799

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 85. – Uzorak Blic

Blic	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	187
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	264
Ostalo	6309
Total	6760

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 86. – Uzorak *Danas*

Danas	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	467
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	74
Ostalo	7038
Total	7579

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 87. – Uzorak *Informer*

Informer	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	206
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	256
Ostalo	5921
Total	6383

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 88. – Uzorak *Kurir*

Kurir	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	263
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	268
Ostalo	6749
Total	7280

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 89. – Uzorak *Politika*

Politika	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	544
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	264
Ostalo	8045
Total	8853

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 90. – Uzorak *Večernje novosti*

Večernje novosti	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	377
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	215
Ostalo	9457
Total	10049

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 91. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Alo!*

Tema/Alo!	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	22	26.51	83
privreda	7	53.85	13
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	5	12.82	39
kriminal	5	62.50	8
pitanja vere, crkva, religija	2	18.18	11
afera Karleuša	2	33.33	6
politički život u Crnoj Gori	2	14.29	14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 92. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Blic*

Tema/Blic	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	18	40.91	44
politički život u Srbiji	14	21.88	64
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	4	36.36	11
ekonomija	2	33.33	6
privreda	2	50.00	4
kriminal	2	100.00	2

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 93. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Danas

Tema/ <i>Danas</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	8	4.44	180
pitanja vere, crkva, religija	5	45.45	11
lokalna samouprava	4	22.22	18
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	4	12.50	32
aktivnosti Vlade RS	2	22.22	9
dostizanje zahteva/standarda za EU integraciju	2	25.00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 94. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Informér

Tema/ <i>Informér</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	21	41.18	50
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	14	37.84	37
afera Karleuša	7	87.50	8
privreda	3	37.50	8
vojska	3	30.00	10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 95. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama u listu: *Kurir*

Tema/ <i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	25	34.72	72
afera Karleuša	8	88.89	9
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	7	70.00	10
kriminal	7	50.00	14
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	5	16.67	30

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

Tabela 96. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
privreda	5	17.86	28
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	5	6.25	80
pitanja vere, crkva, religija	3	16.67	18
energetika	3	23.08	13
politički život u Srbiji	2	5.41	37
aktivnosti predsednika Srbije	2	9.09	22
Hag /ratni zločini	2	40.00	5
obrazovanje	2	20.00	10
međunarodni odnosi	2	5.26	38
politika Nemacke	2	66.67	3

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019..

Tabela 97. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Večernje novosti

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	11	15.49	71
politički život u Srbiji	7	15.56	45
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	5	35.71	14
ekonomija	3	25.00	12
aktivnosti predsednika Srbije	3	14.29	21

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2019.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Neminovna i neotklonjiva politička polarizacija

Duh političkog antagonizma koji je ovlađao političkim životom u institucijama sistema i javnosti direktno i gotovo potpuno održava u štampanim medijima. Štaviše, štampani mediji, uključujući nedeljne novine pokazuju i prikazuju, ali i nemalo podstiču i artikulišu, dubinu jaza među političkim akterima, generišu i reprodukuju gotovo uzajamne fatalne stereotipe koje akteri imaju jedni od drugima i funkcionišu kao sastavni deo propagandne mašinerije.

Ako je suditi po duhu i slovu tekstova, intervjeta, kolumni i vizuelnog identiteta kako dnevnih novina, tako i nedeljnika, često pominjane reči kao što su „dijalog“, „kompromis“ i „konsenzus“ podsećaju na „prazne reči“ (*flatus vocis*). Ove se gotovo svakodnevno izgovaraju, ali je jasno da nema iole ozbiljnijeg pokušaja da se one u praksi realizuju. Štampani mediji svedočanstvo su duboke i neotklonjive polarizacije. Pluralizam gledišta, tačnije raznovrsnost pristupa i argumenata i retoričkih figura dovodi do kategorički iskazanih i fatalno zaoštrenih i međusobno nesamerivih i isključujućih stavova.

Fakticitet različitih pristupa i stavova u odnosu na svaku relevantnu temu iz političkog i društvenog života pokazuje da nema teme koja se ne može novinarski obrađivati. Isto tako, očigledno je da su mogući suprostavljeni i uzajamno isključujući stavovi različitih redakcija. Pluralizam uređivačkih politika u domenu štampanog novinarstva, dokaz u da u ovoj vrsti novinarskog posla postoji Ustavom i zakonom garantovana sloboda mišljenja i govora ili preciznije rečeno, sloboda izražavanja. Drugo, u domenu štampanih medija, ne postoji bilo kakva cenzura ili medijska diktatura koju sprovodi vlast ili bilo koji drugi centar moći. Treće, značaj i uticaj tekstova mnogo je veći nego što su tiraži dnevnih odnosno nedeljnih novina. Štaviše, opšte mesto je da se tekstovi, intervjeti i uredničke kolumnе šire putem društvenih mreža. Stoga interpretativni kodovi imaju tendenciju i moć stalnog širenja na internetu, a neretko su, posledično, povod i značajan podsticaj za mnogobrojne televizijske priloge ili intervjuje. Upravo difuzni karakter teksta, tačnije njegovo dislociranje iz strogo štampanog formata u različite internet formate, tačnije njegova viralnost, značaj štampanog medija potencijalno ili stvarno čini moćnijim nego što se to može zaključiti na osnovu broja prodatih primeraka nedeljne ili dnevne štampe.

Ishod delotvorne slobode izražavanja je snažna polarizacija, oštro suprostavljanje vrednosnih i političkih stavova, gotovo endemska uključenost novinara u dnevнополитичке polemike i partijski život. Ako je Lenjin svojevremeno govorio o „partijnosti u filozofiji“ kao obeležju buržoaske demokratije, aktuelni politički trenutak nedvosmisleno jasno skreće pažnju na „partijnost u novinarstvu“. Ova partijnost vid-

ljiva je i neposredno. Njen najupečatljiviji izraz je semantičko-retorička podudarnost stavova novinara, sagovornika i političara opozicione orientacije. Jednako tako u provladinim štampanim medijima jasni su znaci podudarnosti uređivačke politike i zvaničnih stavova, tačnije retorike vlasti.

Javni prostor je gotovo u potpunosti redukovani na polemiku i različite uzajamno suprotstavljene retoričke strategije. Prostor za racionalnu debatu u kojoj postoji primat „boljeg argumenta“ predstavlja fikciju. Stvarnost medija je stvarnost intenzivne i dinamične propagande, jezičke isključivosti, stalnih napada, kvaziracionalnih konstrukcija, zanemarivanja činjenica, minimalizacije uspeha i preuveličavanje nedostatka oponenta, nekritičke (samo)glorifikacije sebe, stalnog potkopavanja kredibiliteta drugog i drugačijeg, moralističkog osporavanja... Slike političkih aktera, interpretacija političkih, ekonomskih i drugih procesa i odluka, dominantno su negativni, tačnije takvi da se naglašavaju loše strane postupaka političkih aktera, gotovo po nekom nepisanom pravilu, u tekstovima se kontinuirano poentira na negativnu motivaciju, razradu i ishode političkih odluka i procesa.

Stvarnost prikazana iz ugla nedeljne štampe kao radnu prepostavku ima politički i vrednosni nihilizam u odnosu na aktuelnu vlast, a sveopštu društveno-istorijsku i političko-ekonomsku dekadenciju kao rezultat upornog i neumornog novinarskog rada.

Iako navedena ocena rada kritičkih medija ne predstavlja ništa originalno, treba naglasiti da kritički diskurs posebno potencira dva izrazito negativna i politički provokativna momenta – ludilo i fašizam. Vlast i uopšte celokupno društveno stanje identificuje sa ludilom, nenormalnošću, odstupanjem od zdravog razuma, negacijom bilo kakvog smisla. S druge strane, politički poredak se brzo, lako i jednostavno označava kao fašistički. Iracionalnost stvarnosti zajedno sa radikalno politički i moralno problematičnim i istorijskim opasnim tipom političkog poretku, kritički diskurs svodi na kontinuirano proizvođenje i reprodukciju propagandnih narativa. Tragovi političko-propagandnih narativa prisutni su kako na pisanim tako i na vizuelnom nivou. Sugestivna fotografija i njen „potpis“ u vidu naslovne strane nekog nedeljnog lista, ili pak naslovna strana na likom političkog lidera opozicije ili angažovanog intelektualca čini okosnicu identiteta nedeljne novine. Tekstovi povezani sa naslovnom stranom predstavljaju razradu njene poruke sa jasnim ciljem da je obrazlože, opravduju i po potrebi preporuče kao osnovu za formiranje političkog mišljenja i delanja.

U centru kritičkih narativa je negativna opsесија Aleksandrom Vučićem, aktuelnim predsednikom Srbije, kome se stalno i trajno dodeljuju negativni epiteti, bez obzira na postupak koji učinio ili projekat koji je započeo. Moralna presuda i politička osuda prvog čoveka srpske politike figurira kao dokaz novinarske vrline i svojevrsni moralno-politički imperativ prvog reda. Novinar da bi dobio epitet profesionalca uvek i svuda mora tražiti, pokazati ili pak izmislići neki nedostatak Vučićeve vladavine.

U negativnoj opsесији Vučićem Srbija nije usamljen slučaj. Polemike i oštra novinarsko-politička borba rasplamsala se u svim državama u kojima je, kako kažu Linc i Stepen, „demokratija glavna igra u političkom životu“. Od američke liberalne republike gde se polarizacija tiče sukoba između Trampa i njegovih prijatelja i navodnih ili stvarnih zaštitnika liberalno-demokratskih vrednosti, preko evropskog kontinenta gde se kopljala lome oko budućnosti demokratije u svetlu izazova koji nameće konzervativno-populistička desnica.

U periodu april-jun, ključne teme bile su dalje razrade narativa o diktaturi odnosno pseudo-demokratiji, podsticanje duha pobune kroz glorifikaciju građanskih protesta i razvijanje retoričko-političkih koncepta koje bojkot izbora čine politički korisnim i moralno opravdanim. U sklopu narativa o vaninstitucionalnoj borbi protiv vlasti posredno i nedvosmisleno se racionalno obrazlaže i podstiče ideja o revolucionarnoj promeni vlasti. Ova promena u paradigmi opozicione borbe dobila je na zamahu nakon upada opozicionih demonstranata u RTS i opkoljavanja zgrade Predsedništva Srbije.

S druge strane, provladini mediji nastavljaju istovetnim stilom i sadržinom pisanja. Slika opozicije je standardno negativna u provladinim medijima. Opozicija je moralno i politički osporena i načelno i detaljno jezikom koji je izvan granica konvencionalne pristojnosti. Osporava se kredibilitet, kompetencija i patriotizam opozicionih političara uz optužbe da isključivo i jedino nasiljem žele da dođu na vlast.

Posebno treba pocrtati da u nedeljnim novinama važnu ulogu ima intervju kao novinarski žanr. Ova novinarska forma predstavlja „prozor mogućnosti“ za razvijanje, po pravilu, opozicionih gledišta i njima primerene argumentacije.

Sagovornici redakcija biraju se prema političko-vrednosnom ključu koji, u gotovo apsolutnom obimu, korespondira sa orijentacijom članova redakcije. Primetna je i izrazita sklonost ka ponavljanju izbora sagovornika, u cilju intenziviranja uticaja sadržaja poruke, u vrednosnom i političkom smislu. Neretko, reč je o ličnostima koje predstavljaju autoritet u svojim profesijama, ali i onima koji se sami predstavljaju takvima. Reč o neskrivenoj težnji da se popularnost koja je zastupljena u široj javnosti (npr. pevača ili glumaca) predstavi kao svojevrsna preporuka za njihov građanski stav, koji je gotovo po pravilu negativno intoniran protiv vlasti. Reč je o veštom transferu socijalne priznatosti u domen dnevne politike, tačnije propagandi koji ide „ruku pod ruku“ sa zastupničkim novinarstvom. Ovakvo modeliranje javnog prostora, javnost pretvara u popriše stalnih i nikada završenih sporova visokog intenziteta. Sadržinski gledano, najveći broj poruka iz intervjua (po pravilu, koncepcijski povezanih sa naslovnom stranom) ponavlja već pripremljenu političko-vrednosnu matricu uređivačkog kolegijuma nedeljnika ili dnevnih novina.

Ponavljanje medijske poruke je u srži njene kontrole u javnom prostoru. Ovo je druga važna karakteristika nedeljničke štampe. Ona ima značajan politički učinak – ishod je stvaranje ambijenta izraženih i zaoštrenih podela. Učestalost ponavljanja jedne iste poruke, saopštene od strane različitih sagovornika, stvara određeni obrazac mišljenja i reakcije kod čitalaca, formirajući relativno čvrsta uverenja kod njih.

Fiksiranje slike o akteru ili događaju jedno je od najčešćih sredstava u političko-propagandnom ratu. Fiksiranje slike (imidža) predstavlja postupak u kome i pomoću koga, jedan akter ostaje „zamrznut“ u vremenu, tačnije „slikan“ u nekom ranijem političko-istorijskom trenutku, bez obzira na njegove moguće i stvarne transformacije i bitno promenjene političke, ekonomski, i šire socijalno-istorijske okolnosti. Ova pseudo-intelektualna matrica, koja nije ništa drugo do banalno pojednostavljivanje stvarnosti, funkcioniše po principu dodeljenih uloga. Akteri su postavljeni u javni prostor po modelu „dobrih“ i „loših“ momaka.

Moralno i politički pozitivni atributi pripisani su određenoj grupi političkih ličnosti i organizacija, dok su negativni neopozivo i neupitno dodeljeni suprotnoj strani. Dakle, u središtu sukoba u javno-političkom polju je manješka podela u medijsko-političkoj eliti. U duhu ovakve moralno-političke optike, kasno je

da su svi nedeljnici pristrasni. U svojoj pristrasnosti, oni su vrlo jasni i oštri, iz čega proističe i njihov propagandno-iracionalni karakter.

Sukobljenost interpretacija događaja, procesa i aktera je takva da izvorna racionalnost u javnom polju, primerena demokratski konstituisanoj javnosti, ne može da funkcioniše ni kao korisna iluzija, niti bilo kakvo regulativno načelo, u razvrstavanju tekstualno-vizuelne sadržine i otvaranju perspektive za racionalnu društvenu debatu.

Svi mogu protiv svakog i svako to čini iz svojih, naglašeno „svojih“ razloga, koji su nesamerljivi u odnosu na stavove i argumente druge strane. Duh polemike u srpskim nedeljnim novinama, posebno u kolumnama i intervjuima, je istinski radikalni, odiše političkom defaminacijom oponenata i moralnom isključivošću prvog reda.

U isti mah, ponavljanje jedne te iste poruke pokazuje značajan nivo hermetičnosti određene uređivačke politike. Iz ove vizure, lako se dolazi i do fiksiranja određene slike o akteru, procesu ili konkretnom događaju. Neprekidno ponavljanje jedne poruke i neskrivena težnja ka fiksiranju određene slike, pokazuje da je štampa bitna kao sredstvo političke komunikacije, tačnije da je jedan od aduta u stalnom komunikacijskom ratu među akterima političkog života u Srbiji. Hermetičnost jedne novinarske redakcije pokazuje i da mediji ne nose nikakvu otvorenost za raspravu o temi, već da šalju osuđujući, a često i moralno „presuđujući“ poruku o akterima, događajima i procesima.

Zatim, u nedeljnicima posebno, veoma je važna uloga naslovne strane, koja je neretko strukturirana poput predizbornog plakata: npr. fotografija izabranog sagovornika uz odabir najizrazitije/najdramatičnije/najsuggestivnije poruke iz intervjua, ili fotografija sa porukom koja nedvosmisleno usmerava čitaoca u pravcu poželjne i navodno jedine, interpretacije. Sličnu ulogu unutar nedeljnika, kao što je na primer *NIN*, ima karikatura. Upravo dinamično jedinstvo reči i slike dodatno osnažuje snažnu političko-propagandnu poruku. Treća važna karakteristika natpisa u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je smisalo i retoričko preklapanje stavova novinara i angažovane javnosti i neposrednih političkih aktera. Ova tendencija, pokazuje da su nedeljne novine veoma često samo „sofisticirani“ resurs u dnevopolitičkoj borbi stranaka, naročito kad je reč o sferi konstruisanja i održavanja njihovih medijskih slika.

Nedeljnike možemo klasifikovati na dva relevantna načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen i najčešće prisutan u demokratskom društvu, oni bi trebalo da budu podeljeni na one bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. U Srbiji navedeni kriterijum podele ne može dosledno da se razvije, jer su svi nedeljnici u Srbiji delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba ubrojati nedeljnik *Pečat*, koji krajnje otvoreno kritikuje evropsku spoljnopoličku orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku distancu prema moralnom kredibilitetu, aksiološkom opredeljenju i političkim stavovima postpetotbarskih pobednika. S druge strane, nedeljnici poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika koja je vidljiva postoji i u takozvanoj intonaciji kritike.

I dok u *Vremenu* i donekle *NIN-u* (posebno u domenu unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretizovana i žestoka kritika vlasti, u nedeljnicima poput *Novog magazina* i *Nedeljnika* prisutan je umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. Iako oni daleko manje „optužuju“ i „etiketiraju“ ličnosti

nego što to čine *Vreme* i *NIN*, postoje jaka i očigledna usmerenost ka preuzimanju opozicione argumentacije u kontekstu pisanja o vlasti uz podrazumevajuće prozapadno političko stanovište.

Isto tako, nedeljnice možemo razvrstati prema njihovoj spoljopolitičkoj orijentaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi magazin* i *Nedeljnik* karakteriše u pretežnoj meri evropska orijentacija. S druge strane, nedeljnik *Pečat*, više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav, koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih godina dvadesetog veka.

Kritika Aleksandra Vučića je mesto susreta ova dva diskursa. Oba diskursa preispituju politiku aktuelnog lidera Srbije nastojeći da je temeljno i detaljno ospore. Za evroreformske kritičare Vučić je „večiti“ antidemokrata, za nacionalistički orijentisane antikapitaliste i rusofile predsednik Srbije nije ni dovoljno patriota, ni proruski, a nije ni na pravi način antikapitalistički orijentisan, uprkos globalnoj krizi ovog ekonomskog sistema.

Slika vlasti Aleksandra Vučića – autoritarni, nedemokratski lider, fašista, suštinski iracionalan, medijski manipulant, vođa mafije, nacionalista i lažni evropejac, bez vidljivih uspeha u ekonomiji, vlast predstavlja sumrak civilizacije i kulture

U i ovom istraživačkom periodu političko i moralno osporavanje aktuelne vlasti bazirano je na dominantly negativnoj oopsesiji predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem. Prvi čovek srpske politike i države predstavljen je krajnje negativno. Osporavanje je sprovedeno sistematično, do detalja, vrlo dinamično i intenzivno. Prepostavka osporavanja je stanovište da su vlast Aleksandra Vučića i liberalna demokratija, društveni i istorijski progres građana i države dve potpune suprotnosti.

Sveobuhvatnost diskursa osporavanja između ostalog ogleda se i u modelu njegovog koncipiranja. Kao i do sada, najpre se polazi od niza opštih i radikalno kritičkih, i neretko nihilističkih, procena i ocena stanja u društvu da bi se u drugom koraku čitava stvar značajno konkretizovala, tačnije stavila u kontekst tekućih društvenih i političkih procesa i događaja. Diskurs osporavanja najčešće polazi od sumorne i svesno preterane slike o stanju stvari u društvu, istoriji i politici. Reč je o porivu ka političkom samosticanju govornika ili pisca i želji da se šokantnom političkom porukom pobudi *pathos* indignacije i protesta kod čitaoca. U kontekstu te namere, Srbiju Aleksandra Vučića treba identifikovati sa zlom, smatrati je državom koja nalikuje pećini, a sistem društvenih odnosa nalikuje onim iz doba robovlasništva.

U sklopu pomenute političko-propagandne namere treba čitati odlomak iz intervjuja pozorišnog reditelja Dejana Mijača, koji kaže: „Ovo je vreme okova za sve što je ljudsko, a okovi pripadaju robovima, ne slobodnim ljudima. I ranije, imali smo sistem represije koji je ograničavao slobode, ali ipak smo bili slobodni ljudi. Srbija je bila sve i svašta, od pašaluka preko kneževine, kraljevine... ali ovo čudo ja za svog života nisam doživeo. Ovo je jednostavno zlo i ništa više. Pećina od države u kojoj tajna služba čuva dečije

testove. Je li to njihova dužnost?! Da li to u svim demokratskim državama BIA čuva dečije zadatke?! Ja se sve nešto čudim i u čudu se pitam kako mi uopšte opstajemo. Mi veselo tonemo u besperspektivnost. U tome je cela priča. Vest je nešto što natkriljuje tu životinju. Ukini svest, vratio si životinju. A danas, materijalno je sve. Duhovnosti nema. Čitava igra se igra oko novca. Ovde govori jedan čovek, ostali ima da čute i klimaju glavom. Jer mi imamo predsednika, predsednikove predsednike i to buja od institucija.“¹

Mijačeva vizija vlasti je šokantna. Neljudska vlast je suspendovala slobodu, Srbiju je pretvorila u zemlju robova, ukinula je duhovnost, potisnula kulturu i stvaralaštvo, promoviše pohlepu i gramzivost, ukida moral. Reč je o dubokoj dekadenciji, radikalnoj krizi smisla svega što je ljudsko, plemenito i vredno u ljudskom životu. Izvor je ove istorijske stihije i duhovne i egzistencijalne pustoši je Aleksandar Vučić i njegova stranka i koalicija. „Ko je i kakav je Vučić“ je fundamentalno pitanje. Bez „dubinskog“ uvida u njegovu ličnost i moralno-politički habitus nema mogućnosti da se razume politička i šira društvena realnost. Zlatko Paković, dramski pisac i kolumnista antivladinog dnevnog lista *Danas*, predsednika Srbije prikazuje kao ideološkog kameleona i čoveka za koga je istinski životni politički eksperiment pokušaj da živi autentično, da živi kako bi to Jaspers rekao u „vlastitoj istini“. Budući da to ne može da učini u stvarnom političkom životu, Paković predlaže da se sredstvima pozorišne umetnosti napravi psihološko-politički eksperiment, odnosno pokušaj da se Vučić prikaže autentično, onakav kakav jeste, bez marketinško-demagoškog lica i naličja: „Vučić je u stanju da u određenim vremenskim razmacima zagovara potpuno suprotne ideoleske i političke vrednosti. Takođe, on je u stanju da suprotstavljenje vrednosti zagovara i istovremeno. Ja sam mu u pozorištu dao priliku kakvu nikad nije sebi izborio. Pružio sam mu mogućnost da govori istinu, da najzad, iako eksperimentalno, iz varljivog postojanja stupi na čvrsto tlo egzistencije i postane ličnost – čovek koji se usuđuje da pogleda sebi u oči, da prozre sebe i javno pobroji sve svoje prestupe. To je ono neočekivano, ono iznenađujuće. To je momenat katarze koji niko nije ni slutio. Publika u tom trenutku jasno oseća tu tragičnu razliku između onoga što je jedno ljudsko biće sposobno da bude, onoga za šta je stvoreno, i onoga u šta je sebe pretvorilo, u šta je sebe survalo. To nije lustracija, to je umetnost.“²

Pisac Miljenko Jergović ličnu literarnu nevolju sa predsednikom Vučićem pretvara u rezolutan politički stav: „Imam problem sa literarizacijom Vučića zato što mi on po svemu djeluje pretjerano. U takvom pretjerivanju nema lika, nema mogućnosti za priču. Taj njegov plaćljivi gest, hirovita ljutljivost, i ta – ne bih htio da me se krivo shvati – gotovo pa ženska uvrijeđenost nešto je sa čim se ne umijem nositi ni kao građanin – makar strani – ni kao pisac. Kada kažem ženska uvrijeđenost, nadam se da ne trebam objašnjavati kako postoji i muška uvrijeđenost, koja od ženske nije ni bolja ni lošija, nego je različita. To što je Vučićeva uvrijeđenost ženska meni nipošto nije smiješno, samo me zbunjuje i ne da mi da o njemu dalje mislim kao o književnom liku.“³

Ingeniozna političko-psihološka nije samo ponudila novi uvid u Vučića i istakla problem njegovog rodnog identiteta u složenom socijalnom kontekstu. Razume se izjava nije samo psihološke uobrazile već i način da se predsednik Srbije diskredituje. Negativna oopsesija Vučićem dobiće kulminaciju u stavu Radoslava Milenkovića. Kao član radikalno antivladine organizacije „Samoodbrana“,

¹ Dejan Mijač, „Napravili su zemlju bez budućnosti“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3574

² Zlatko Paković, „Ne smemo toviti vlast koja građane vodi u klanicu“, razgovor sa Stefanom Slavkovićem, *NIN*, br. 3568

³ Miljenko Jergović, „Vučić nije lik za roman“, razgovor sa Nedimom Sejdinovićem, *Vreme*, br. 1484

Radoslav Milenković kaže: "On je za neki skeč, o beznačajnom, samozvanom, umišljenom, bezvrednom čoveku u domenu onoga čime je sve odlučio da se bavi. Beznačajan je bez obzira na to što pravi strašnu štetu. Beznačajan je i po onome što zna i po tome što sve što radi počiva na samovolji i proizvoljnosti. Tako, neki skečić."⁴

Pored negativnih stereotipa o Vučiću kao predsedniku Srbije otvara se i pitanje kredibiliteta. Osporavanje kredibiliteta ima podrugljivo, ironično defaminizujući karakter. Suština te strategije je da se lični animozitet stavi pretvoriti u politički argument. Ova retoričko-politička operacija događa se kao „sredstvima“ umeđičke ironizacije zavijene u oblane svakodnevnog govora razumljivog običnom čoveku. Sugestiju ove poruke pojačava okolnost da one ne dolazi iz striktno gledano političke javnosti, koju čine stranke, nevladine organizacije ili pokreti, već javne ličnosti široj publici poznate po ostvarenjima iz sfera umetnosti.

Razume se da je artističko-kolokvijalna defaminizacija Vučića deo šireg diskursa osporavanja koji Srbiju vidi kao „najgori od svih mogućih svetova“, a Aleksandra Vučića kao svojevrsnu istorijsko-političku „elementarnu nepogodu“, lišenu demokratskog i liberalnog habitusa u vršenju vlasti.

Dragoljub Žarković u vlasti Aleksandra Vučića vidi neraskidivo jedinstvo države, partije i vođe. Aktuelna srpska država je partijska država. Ona je suprotnost pravnoj državi profesionalne i efikasne birokratije. Vučićeva državna vlast je suvremen i otisak nekadašnjeg komunističkog idealja partijske države sa dominantnim vođom koji pored sirovih zakona stranačke realpolitike poznaje i strategije komunikacije koje mu omogućavaju kontrolu najvećeg dela biračkog tela. O Srbiji kao partijskoj državi Žarković piše na sledećem mestu: "Vlast je, odjednom, bez ukaza i ustavnog temelja, postala svenarodna i osim distribucije političke moći stiče i privilegiju raspodele ekonomsko i socijalne moći i cementirana je očekivanjima ojađenog sveta da će samo od njih dobiti komad hleba i gutljaj vode."⁵

Isti autor sa određenom doza sarkazma i moralističke osude posmatra Vučićovo profilisanje u javnosti na osnovu precizne i potpune analize javnog mnjenja. Iako je više nego izvesno svestan da se u demokratskom društvu politički stavovi modeliraju prema uvidima u većinsko raspoloženje glasača, Žarković želi da predstavi predsednika Srbije kao instant političara koji prati javnost ne bi li veštrom retorikom i propagandom za dobijanjem podrške birača došao do što veće, ako ne i potpune koncentracije vlasti.

U kontekstu simbioze istraživanja i političkog profila Vučića Žarković kaže: "Ja mu zameram što svaki dan sve više i jače napredujemo ka vladavini 'apsolutnog autoriteta' i što to demonstrira svaki put sve više, pouzdajući se u istraživanja fokus grupa koja pokazuju da Srbi vole jakog šefa."⁶

Na ovom mestu u svom tekstu Žarković je jasno potencirao nedemokratsku i suštinski neliberalnu prirodu Vučićeve vlasti. Čitava njegova tehnika dokazivanja ili preciznije rečeno ubeđivanja čitaoca reduku-

⁴ Radoslav Milenković, „Moramo da očistimo društvo od parazita,” razgovor sa Nedimom Sejdinovićem, *Vreme*, br. 1486

⁵ Dragoljub Žarković, „Vulin s boka, Mitrović zguza – Kako se uz pomoć vojske i muzike brani Vrhovni komandant od protesta građana,” *Vreme*, br. 1475

⁶ Dragoljub Žarković, „Ja tebe serdare, ti mene vojvodo – kako nismo pametniji posle sastanka u Patrijaršiji, ali smo gluplji po nekim tačkama dnevnog reda,” *Vreme*, br. 1480

vana je stavom da je sadašnja vlast u svom delovanju radikalna inverzija demokratije i slobode koja je situirana ne samo u antidemokratsku praksu, nego u širi kontekst srpske političke kulture.

Jednako kao i Žarković, Teofil Pančić uporno ponavlja već ustanovljen stereotip o sadašnjoj vlasti u Srbiji kao vladavini jednog čoveka. Vladavina jednog čoveka sinonim je za antidemokratsku vlast koja vlada nasiljem, strahom, gušenjem slobode i pretvaranjem građana u „depolitizovanu masu“. „Režim je, dakako, jedan čovek s lako zamenjivom okolinom, a osobenost je ove vrste lične vladavine u XXI veku, u epohi nakon sloma ideologija, da 'političko' zapravo prestane da bude važno, da se računa isključivo na postmodernu, marketinški ušminkanu varijantu onoga što se nekada zvalo lična harizma, a da je Harizmar ovlašćen da s tim svojim kapitalom čini ama baš šta god mu padne na pamet, jer je depolitizovanom društvu svejedno kuda ga ovaj vodi, sve dok ga vodi. Mada ga zapravo ne vodi nikuda, iz staromodnih, domanovićevskih razloga.“⁷

Pančić vlast Aleksandra Vučića poistovećuje i sa beskrupuloznim i moralno ravnodušnim, vlastoljubivim ljudima bez morala, lišenih bilo kakvih etičkih svedeonazora i griže savesti. Reč je o oholokratiji ili vladavini ološa. Svoju moralističku indignaciju vlašču Vučića i SNS, on pregnantno saopštava na sledeći način: "To su ljudi kojima skrupule neće smetati da učine bilo šta bilo kome, samo ako poveruju da za to neće платiti nikakvu (ne moralnu nego) materijalnu, statusnu, političku i pravnu cenu. A takvi ljudi, usidreni daleko s onu stranu morala i po strani od bilo kakvih suptilnijih etičkih dilema, imaju u vokabularu našeg sveta i jedno sasvim precizno ime. To se, naime, zove *ološ*. I baš To vlada ovom zemljom, pokreće i zaustavlja autobuse, ukida i izmišlja emisije i novinare, dekomponuje i devastira gradove, i radi sve ono što je generalno posao i preokupacija svakog ozbiljnijeg bašbozuka."⁸

Pored standardnih optužbi da vlast sprovodi diktaturu, što je ključni politički pojmovi koji se koristi za kritičko vrednovanje i etiketiranje vlasti Aleksandra Vučića, Teofil Pančić dodaje optužbu da je vlast ispod svakog moralnog nivoa. „Diktatorska vlast“ i vlast „ološa“, vladavina beskrupuloznih, destruktivnih, necivilizovanih i moralno nedostojnih ljudi. Kritičkom repertoaru koji je frivolno prisvaja pojmove „diktature“, „autokratije“, „cenzure“ dodat je i pojам „vladavine ološa“. Svesno i sa ciljem. Naime, negativne asocijacije građana u susret kampanji bojkota treba još više i jače podstati, inicirati nužnost protesta, možda i pripremiti tlo za neki ulični incident ili neki drugi oblik političke provokacije van institucija. U kritici koja nije strogo politikološka, već je hibridna, tačnija takva da objedinjuje mnoštvo različitih pojordova stilskih figura, Pančić nije usamljen.

Pisac Srđan Valjarević u svojoj interpretaciji politike i širih društvenih kretanja u Srbiji i šire, primenjuje stanovište koje je spoj takozvane liberalne kritike strukture i političke prakse aktuelne vlasti, kampanje podsećanja, kao i kriminalizacije. U intervjuu za nedeljnik *Vreme*, on eksplicitno kaže: „Nekad su ljudi koji su danas na vlasti hteli da naprave sigurnu kuću za Ratka Mladića, a sada prave sigurnu kuću za razne kriminalce u Srbiji. Isto to se dešava i na Kosovu, samo obrnuto. U zemlji u kojoj nema slobodnog izjašnjavaanja građana, gde se ljudi prebijaju po ulicama, u kancelarijama predsednika opštine – nema parlamenta, niti je moguće da ga ima.“⁹

⁷ Teofil Pančić, „Dva Boška i jedan Francisko,” *Vreme*, br. 1475

⁸ Teofil Pančić, „Žurka pred svanaću,” *Vreme*, br. 1480

⁹ Srđan Valjarević, „Ova vlast će zbog svojih laži pojesti samu sebe,” razgovor sa Sonjom Ćirić, *Vreme*, br. 1483

Navedene rečenice pokazuju da je Valjarevićeva slika Srbije slika politički primitivnog društva. Društva bez liberalno demokratskih vrednosti, ustanova i praksi. Sličan, gotovo identičan pogled na Srbiju u svojoj kritici vlasti nudi i Blagoje Grahovac koji predsednika vidi kao politički nezrelog nacionalističkog vođu koji pati od manje sopstvene veličine. Ujedno, Vučić je „apsolutista“, nesklon poštovanju načela ograničene vladavine koje poznaje i praktikuje liberalizam, iracionalan i ekscesan pojedinac koji kontroliše maltene sve raspoložive resurse u zemlji: „Vučić je opsednut i sobom i Srbijom. Sobom, zbog nerealne ambicije o svesrpskom vođi, a Srbijom iz razloga što on jeste izšao iz radikala, ali radikal nije izšao iz Vučića. Kada se složi ovakva neminovna realnost, iracionalno političko promišljanje i apsolutna vlast pojedinca, onda je eksces neminovan. Ovoga puta neće biti eksces sa Srbijom, ali hoće sa Vučićem...“¹⁰

Da postoji značajno preklapanje između stavova javnih intelektualaca i opozicionih političara jasno pokazuje citat iz intervjuja bivšeg predsednika Borisa Tadića, aktuelnog predsednika Socijaldemokratske Partije Srbije koji kaže: „Sedam godina na vlasti, s proklamovanom proevropskom orientacijom, a država i društvo su daleko od vrednosti i standarda koje bi trebalo da ima zemlja kandidat za članstvo u EU, kako u pogledu unutrašnje tako i spoljne politike... Vučić je za ovih sedam godina zaveo specifičnu strahovladu. On ima patološku potrebu da bude istorijska ličnost, a smatra da mu je najkraći put do ispunjenja te ambicije upravljanje strahom, silom i usurpacijom svega: od državnih institucija i medija preko kompanija, pa sve do svakog restorana i trafičke. Sve gde ima novca i moći, Vučić, njegova braća, kumovi i prijatelji preuzimaju i zbog toga borba protiv ovakve politike i autokratije – koja ima i pervertiranu podršku političara Evropske unije koji očekuju da im Vučić na Kosovu isporuci sve što je obećao – zahteva mnogo strpljenja i mudrosti, a kada dođe trenutak za promene, mnogo odlučnosti.“¹¹

Svom kritičkom narativu Tadić dodaje još dva momenta: identifikaciju vlasti sa diktaturom i njeno izjednačavanje sa stanjem socijalne patologije. Spoj političko-psihološke stigmatizacije sadašnjeg poretka uočiv je sledećem mestu Tadićevog gotovo redovnog tromesečnog obraćanja čitaocima *Novog magazina*: „Vezao je ruke i noge protivnicima, a onda ih pozvao u ring. Takva zloupotreba moći nije pitanje nikakve političke veštine i to može svako. Mogao sam i ja na takav način da obezbeđujem beskrajne pobede, ali je to pitanje ne samo morala, vrednosti i poštovanja zakona već i želaca. Svakom normalnom čoveku se gadi da se ponaša na takav način. Kad sve to stavite na gomilu, shvatite prirodu Vučićeve autokratske – a mogu da kažem i psihopatske – vlasti, a iz takve nelegitimne vlasti može da nastane samo zlo. Milošević Petog oktobra nije priznao rezultate izbora, ali Vučić nije građanima ni dao mogućnost da se slobodno izjasne na izborima, učinivši građane Srbije podanicima koji, ucenjeni, automatski izvršavaju njegove političke naloge i želje.“¹²

Struktura Vučićeve vlasti, reći će Aleksandar Olenik, lider opozicionog Građanskog demokratskog foruma, počiva na tri uzajamno povezana izvora moći koji gotovo u potpunosti obesmišljavaju izbore. Reč je o kontroli medija, zloupotrebi javnih resursa i lokalnih organa vlasti koji funkcionišu samovoljno i bezobzirno: „Jedan je kontrola i zloupotreba medija, proizvodnja laži, manipulacije, skretanje fokusa javnosti sa bitnih stvari. Drugi stub je u ekonomsko-socijalnoj sferi. To je zloupotreba javnih resursa. Ovaj poslednji miting vlasti to je najbolje pokazao. Kao da imamo ponovo Savez komunista kao jednu jedinu

10 Isto

11 Boris Tadić, „Vučić vlada strahom,” razgovor sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 416

12 Isto

Novi magazin, 18. 04. 2019.

partiju i gde je ceo državni aparat stavljen u funkciju te partije. Sve – autobusi, gorivo, sendviči... Cela ta logistika data je od države. Ako pogledamo samo taj segment, kao da smo u jednopartijskom sistemu. Treći deo je onaj koji ljudi uglavnom ne vide – to su oni lokalni šerifi koji bukvalno seju strah na lokalnu, razne jutke, simonovići, palme.”¹³

Negacija slobode i sveprisustvo nacionalizma kao dominantne duhovno-političke sile pretvara se kriminalizacijom vlasti, tačnije njenom identifikacijom sa mafijom, u pogodno istorijsko-političko tle za afirmaciju nasilja kao sredstva za promenu političke vlasti. Afirmacija nasilja kao sredstva političke borbe predstavlja borbeni poklic i sociološku ekspertizu Jove Bakića, istaknutog opozicionog tribuna i profesora Beogradskog univerziteta, koji u intervju za nedeljnik *N/N* kaže: “Iskustvo nas uči da se nacionalizmom i patriotizmom obično hulje pokrivaju i da im je to poslednje utočiste. U tom smislu imate ozbiljnu mafiju koja će stati u odbranu ovog režima. Mafija može i da okrene leđa režimu ako ima obećanje druge strane da neće biti dirana. Na neki način 2000. imali smo upravo to. I kada je pokojni Đindić shvatio da ne možete imati i državu i mafiju nego da mora da se opredeli, izabrao je državu, jer je bio civilizovan čovek. I mafija ga je likvidirala. Dakle, sada će biti slična situacija. Bez sile ova vlast otici neće zato što je ona mafijaška u svojoj suštini i ta mafija je zarobila Republiku, kao javnu stvar. Mi kao građani smo u vlasti mafije koja radi bukvalno šta hoće. Idete tamo i onda vašem kolegi upere dugu cev u glavu i kažu: čitaj pripremljen tekst, upravo smo preuzeli vlast. Inače, ako nemate duge cevi, a upali ste u RTS, šta ćete tamo?! Nije to samo RTS, ništa niste uradili ako niste i vodeće političare povezali.”¹⁴

Do Bakićevog zaključka da je moguć, štaviše izvestan ustanak naroda protiv vlasti u Srbiji, može se doći i drugačijim putem, tačnije iz drugačijih premissa i pristupa. Za razliku od Bakićevog radikalnog nihilizma ispoljenog u kriminalizaciji i negaciji bilo čega demokratskog i liberalnog u Srbiji, penzionisani general Blagoje Grahovac, tvrdi da je Vučićeva vladavina dala neke ekonomski rezultate, poput stabilizacije budžeta i određenog stepena ekonomskog rasta, ali da “samodržaćka politika” samog Vučića i rušenje institucija vode u političke obračune koji mogu kulminirati i oružanim ustankom: “Vučićovo samovlašće ima nekih rezultata, posebno u stabilizaciji fiskalne i monetarne politike, pri čemu se zaboravlja aksiom da su državne institucije jedini garant stabilnosti države i zaštite građana. Naravno, uz poštovanje zakona. On, on i samo on u svemu i svačemu dovešće do toga da baš on postane grobar državnih institucija. Na to nas upozoravaju svetska iskustva. Idolatrija prema vodi jedan je od pokazatelja fašizacije društva, a Vučićev slučaj izlazi iz okvira pristojnosti. Među građane ulazi strah zbog Vučićeve netrpeljivosti prema neistomišljenicima. Netrpeljivosti sa neskrivenom mržnjom! Ponaša se poput zlopamtila koje mrzi. Neskriven je proces rehabilitacije kvislinških i kolaboracionističkih snaga. Postaje rizično! Ne isključujem mogućnost da se u Srbiji desi antifašistički ustanak naroda.”¹⁵

Da bi opravdanje za stav o nužnosti nasilne promene vlasti bilo što je moguće uverljivije, treba prikazati aktuelnog predsednika Srbije nedoličnim za vršenje tog poziva. Taj efekat postiže se kontrastiranjem njegove ličnosti sa skupom moralno-psiholoških osobina koje bi, prema prepostavci, trebalo da poseduje svaki predsednik. Uravnoteženost, probranost rečnika, istinoljubivost i pravdoljubivost, trebalo bi da budu osobine pravog predsednika. Ove osobine, prema već pominjanom Jovi Bakiću, aktuelni pred-

13 Aleksandar Olenik, „Kosovo je faktički nezavisno,” razgovor sa Mijatom Lakićevićem, *Novi magazin*, br. 420

14 Jovo Bakić, „Mafija je zarobila državu, sledi revolucija,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3572

15 Blagoje Grahovac, „Đukanović i Vučić nisu državnici već vladari,” intervju sa Zoranom Preradovićem, *N/N*, br. 3571

sednik nema, te se shodno tome on označava kao nedoličan za svoju funkciju i sklon agresiji, a uz to blizak je mafijaškoj nasilničkoj praksi u politici: “Psihička uravnoteženost, probranost rečnika i otmenost u ponašanju, poštovanje drugoga, istinoljubivost, pravdoljubivost i čestitost treba da odlikuju jednog predsednika. Razlog agresivnih nastupa ovog ‘predsednika’ protiv pojedinih građana jeste u paničnom strahu, zacelo opravdanom, jer zašto bi se vlast, ako nije krajnje lažljiva i kradljiva, ako je spremna da odstupi nakon izgubljenih izbora, i ako je sigurna u sebe, obazirala na reči jednog sociologa. Mafija, međutim, dobrovoljno s vlasti ne ide...”¹⁶

Ukorenjenost vlasti Aleksandra Vučića u strašno vreme ratova i sankcija devedesetih sve više dobija na značaju. U prethodnim periodima, simbolički se isticala veza između sadašnje vlasti i vladajuće političke elite prethodnog perioda. Sada se na povezanosti dve epohe značajno više insistira, najverovatnije zbog pokušaja da se što uverljivije opravda radikalizam političkog delovanja opozicije, tačnije njena namera da bojkotuje kako institucije političkog sistema tako i institucije. Pored neizbežnog povezivanja lidera Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića i lidera radikalne Vojislava Šešelja, u ovu medijsko-političku matricu uvode i ličnosti i događaji koji su bili u epicentru političko-istorijskih događanja i procesa tokom devedesetih godina. Jedna od osoba koja je podstakla kampanju podsećanja i prateću moralističko-političku kampanju bila je i Mirjana Marković.

Smrt profesorce Mirjane Marković, supruge Slobodana Miloševića i ideologa Jugoslovenske leve, podstakla je ponovo priču o krivici za sunovrat Srbije devedesetih, ali inicirala stigmatizaciju sadašnje vlasti po moralnoj i političkoj ravni. Rukopis podsećanja i optuživanja prepoznaće se u tekstu novinarke Vremena Tamare Skrozze, koja povodom smrti Mirjane Marković piše: “Oni i njihova političko-ideološka konstrukcija krivi su za bombardovanje, za svaki život koji je nestao neposredno pre, tokom i posle dejstva NATO snaga, za Kosovo, za Hrvatsku, za Bosnu. Konačno, činjenica da njihovi saradnici, saborci i istomišljenici nisu lustrirani ili osuđeni posle Petog oktobra i da su danas opet na vlasti, dovela nas je upravo tu gde jesmo: na ivicu propasti, u raspad institucija, u državu kojom rukovode ljudi dokazano nesposobni za život i političko delovanje u demokratiji, miru i slobodi. Sve je to, i mnogo još, svima u amanet ostavila žena koja je umrla 14. aprila 2019. onako kako, prema merilima univerzalne pravde, nije zaslужila: mirno, kao neosuđivana i slobodna, u bolnici sigurno daleko pristojnijoj od bilo koje u Srbiji.”¹⁷

Vučićeva ukorenjenost u ideološku i realpolitiku paradigmu devedesetih, potvrđena je i od strane generala i publiciste Blagoja Grahovca, koji to ne vidi samo kao srpski već kao regionalni problem. Grahovac smatra je na javnoj sceni prisutna mimikrija. Vučićeva vlast se deklarativno zalaže za liberalne i demokratske vrednosti, ustanove i prakse, a u stvarnosti još uvek praktikuje politiku Miloševićevih ratnih devedesetih

„Mnogi političari u eks-SFRJ državama su instruisani da vode glasnu, pa čak i bučnu političku priču o evropskim i evroatlantskim integracijama, dok se ispod te priče vrši okupacija rokom i dubokom procesu fašizacije društva i države, Srbija danas predstavlja pravo Šešeljevo kraljevstvo, dok Vučićeva, Dačićeva i Vulinova partija predstavljaju političke divizije tog kraljevstva.”¹⁸ Zanimljiva metafora Blagoja Grahovca je da je današnja Srbija – „Šešeljevo kraljestvo.“

16 Jovo Bakić, „Mafija je zarobila državu, sledi revolucija,” razgovor sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3572

17 Tamara Skrozza, „Amanet raspada i propasti,” *Vreme*, br. 1476

18 Blagoje Grahovac, „Đukanović i Vučić nisu državnici već vladari,” intervju sa Zoranom Preradovićem, *N/N*, br. 3571

Bivši visoki vojni zvaničnik i publicista, uprkos uspesima Vučićeve vlasti na planu evrointegracija bez ikakve ograde i kategorički vlast etiketira kao primitivno nacionalističku i istorijski retrogradnu. Istovetnu političko-vrednosnu poruku šalje i pisac Srđan Valjarević koji misli da je Srbija još uvek zarobljena u ratnim devedesetim, da nije moralno i politički iskoracila iz tema i dilema postratnog perioda.

Život u savremenoj Srbiji je „život u laži i čutanju“ povodom ratova i zločina. Stanje „neprevladane ratne prošlosti“ i njegova spona sa „vremenom sadašnjim“ prepoznaje se u sledećim rečenicama iz opširnog intervjua ovog književnika antivladinom nedeljniku *Vreme* u kome Valjarević između ostalog kaže i sledeće: „Ovde nema šta da se urušava jer nema vrednosti već najmanje 30 godina, taj termin ne treba da postoji. Nisu završene priče o leševima u hladnjačama, o opsadi Sarajeva, o masovnim grobnicama, o svim krivicama, ne znam o kakvom urušavanju mi uopšte pričamo, urušavanju čega? Ovde ljudi pišu knjige i snimaju filmove o Prvom svetskom ratu i o Gavrilu Principu, kao da sve te hladnjače i grobnice ne postoje. Sve vreme je srpski nacionalizam dominantan u ovom društvu, ne može da se prihvati istina o krivici, ne može uopšte nikakva istina da se asimiluje, laže se, prave se novi sukobi i sve je bednije. I zbog laži će i ova vlast pojesti samu sebe, uz najskuplju cenu ako treba.“¹⁹

Da kampanja podsećanja ima svoje delotvorno dejstvo jedanaest godina nakon pobjede Tadića nad Nikolićem na predsedničkim izborima 2008, potvrđuje i kolumnista nedeljnika *Nedeljnik* Zoran Panović, koji o mitingu SNS „Budućnost Srbije“ piše: „Vučić je na mitingu u Beogradu reaktualizovao tri ključne Miloševićeve reči iz 'AB revolucije' – homogenizacija, mobilizacija i diferencijacija. Naravno, sve pod forom 'jedinstva' koje, ako bismo hteli da zazvučimo cinično, za opozicioni deo naroda važi kao što demokratija važi za 'neprijatelje demokratije'. Beogradska 'Budućnost Srbije' je još jedan doprinos spektakularizaciji politike kao bitnoj komponenti Vučićeve tehnologije vlasti, ali polje spektakla nije neograničeno. I sad se kao na Ušću onomad dogodio (ili je doveden) nekakav narod, što bi rekao Milovan Vitezović, ali entuzijazam ovog naroda nije resurs u koji bi Vučić mogao baš da se zakune kao u lojalnu masu 'kvalifikovane većine'. Uostalom, naše vođe narod kao da uzimaju na revers. Ili ga rentiraju. Ići će ovi i posle Vučića za nekoga, kao što su išli za nekoga i pre Vučića.“²⁰

Na navedenu kolumnističku opservaciju gotovo da se prirodno nadovezuje i tvrđenje o suštinskoj i go-točno fatalnoj društvenoj podeli kao srži tehnologije sadašnje vlasti. Stav o političkoj podeli na „naše“ i „njihove“, na „priatelje“ i „neprijatelje“ kao pretpostavci, ali i učinku tehnologije aktuelne vlasti SNS potencira već citirana profesorka Fakulteta političkih nauka u Beogradu, Jelena Đorđević: „Mi smo duši, fundamentalno podeljeno društvo. Još od devedesetih, ali je ova vlast učinila sve da podeljenost bude još dublja obraćajući se samo jednom društvenom sloju i jednoj, uglavnom neidentifikovanoj, lažnoj političkoj ideologiji koja nema ni početak ni kraj, ali ima savršene metode ogoljene propagande. Istovremeno, sve je učinjeno da se ljudima, raznim metodama otvorene propagande ali i 'podzemnim' metodama manipulacije utvru u glavu besmislica da je politika nešto sramno i da su svi isti – što je čista laž i zloupotreba uma. Ta podela na nas i njih je preduslov da se vlada, jer proizvodnja spoljnih i unutrašnjih neprijatelja omogućava režimima sa autoritarnim i diktatorskim obeležjima da se održe na vlasti... Populistički režim fašistoidnog tipa, ustanovljen pre sedam godina na osnovu nesrazmerno značajne uloge Prvog Potpredsednika, zasniva se na jednoj ideji vodilji – odvojiti 'elitu' od 'naroda', ogaditi sve

19 Srđan Valjarević, „Ova vlast će zbog svojih laži pojesti samu sebe,“ razgovor sa Sonjom Ćirić, *Vreme*, br. 1483

20 Zoran Panović, „Mitinzi – od korenja do softvera,“ *Nedeljnik*, br. 379

što miriše na 'intelektualštinu', obrazovanje, igru duha, dobar ukus, pristojnost, razumevanje slobode, kritičnost, dijalog, toleranciju – marginalizovati do kraja one koji imaju tendenciju da tako misle i ako je moguće, raznim metodama ih učutkati.“²¹

U maniru postmodernističkog eseiste sa jakim političkim (pred)ubeđenjem, hermetično i na prvi pogled čitljivo, Jelena Đorđević daje moralno-političku interpretaciju aktuelnog političkog i šireg socio-kulturalnog konteksta. Njen cilj je da potvrdi stereotip o Aleksandru Vučiću kao polusti, negativno nastrojenom prema eliti, nesposobnim za istinski demokratski poredak, racionalnost i toleranciju. Nasuprot dijaloškom obrascu komunikacije koji podrazumeva jedinstvo racionalnosti, različitosti i tolerancije, Jelena Đorđević insistira da je sadašnja dominantna i vladajuća političko-medijska konstelacija: „Nasuprot tome, indoktrinisati, ubediti, izmanipulisati većinu i njen osećaj za realnost, upravljati njihovim osećanjima i željama prema volji jednog čoveka pomoću neprekidne bujice reči koje se iz sata u sat urezuju u njihovu svest i nesvest. To razdvajanje sprovodi se svestranim i sveobuhvatnim radom na stvaranju kič etosa u kome dominantnu ulogu igraju mrzilački tabloidi, proizvođači vesti u punom kapacitetu, utemeljivači sistema vrednosti koji potvrđuje ideje, stavove, ali i želje i nagone onoga koji misli da drži sudbinu naroda u svojim rukama. Paralelno sa tim čiste se institucije od stručnjaka, znalaca, kritički nastrojenih pojedinaca, odbacuju se ljudi sa mišljenjem i integritetom i uspostavlja se vladavina nekompetentnih podanika. Svima je poznato da su zastrašivanje i ucena pozadina na kojoj se ovaj populistički fašistički naum uspešno ostvaruje.“²²

Ne samo podela o kojoj govori Jelena Đorđević, već i uništenje javne sfere i ukidanje mogućnosti za bazični konsenzus predstavlja „zaslugu“ Aleksandra Vučića i SNS. Ovaj proces naziva se pomalo šeretski i novinarski neodgovorno „rešešeljizacijom“ javnog prostora: „Rešešeljizacijom“ javne politike i prakse, Vučić je SNS doveo maltene na korak do 'unije' sa radikalima. Donekle možda ima smisla objašnjenje da se julovsko-radikalском rehabilitacijom 'patriotske politike' drži pod emotivno-vrednosnom kontrolom ogromna biračka masa koja bi u suprotnom otišla onom ko je iskreno protiv Srbije u EU, i protiv kosovskog sporazuma, ali je i prilično vidljivo da su posledice takve strategije pravljene spržene zemlje od javnog prostora – dakle pravljenje ambijenta nemogućeg za bilo kakav minimalni bazični konsenzus.“²³

Pomenuti postupak rešešeljizacije je i u svetske uzeore udalekimistočnim zemljama – Rusiji i Kini. Uticaj napolovršnom liberalnom ključu, sadašnju vlast kao autoritarnu pokinesko-ruskom model upričavaju kolumnista Novog magazina, Mijat Lakićević: „Ruski veci i kineski novaci – takobise unaj kraćem mogla opisati srpska, tj. politika Aleksandra Vučića. Sa Rusijom nas vezuje pravoslavno bratstvo, a s Kinom čelično prijateljstvo. U prvom smo imali prilike da uživamo 10. maja na vojno policijskoj paradi u Nišu na kojoj je marširao ruski gvozdeni puk. Jak lider, stroga centralizacija, čvrsta partitska kontrola celog društva – zar to nije ono što poslednjih godina (pokušava da) praktikuje Vučić. Doduše, nije da za to i ranije nije imao uzora, pre svega u Vladimиру Vladimiroviču Putinu, ali nije zgoreg upoznati se i sa dalekoistočnim iskustvima zemlje koja takvu politiku više ili manje praktikuje, evo, već 5.000 godina.“²⁴

21 Jelena Đorđević, „Praznina i tišina,“ *Vreme*, br. 1479

22 Isto

23 Zoran Panović, „Da li su beogradski izbori bili poslednji pravi,“ *Nedeljnik*, br. 388

24 Mijat Lakićević, „Ruski gubernator ili kineski mandarin,“ *Novi magazin*, br. 423

U kreiranju negativne slike o vlasti opsesija Aleksandrom Vučićem dobila je i svoje jasne obrise u napadima na članove porodice. Andrej Vučić ponovo je bio meta novinarskih natpisa. Iako nema formalno funkciju u državi i vladajućoj stranci, Andrej Vučić je uz brata Aleksandra njena „siva eminencija“. Šta više, ne samo „siva eminencija“, već i čovek koji upravlja strankom po principu mafije. Za ovo tvrđenje uredništvo *NIN*-a je novinarski upotrebilo nekadašnjeg člana SNS-a iz opštine Alibunar koji je imao sumnjuvu kriminalnu prošlost – Petra Belića. Belićeva sumnjiva biografija i okolnost da je partijski otpadnik nije smetala uredništvu nedeljnika sa najvećom simboličkom reputacijom da ga učini glavnim sagovornikom sa sve naslovnom stranom koja je čitaocima trebala da pošalje više nego jasnu poruku o karakteru vladajuće stranke, a samim tim i vlasti koju ona sprovodi.

Glavna poruka je: „Srpska napredna stranka je mafijaška. Vlast je mafijaška.“ Ovu dimenziju kreiranja negativnog stava o SNS-u možemo uočiti u sledećem delu iz Belićevog intervjua: „Andrej Vučić apsolutno vodi SNS i njemu su potčinjeni svi članovi Izvršnog odbora, a preko koordinatora upravlja celom stranačkom infrastrukturom u zemlji. Postoji Aleksandar Vučić, tri mesta prazno i onda njegov brat Andrej, pa je tek onda stranka, a zatim zakoni i Ustav... Velike reči Aleksandra Vučića o borbi protiv kriminala i korupcije uopšte ne stoje jer se upravo on okružio 'ekspertima' za prebacivanje državnog novca u privatne džepove. Takav je Branko Malović i Južni Banat je simbol za nazadnjačku hobotnicu koja drži u zagrljaju sve građane i privrednike.“²⁵

Kriminalizacija vlasti, pre svih predsednika Srbije, dobija pored Belićeve mafijaške i specifičnu zločinačku razradu. Naime, nije sporno samo što je SNS organizovana kao mešavina mafije i ozbiljne grupe za pritisak na javnost, već moralno i politički i sporno to što je prvi čovek SNS-a i srpske politike Aleksandar Vučić indirektno, ali opet i nedvosmisleno direktno upleten u ubistvo poznatog novinara Slavka Ćuruvije u aprilu 1999. godine.

Zlatko Paković, dramski pisac i kolumnista antivladinog lista *Danas*, direktno je politički i pravno optužio Vučića za niz političkih ubistava koja su u Srbiji desila u poslednjih dvadeset godina. Vučićeva odgovornost postoji od slučaja „Ćuruvija“ do atentata na prvog demokratskog predsednika Vlade Srbije Zorana Đindjića i drugih ubistava sa političkom pozadinom. Ona nije klasična krivično-pravna, diskutabilno je da li je politički i moralno održiva, ali Paković je prepostavlja i u tom prepostavljanju emfatično tvrdi da je predsednik Srbije odgovaran zbog prirode društvenih pozicija na kojima se nalazio i sadržine političkih gledišta koje je zastupao.

„Forsiranje“ odgovornosti prema Pakoviću ide do te mere, da su za specifična i vrlo konkretna krivična dela krivi, porez samog Vučića, i svi oni koji su ga direktno ili indirektno podržavali. Ekstenzivno shvatnje pojma odgovornosti treba da bude osnova za afirmaciju radikalne politike građanske neposlušnosti koja je prepostavka promene sadašnje vlasti. Paković kaže: „Veza građana i vlasti je veza po prirodi državne i društvene odgovornosti. Kad je ubijen Ćuruvija, Vučić je bio ministar informisanja. Kad je ubijen Đindjić, Vučić je bio poslanik u Saveznoj skupštini, a tadašnji zamenik predsednika njegove stranke, potonji predsednik Srbije Nikolić, naveštavao je Đindjićevu smrt kao nešto politički korisno. Kad je ubijen Ivanović, Vučić je bio ovo što je i sada, predsednik Srbije. Što se tiče krvarenja savesti, naprosto sam rekao da je lako uočiti krv iz rana ubijenih Ivanovića, Đindjića i Ćuruvije, Milana Pantića, Nebojša

25 Vuk Z. Cvijić, „Andrej, Bog i batina,” *NIN*, br. 3565

Simeunovića, Ivana Stambolića i Dade Vujasinović, ali da se krv iz ozleđene savesti ne vidi, mada i ona lipti. Svi oni koji pristaju na ma kakav odnos sa vlašću koja nipodaštava zakon i institucije, pristaju na to da im krv curi iz savesti. I ja samo kažem da se ta krv proliva na isti način kao i krv iz rana ubijenih boraca za demokratiju. Jedni likvidiraju pravednike, drugi usmrćuju ličnost u sebi.“²⁶ Diskurs radikalne odgovornosti transformiše u diskurs radikalne moralne optuze, u govor koji vlast identificuje sa personalifikacijom zla. Vlast se demonizuje. Ova moralistička strategije se manifestuje dvostruko: vlast ubija borce za demokratiju istovremeno ubijajući ličnost u sebi. Nategnuti spoj egzistencijalističke etičke optike i politikantskog moralizma dobija svoju kulminaciju u Pakovićevoj politikantski profanoj i racionalnim smislim oskudnoj optužujućoj analizi.

„Diktator, politički zaštitnik i promoter 'oholokratije', ‚fašoidni populista‘, Aleksandar Vučić je istovremeno svojevrsni proizvod iluzija i medijski censor. Slika o Vučiću kao sveopštem kontroloru medija konstantno je prisutna, premda je u ovom istraživačkom periodu naročito izražene, posebno zbog racionalizacije bojkota izbora. Glavni ‚bojkotaški‘ argument je stanje u medijima. Protivnici izlaska opozicije na izbore stanje u medijima smatraju primerom radikalne neslobode, a vodeće medije tretiraju isključivo i jedino ako servis Aleksandra Vučića, SNS i ostatka vladajuće koalicije. Ipak, osrvt na Aleksandra Vučića i u ovom segmentu kritičke recepcije srpske politike je najupečatljiviji.

„Vučić kao kreator fikcije“ moto je književnika Valjarevića u njegovom osrvtu na srpsko društvo i medije. On, naime, jasno kaže: „Zašto svaki dan negde ide, nešto priča, obilazi, slika se, komentariše 15 stvari? Zato što čovek živi kao u Matriksu – živi u virtuelnom svetu medija i mediji su mu sve. On vlada medijima, plus parama i pritiskom na ljude, raznim ekipama koje idu po Srbiji i prete. Ne vlada rezultatima, pošto ih nema... Kod njega je sve fikcija, on pravi inverziju realnosti već pet godina.“²⁷

Valjarević dešifruje i prirodu propagandnog govora predsednika Srbije. Po ovom za neke kulturnog književnika, vešti predsednik Srbije u svom obraćanju javnosti vrši svojevrsnu retoričku inverziju. On u propagandnom maniru drugima pripisuje ono što on njima čini. Ova performativna inverzija, koja je u srži propagandnog govora, temeljno je obeležje naprednjačkog i Vučićevog diskursa, i to Valjarević naglašava: „Sve što on radi drugima, govori da drugi rade njemu. Njega napadaju mediji, mi smo nasilnici, lopovi, fašisti, mi vredamo, lažemo... A ti nazovi mediji napadaju isključivo opoziciju i njega veličaju. Naše članove tuku na svakom koraku, nas sam predsednik naziva ološem, društvenim talogom... Mislim da je počeo da brka kad je u realnom svetu, a kad u tome što on pokušava da pravi. Govori o tome da se povećava zaposlenost, a ljudi pobegoše iz zemlje, kaže da ekonomski neviđeno napredujemo.“²⁸

Svest i aktivan odnos predsednika Srbije prema medijima, pre svih masovnim medijima, izaziva visok stepen lične repulzije i moralističkog kritizerstva kod velikog broj tzv. javnih intelektualaca. Jedan od njih, govornik na uličnim demonstracijama, glumac Nikola Kojo u moralističkom maniru „proziva“ predsednika Srbije, praveći demagoški misaoni eksperiment u kome se prvi čovek smešta u rijaliti program sa prosečnom srpskom platom.

26 Zlatko Paković, „Ne smemo toviti vlast koja građane vodi u klanicu,” razgovor sa Stefanom Slavkovićem, *NIN*, br. 3568

27 Srđan Valjarević, „Ova vlast će zbog svojih laži pojesti samu sebe,” razgovor sa Sonjom Čirić, *Vreme*, br. 1483

28 Isto

Ova visoko zapaljiva moralistička retorika koja počiva na izjednačavanju onoga što je nemoguće izjednačiti saopštена je u sledećem odlomku iz njegovog intervjuja: "Pošto on živi u televizoru i mediji su mu sve, rado bih mu producirao rijaliti u kome bi imao i glavnu ulogu i zadatku: Da dobije prosečnu platu i da sa porodicom preživi od prvog do prvog. Ne! Dao bih mu njegovu predsedničku platu i pratio njegovo preživljavanje: kako plaća račune, kredit za stan, kupuje hrancu, gorivo, kako štedi za zimovanje, letovanje... Ne! Recimo da je to luksuz. Ne mora zimovanje i letovanje! Samo gore navedeno. Tada bi dobili sve odgovore. I mislim da tad ni on sam ne bi glasao za sebe... Maštu na stranu, gde su granice ljudskosti i dobrog ukusa kad dovedeš ljudsko biće u situaciju da manipulišeš njim za dva-tri obroka? Ima li niže strasti od takvog hobija? Da li svi koji sa njim dele blagodeti bahate vladavine ponekad pomisle na to? Mnogi od njih se predstavljaju i kao vernici? Ima li tog teističkog razmišljanja ili možda straha? Ovom prilikom, SRAM VAS BILO GOSPODO! A i ostali koji smatraju da u ovakvoj diktaturi."²⁹

Zanimljiv je i ton obraćanja široj javnosti. U osnovi pored stigmatizacije vlasti, uvodi se i pojam „srama“ koji je kao izraz moralne osude pripisan svima koji ne dele uverenja ovog javnog delatnika. Pakovićeva „radikalna odgovornost“ svakog građanina za stanje u društvu dopunjena je jakim moralnim pojmom, koji priziva duh moralne samoosude. Paroksizam opozicionarstva je u svojevrsnoj samoprinudi koja politička dužnost mora da bude primenjena sve i svakog. Patos radikalizma na čudan način se prepiće sa svešću o nemoći i frustraciji u real-političkoj borbi.

U kritičkom „obračunu“ sa vlašću i njoj bliskim medijima, daleko je otišao i direktor i glavni i odgovorni urednik televizije N1, Jugoslav Čosić, u intervjuu za antivladin nedeljničnik *Vreme*: „Te novine 'Alo', kao i druge tabloide, a i gotovo sve elektronske medije, po mom uverenju kontroliše medijski generalštab predsednika Srbije. U tom generalštabu donose se važne medijske odluke: ko je sutra predmet napada, na koji način i koja će pitanja biti postavljana Vučiću. O pitanjima se obaveštava ko treba, a onda ih iznenađenom predsedniku postavljaju na konferencijama za medije. Tako, eto, izgleda ta uređivačka politika... Meni se čini da se nezavisnim medijima u Srbiji danas događa isto ono što se događalo Jevrejima u nacionalsocijalističkoj Nemačkoj 1936. godine. Uvod u istrebljenje.“³⁰

Čosićeva poruka o kontroli medija iz jednog centra političke moći, dobila je dalju razradu u stavu medijskog eksperta prof. dr Snježane Milivojević, aktivnog promotera opozicije i profesora fakulteta političkih nauka u Beogradu. Ona, slično Čosiću, smatra da je politička kontrola medija takva da je sužen ili potpuno zatvoren prostor za kritiku vlasti, a istovremeno je otvorena mogućnost za defaminaciju svih onih koji se deklarišu kao protivnici vučićevog režima. U duhu opozicionog narativa, ona ne propušta priliku da sadašnju vlasti „časti“ epitetom „autokratska“ i tako naglasi njen izvorno sporni demokratski legitimitet:

„Nove autokrate koriste medije da zatvore mogućnost za bilo kakvu kritiku, da veličaju sebe i da sebe oslobode bilo kakve odgovornosti, javne kontrole i kritike. Odatle kod nas takve monstruoze kampanje ubijanja karaktera, javnih reputacija ljudi koji se usude da ma šta kažu protiv političkog režima, a kada ih posložite, to su: sudstvo, nezavisni mediji, nevladine organizacije, kritički pojedinci, intelektualci – deo društva koji bi mogao da bude oponent vlasti.“³¹

29 Nikola Kojo, „Vođa čopora je jako nervozan“, razgovor sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3567

30 Jugoslav Čosić, „Uvod u istrebljenje medija“, razgovor sa Radoslavom Čebićem, *Vreme*, br. 1486

31 Snježana Milivojević, „Bitka za medije“, razgovor Ivanom Milanović Hrašovcem, *Vreme*, br. 1484

Potpuno u duhu i slovu opozicionih stranaka i pokreta, ona se fokusira na informativni program najuticajnijih elektronskih medija, smatrajući da upravo informativni programi predstavljaju svedočanstvo o „neslobodi medija“. Nesloboda medija u Srbiji generator je principa negativne selekcije među zvaničnicima političkog sistema i lošeg upravljanja državom, osnova manipulacije javnošću i mesto na kome je uticaj otvorene represije vlasti najvidljiviji i najštetniji.

Kao i u slučaju predstavnika opozicije, njen politički narativ sadrži opsесiju medijima. Ova opsесija je pojačana potrebom da se još više istaknu i racionalno i retorički opravdavaju pozivi na bojkot institucija sistema i budućih izbora: „Informativni programi su ovde najsporniji programi, jer govorimo o smanjenju pluralizma, nezadovoljstvu javnosti, blokiranju javne debate, proizvodnji lažnih vesti, kampanjama blaćenja i zastrašivanja političkih protivnika. Nema slobodnih izbora, nema sređene izborne administracije, nema urednog izbornog dana ukoliko im ne prethode javna debata i slobodni mediji. Bez slobodnih medija i demokratije vi ne možete da napravite selekciju najboljih ljudi koji će u društvu obavljati javne funkcije i onda imate društvo na silaznoj putanji. Zato demokratije propadaju. Zato što uporno birate ne-kompetentne, neodgovorne, poslušne, jer ste stvorili klimu u kojoj samo oni mogu da budu izabrani. Evo od danas, ako se bukvalno od danas ne odblokira, ne normalizuje medijski prostor i ne stvari uverenje da svi imamo pravo da učestvujemo u javnoj komunikaciji i da je apsolutno zabranjeno i nedopustivo u normalnom društvu da se ljudi progone, javno i medijski linčuju zato što drugačije misle ili imaju drugačiju razvojnu viziju, sve će nas to skupo koštati jer ćemo uporno birati gore.“³²

Sa njom je saglasna i prof. dr Marija Bogdanović, čiji je stav o medijima vidljiv u sledećem citatu: „Kakva je danas situacija u našem društvu? Na jednoj strani, suočeni smo sa zatvorenošću medija sa nacionalnom frekvencijom, osim za vladajuću, samohvalisavu koaliciju, koja se građanima obraća uvredljivim rečnikom, čak i ljutitim glasom, koji se potom prenosi u skupštinske klupe a proces kloniranja se nezadrživo nastavlja. Takmiče se ko će biti veći poltron, što kod većine ljudi koji to gledaju izaziva mučninu i gađenje... To se teško podnosi. Zagađivanje javne scene prate isto toliko vulgarni rijaliti programi.“³³

Potpuno u saglasju sa angažovanom intelektualnom i profesorskim Beogradskog univerziteta je neformalni lider navodno najjače opozicione grupacije „Savez za Srbiju“, Dragan Đilas. Po prepostavci ovog političkog lidera, visoko manipulativni režimski mediji generatori su fundamentalnih podela u društvu kao što su i sredstvo prikrivanja, onoga što Đilas naziva realno katastrofalnim stanjem u zemlji. Zato je politička za medije odlučujuća. „Narod u Srbiji je podeljen, Srbi na Kosovu su podeljeni. Pritom smo suočeni sa svakodnevnim kršenjem Ustava i osnovnih ljudskih prava i sloboda, propadanjem institucija, svakodnevnim zastrašivanjem građana ratnom retorikom. Suočeni smo sa realnom ekonomskom bedom ogromnog broja građana, nezaposlenošću, odlaskom stručnjaka i mladih iz zemlje, brojnim štrajkovima svih slojeva društva, svakodnevnim brutalnim nasiljem nad neistomišljenicima, sa zataškavanjem raznih afera onih na vlasti...“³⁴

„Autokratska“, „fašisoidno populistička“, „kriminalna“, „zločinačka“ Srbija Aleksandra Vučića opstaje zahvaljujući svojevrsnom političkom paktu između aktuelnog predsednika Srbija i EU. „Nedemokratska“

32 Isto

33 Marija Bogdanović, „Stručnost se osporava u svim sferama života, jer živimo u 'zlatnom dobu'“, *Nedeljničnik*, br. 386

34 Dragan Đilas, „Vlast hoće nasilje, a ne opozicija“, *NIN*, br. 3564

Nedeljnik, 18. 04. 2019.

Srbija opstaje kao partner zbog Vučićevog obećanja da će rešiti kosovsko pitanje prema naumima Zapa-
da, tačnije da će srpsku politiku prema ovom pitanju staviti u potpunu suglasnost sa vodećim evropskim
zemljama, koje su priznale nezavisnost Kosova 2008. godine i učestvovalе u agresiji 1999. godine. Zbog
tog „pakt“, evoreformski kritičari Vučića tvrde da EU toleriše nedemokratski i neslobodni politički pore-
dak koji je sam Vučić nametnuo. Evropska nedemokratska nedoslednost je hladni realpolitički pragmati-
zam koji vrednosti demokratije i slobode stavља u drugi plan zbog geopolitičkih i bezbednosnih interesa.
Svedočanstvo o ovakvom pogledu na politička zbivanja u Srbiji i evropsku političku elitu može se naći
u mnogim člancima i intervjuima u opozicionoj štampi. Ilustrativni primer je gledište istoričarke Branke
Prpe koja kaže: „Još 2012. godine došlo je do razumevanja između novih vlasti i dela međunarodne
zajednice da problem Kosova mora biti rešen u skladu sa njihovim očekivanjima. Vučić im poslednjih se-
dam godina to obećanje ispunjava, deo po deo. Zato bi bilo naivno verovati da su oni spremni da ga tek
tako lako puste niz vodu, jer je ostalo još samo da ga privole da stavi potpis na konačni, pravno-obavezu-
jući sporazum kojim bi se Srbija nepovratno odrekla dela teritorije, a Kosovo u potpunosti i nepovratno
afirmisalo u međunarodnoj areni. Ali mislim da počinje da im bude jasno da ne samo da on to možda
nije u prilici da završi – pre svega zbog protivljenja albanske strane koja postavlja maksimalističke za-
hteve – već i da bi sveukupno gledano mogla biti 'skuplja dara nego mera'. Nastavak ovakvog stanja, koje
zakonomerno vodi uspostavljanju totalne diktature, uvodi nas u sve veće opasnosti.“³⁵

Već citirani glumac Radoslav Milenković rečito ponavlja istu poruku, lamentirajući nad sudbinom demo-
kratije u Srbiji i nespremnosti EU da Vučića tretira kao Miloševića tokom devedesetih godina prošlog
veka: „Sve je to samo geopolitička igrarija, a nikoga absolutno ne interesuje što ovaj narod crkava u bedi
i mrcvari se u takozvanoj tranziciji. Može ljudski da vas žali neki dobar čovek iz neke države članice EU,
ali koga je od evropskih zvaničnika briga kako se ovde živi! Koga briga kakvi su mediji u Srbiji! Pa, mediji
su u istom stanju već pet-šest godina, ali tek sad se nešto eto jedva pronašlo u tom izveštaju o napretku.
Sve te pohvale i te pokude EU, one zavise od toga šta je njima trenutno korisno. I kada budu odlučili da
Vučić ode, on će i otići.“³⁶

I dok zagovornici evro reformskog kursa u srpskoj politici sadašnju vlast Aleksandra Vučića vide kao
njegov pakt sa Zapadom zbog kooperativnosti oko Kosova, zastupnici „patriotske stvari“, „pravoverni“
nacionalisti osuđuju Vučievu zamisao o razgraničenju kao u osnovi protivpravnu, tačnije antiustavnu
i politički naivnu. Ovu političku poruku, sa dosta obzira, ali veoma jasno, saopštava kolumnista lista
Pečat Nikola Vrzić. Preispitujući politiku aktuelnog šef-a države on tvrdi da je ideja o razgraničenja više-
struko štetna, više indirektno, nego direktno: „Mislim da je prilično jasno rečeno, i to u više navrata, šta
je zvanična politika Beograda – to je politika razgraničenja. U prevodu, to znači da bi aktuelna vlast bila
spremna da prizna secesiju južne srpske pokrajine uz uslov da se manji deo pokrajinske teritorije (pre-
postavljam deo severno od Ibra ili deo tog dela) reintegriše u ustavnopravni poredak Republike Srbije,
uz možda još neke garancije za Srbe južno od Ibra i za istorijsku i kulturnu baštinu – garancije koje bi,
i kada bi bile date, nažalost sasvim sigurno ostale samo mrtvo slovo na papiru. Da je upravo to politika
aktuelnog predsednika u potpunosti je jasno iako se ne iznosi uvek tako eksplicitno, jer je protivustavna
i kao takva podleže ne samo političkoj već i krivičnoj odgovornosti. Naravno, voleo bih da se varam ovim

35 Branka Prpa, „Od ljudske krvi ruke se ne mogu oprati“, *Vreme*, br. 147536 Radoslav Milenković, „Moramo da očistimo društvo od parazita“, razgovor sa Nedimom Sejdinovićem, *Vreme*, br. 1486

povodom i da zapravo sadašnja vlast kupuje vreme igrajući se sa zapadnim silama i prebacujući odgovornost na Prištinu zbog trenutnog prestanka takozvanog dijaloga, ali mi se čini da bi takva strategija bila, u najmanju ruku i da ostanem pristojan, veoma naivna.”³⁷

Imperativ opozicionog delovanja može se sažeti u poruci Radoslava Milenkovića, glumca i profesora univerziteta koji bez ikakve kočnice i nebiranim rečima kaže: „Moramo da očistimo naše društvo od gadosti, gadova, bolesti, parazita, od pantličara, tripera, od raznih bolesti, kako bismo omogućili da naš organizam bude zdrav da bi uopšte mogao da počne da funkcioniše. Mi, međutim, hranimo naše parazite, a oni su uglavnom nezadovoljni nama. Čim ne izražavamo svoje bezgranično oduševljenje njima, oni su uvređeni. Nekada plaču pred kamerama i novinarima, a nekada viču.”³⁸

Slika opozicije – Između suštinskog nedostatka moralnog kredibiliteta, patriotizma i političkog legitimite i imperativa borbe za smenu mrskog režima

Za razliku od vlasti, slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je prikazana složenije. S jedne strane, u izvesnom broju vlasti bliskih medija opozicija se negativno vrednosno označava, politički i moralno osuđuje, pri čemu se to čini sa značajnom dozom euforije i oštih, kategoričkih i diskvalifikujućih sudova. S druge strane, određeni, prevashodno kritički nastrojeni mediji, otvaraju prostor za eksplikaciju i artikulaciju opozicionih gledišta, ujedno im indirektno ili direktno pružajući podršku za žestoku političku borbu sa vlašću.

U štampanim medijima, pre svega nedeljnicima koji su kritični prema vlasti, vodi se i živa polemika o mogućnosti jačanja opozicije. Uz to, primetna je i tendencija glorifikacije građanskih protesta kao oblika političkog delovanja, odnosno kao legitimnog demokratskog sredstva koje ima potencijal da dovede u pitanje pozicije aktuelne vlasti.

Opozicija se posmatra iz dva suprotna ugla. S jedne strane, opoziciji kao političkom akteru pripisuje se izrazito negativna vrednosna dimenzija. Ovakvu sliku kreiraju i podstiču vlasti bliski mediji. S druge strane, opozicija se posmatra sa stanovišta analize njenih potencijala da ugrozi sadašnju vlast uz gotovo neizbežnu političko-moralnu dilemu koja se odnosi na utvrđivanje da li postoji „prava“ ili „lažna“ odnosno autentična ili neautentična opozicija. Ponekad se dešava da u raspravu o opoziciji, u kritičkim medijima, bude uведен i izrazito negativni kadrovske kontekst koji nije toliko u funkciji osude opozicionih lidera, koliko je prisutan zbog brige za napredak i sve veći i jači uticaj na javno mnjenje ove političke organizacije.

37 Nikola Vrzić, „Ima li Obilića,” *Pečat*, br. 571

38 Radoslav Milenković, „Moramo da očistimo društvo od parazita,” razgovor sa Nedimom Sejdinovićem, *Vreme*, br. 1486

NIN, 18. 04. 2019.

Posebnu ulogu u pridavanju negativne vrednosne komponente opozicionim strankama ima list *Informer*, bilo da je reč o tekstovima u dnevnim izdanjima, ili o uredničkim kolumnama urednika Dragana J. Vučićevića. Razume se, u ovoj analizi važno je ukazati na strukturu i skup zaključaka koje nude kolumnе glavnog i odgovornog urednika ovog lista.

Vučićevićeve kolumnе u moralno-političkom smislu problematizuju aktere na opozicionoj sceni, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika. Vučićevićeva kritika srpske opozicione scene podjednako je usmerena ka opoziciji kao činiocu političkog života, ali i medijima koji su izrazito kritični prema vlasti. Njegova kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizovana, da bila ubedljivija. Zato se stigmatizuje određena ličnost, podvlači se njeno moralno-psihološki profil koji tu osobu čini nedostojnom bilo kakve funkcije u javnom životu.

Vučićevićevoj narativ o opoziciji sastoji se iz niza uzajamno povezanih momenata koji tvore jedinstvenu, hermetičnu i potencijalno propagandno delotvornu celinu. Nedostatak moralnog kredibiliteta, politička nekompetencija, verovanje u nasilne prevrate, ideološka isključivost i prateći višak ostrašćenosti, verovanje opozicije u vlastitu političku i moralnu ekskluzivnost zajedno sa manjkom patriotizma i manjkom osećaja za državne nacionalne interese, servilnost Zapadu, glavni su delovi mozaika koji u štampanim medijima tvori vrednosno negativnu sliku opozicije.

Svoje izlaganje, odnosno, stvaranje negativne slike opozicije u štampanim medijima Vučićević započinje psihološkim opisom, moralnim vrednovanjem i političkom diskvalifikacijom glavnih ličnosti sa opozicione scene. O lideru „Dveri”, Bošku Obradoviću, urednik *Informer*a piše kao o nemoralnom političkom lideru koji nema profesiju i političkom gubitniku koji u politici nije iz ubedjenja, već isključivo i jedino zbog lične koristi: „Boško je svakako ljotičeva gluperda, on možda i veruje u bajke o vlasti koja se dobija servirana na tacni... Boško Obradović zadnja pošta Ljotić jeste ponajbolja slika. Slika i prilika hejterske Srbije. Večiti političar u pokušaju, bibliotekar po obrazovanju, Obradović je spratio pune 43 godine, a da u profesionalnom životu nije uradio ništa. Ama baš ništa. Politikom se, piše u njegovoj biografiji, bavi od 1999. – dakle punih 20 godina, pola ljudskog radnog veka (!?) – a za sve to vreme od njegove politike niko nije video nikakve vajde. Niko osim njega i njegovih. Čovek koji je izgubio sve izbore; samozvani lider koji sam sa svojim ‘Dverima’ nikada i nigde – pa ni na glasanju za kućni savet – ne bi mogao da preskoči cenzus; besprizorni politikant koji je zarad Đilasovih miliona prodao i izdao sva uverenja i sve zakletve, pa čak i onu hilendarsku; pokvareni manipulant kome je keš jedino božanstvo u koje veruje; bedni kukavički siledžija koji sa svojim batinašima svako malo napada žene; taj i takav, dakle, Boško, taj i takav – što bi Čačani rekli - neslanik neslan, pokušava da se Srbiji nametne kao nov, mlađ, nekorumpiran i nekompromitovan (!?) lider kome svi mi treba da poverimo budućnost svoje dece i svojih unuka!?!”³⁹

Ako je Boško Obradović otelotvorene „moralnog pada“ i političkog neuspeha, Vuk Jeremić, nekadašnji ministar spoljnih poslova Srbije u vreme vlasti Demokratske stranke, predstavlja, po Vučićeviću, samoljubivog političara koji sebi dodeljuje misionarsku ulogu: „Jeremić definitivno jeste bahati egocentrik koji misli da se ceo svet obrće oko njega, pa je sledstveno ubeden da je valjda nebeskom promišlja poslat u Srbiju kao izabrani mesija; ali Đilas?!”⁴⁰

39 Dragan J. Vučićević, „Boško i hejteri,” *Informer*, 01.06.2019.

40 Isto

Razume se, oštricu Vučićevićeve kritike osetio je Dragan Đilas, koji predvodi Stranku slobode i pravde i nezvanično figurira kao neformalni lider Saveza za Srbiju. Đilas je označen kao tranzicioni dobitnik prvog reda, kao čovek koji se na zakonski i moralno sumnjiv način obogatio koristeći se svim mogućim prednostima koje nosi politička pozicija. Kao tajkun, tačnije okoreli bogataš, on je otuđen od običnog čoveka i lišen potencijala da dobije njegovo poverenje i trijumfuje u demokratskom političkom procesu: „Đilas nije ništa od toga. Tajkun koji je za svoga vakta u visokoj politici u svoje džepove strpao 500 miliona evra, on koji sa Šolakom drži pod punom kontrolom skoro svaki drugi televizor u Srbiji, taj definitivno nije neko ko srlja u unapred izgubljenu bitku – on, definitivno, ima neki plan. Kakav? Ne znam tačno. Ali pouzdano znam da pobediti neće. Jer ne može. Jer ga Srbi neće.“⁴¹

Politički gubitnik i koristoljubac Obradović, samoljubivi i misionarski orientisani Jeremić i otuđeni bogataš sa velikim političkim ambicijama Đilas, po Vučićeviću, nemaju nikakvo demokratsko uporište. Oni su lišeni su autentične većinske podrške naroda. Ipak kao ambiciozni lideri, oni po svaku cenu hoće vlast. U ime tog cilja, iako lišeni političkog programa i uverenja, spremni su da koriste i nasilje kao sredstvo za preuzimanje vlasti: „Šta je to što oni nude građanima Srbije? Šta osim golog nasilja? Koja je njihova politička ideja, osim ideje otimanja vlasti zarad bogaćenja odabранe polit-tajkunske kaste?! I kako to oni, zaboga miloga, misle da će im Srbi većinski poverovati i poći za njima kada ne nude ama baš nikakav program, kada nemaju nikakav plan osim profašističke kampanje nasilja i uvreda? Ko će, bre, da ‘kupi’ njihovu politiku kada se ona sva svodi samo na golu, bolesnu mržnju?!”⁴²

Politička nemoć opozicije konvergentna je nedostatku političkog programa, jasne vrednosne orientacije i konkretnih rešenja. Budući da nema programa, konkretnih mera i kredibilnih kadrova i obećanja, politička opozicije lišena je izgleda na uspeh. Već pominjana stigma političkog gubitnika preneta je sa Boška Obradovića na radikalno kritičku opoziciju aktuelnoj vlasti Aleksandra Vučića. U skladu sa negativnom identifikacijom Dragana Đilasa lično, za potrebe pokretanja vrednosno negativnog asocijativnog režima i zaključka čitalaca, opozicija se identificuje sa nejasnim, ali sugestivnim pojmom „đilasovci“: „Nemaju đilasovci, budite potpuno spokojni, nikakve šanse. Ne može to, naprsto ne biva da od ničega nastane nešto. A politika tajkuna Đilasa i njegovih satrapa jeste jedno veliko ništa.“⁴³

„Ništavna“ sa stanovišta kredibiliteta svojih lidera i političkih programa, opozicija je lišena i minimuma zdravog patriotizma, odnosno ljubavi prama svojoj naciji. Primer nedovoljnog patriotism i političke beskrupuloznosti je odnos prema Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi. Konkretan povod predstavlja poziv Sinoda SPC predsedniku Vučiću. O događaju i interpretaciji istog od strane opozicije okupljene u SZS, Vučićević piše sledeće: „Pljuvanje po crkvi, Srpskoj pravoslavnoj crkvi, bez koje srpskog naroda i srpske države danas ne bi ni bilo postalo je glavna društveno-politička disciplina drugosrbijanske žute ološ-elite.“⁴⁴

Navedeni citat jasno ukazuje da opozicioni lideri neretko simuliraju vernike, napisaće ovaj autor, s ciljem pribavljanja jeftinih političkih poena. Čitav Vučićevićevoj diskurs je konkretan, situiran u kontekst pisanja

41 Isto

42 Isto

43 Dragan J. Vučićević, „Magarčenje,” *Informer*, 08.06.2019.

44 Dragan J. Vučićević, „Napad na Crkvu i korišćenje Kosova,” *Informer*, 18.05.2019.

koji se vezuje za tačno određeni događaj u prostoru i vremenu i vrlo direktni i kao takav lako dostupan i čitljiv za svakog čitaoca.

Opoziciono osporavanje SPC događa se u trenutku prijema predsednika Srbije na Sabor SPC. Ovaj čin poziva predsedniku Srbije opoziciju otvoreno osuđuje. Ova osuda stiže i od opozicionih lidera koji se predstavljaju kao vernici.

Religiozna i politička mimikrija lidera opozicije prikazana je u sledećem citatu: „Čak i oni među njima koji, zarad skupljanja glasova naivnih birača, u javnosti glume velike vernike poput Vuka Pozderca Jerešića i Boška Ljotića Obradovića sada sasvim otvoreno napadaju i patrijarha i većinu vladika. A zašto? Zato što su se, o strašnog li greha, čelnici SPC usudili da na sednici Sabora u goste prime predsednika Srbije i sa njim porazgovaraju o najvažnijim državnim i nacionalnim problemima.“⁴⁵ Istovremeno, Vučićević tvrdi da opozicija instituciju od najvišeg nacionalnog autoriteta i moralnog integriteta shvata kao svoju političku ispostavu, tačnije instituciju koja mora jedino i isključivo da služi njenim dnevopolitičkim interesima: „Po zamisli Pozderca Jeresića, Tajkuna Đilasa (taj deklarisani ateista šalje kuma Mlađu Đorđeviću na Cetinje da huška Amfilohija protiv Vučića!?) i Ljotića Obradovića, Crkva mora samo njima da služi i samo njih da podržava. A ako kojim slučajem patrijarh Irinej odbije da učestvuje u histeričnoj, hejterskoj kampanji, onda se momentalno ima proglašiti za prevaranta, lopova i, Bože me ‘prosti, za bolesnog pedofila i pedera! I on i svi oko njega.“⁴⁶

Manjak patriotizma spojem sa endemskim nedostatkom dobrih političkih namera, prati i suštinska infiornost opozicije u odnosu na vlast. Demonstracija „niskosti“ opozicije uporedo ide za nabranjanjem doстигнућa vlasti. Zdravorazumska strategija poređenja dva ekstrema, tačnije manihejska slika političkih odnosa, prisutna je u sledećem citatu. Ovaj citat podrazumeva i svest o političkoj nezrelosti opozicije budući da sugeriše njihovo svesno odbijanje ili pak nepoznavanje demokratskih pravila igre: „Ljudi moji, pa kako to oni zamišljaju? Kako tačno Đilas, Jeresić, Obradović i ostali tajkun-fašisti planiraju da sruše Vučića i dođu na vlast? Šta, kao, skupi se njih hiljadu-dve, onda šetaju, viču, prete, upadnu u RTS, opkole Predsedništvo, pošalju onog mandrila Bastaća da nasrće na žene pred Skupštinom, najave da će istovariti traktorsku prikolicu balege na ulazu u TV Pink, zaprete blokadama autoputa i najvažnijih raskrsnica u Beogradu... I? Šta onda? Šta i kako?“⁴⁷

Nakon otvorene verbalne provokacije da opozicija priziva nasilje, Vučićević pojačava svoj diskurs tvrdnjom o opozicionom nerazumevanju dinamike i ishoda političkih borbi. Naime, on tvrdi da opozicioni lideri očekuju da će predsednik Srbije sam od sebe odlučiti da podnese ostavku i tako politički otvoriti vrata za restauraciju političke nomenklature koja je Srbijom vladala posle 2000. godine: „Jel’ oni to misle da će Vučić jedno jutro da se smori i digne ruke od svega? Da će, može biti, uplašen njihovim pretnjama da podnese ostavku i prepusti im Srbiju na upravljanje, i još usput da ih posluži ratlukom i ‘ladnom vodom’? Aman, zaman! Pa gde je to i kada tako bilo?“⁴⁸

⁴⁵ Isto

⁴⁶ Isto

⁴⁷ Dragan J. Vučićević, „Kako oni to zamišljaju“, *Informer*, 06.04.2019.

⁴⁸ Dragan J. Vučićević, „Magarčenje“, *Informer*, 08.06.2019.

Demokratska „nezrelost opozicije“, tačnije suštinski politički nedostatak svesti o realpolitici i medijskoj strategiji, Vučićević precizno uočava, poredći zatim vreme pre i posle Vučića. U vreme vlasti aktuelne opozicije, Srbija je bila bez naznaka napretka, nezanimljiva za investicije, opterećena budžetskim deficitom, „okupirana“ vlastoljubivom i pohlepnom političkom elitom, nesposobna za napredak ka ekonomskom razvoju i blagostanju za najšire slojeve stanovništva. Za razliku od te i takve Srbije, aktuelna vlast je otvorila perspektivu razvoja, sredila javne finansije i popravila položaj Srbije u svetu. Ovo snažno kontrastiranje kao i kritiku kampanje mržnje koju sprovode opozicioni mediji možemo videti u sledećem citatu: „Oni uporno, evo već godinama, pokušavaju da od svih nas naprave ‘magarce’ i da nas ubede kako ne treba da verujemo sami sebi i svojim očima, nego njima i njihovim lažljivim, hejterskim prljavim kampanjama. Pokušavaju tako da nas ubede kako je bolje biti u minusu, nego u plusu, kako je bolje imati prazan, nego pun budžet, kako je bolje nemati, nego imati nove autoputeve; kako, jelte, ništa ne valja danas, kada se obaraju rekordi po visini stranih investicija u Srbiji, nego je bilo dobro onda kada su u njihovo vreme svi zaobilazili Srbiju kao smrdljiv sir; ubeđuju nas da je valjalo onda kada su celo tržiste kontrolisali žuti tajkuni, a ne valja danas kada su u Srbiju konačno došli i ‘Ikea’ i ‘Lidl’, oni koji ne idu na tržišta na kojima mora da se plati reket; hoće da nam kažu i da je bolja i jača bila ‘njihova’ vojska sa jednim poluispravnim ‘migom 29’, nego ova danas, koja ima 14 modernizovanih ‘migova 29’; mrtvi ‘ladni’ ubeđuju nas i da je mnogo bolje imati prosečnu platu 330, nego 480 evra; hoće da nam kažu i da je bilo super onomad kada su Mišković i njemu slični vladali Srbijom, a da ništa na valja danas kada ovom državom, po prvi put u postpetootbarskoj istoriji zaista vlada Vlada.“⁴⁹

Političku borbu u medijima glavni i odgovorni urednik *Informera* ne shvata kao intenzivnu polemiku, već kao specijalni rat, što je drugo ime za obrazac komunikacije koji se koristi u ratnim uslovima. Ova vrsta etikete prevashodno se vezuje za radikalnu opozicionu kritiku vlasti. Uz pojam specijalnog rata lako se pripisuje asocijacija o beskompromisnoj i snažno optužujućoj poruci koja upućena političkom protivniku.

Povod za upotrebu pojma specijalni rat pronađen je u žestokom i provokativnom diskursu nekih opozicionih tribuna, poput sociologa Jove Bakića, čija retorika protiv vlasti prečesto ne poznaje ni moralne obzire ni ograničenja svojstvena jeziku konvencionalne pristojnosti u javnom govoru. Iza provokativnog nazova prodemokratskog diskursa krive se namera opozicije da izda Kosovo i Republiku Srpsku zarad dolaska na vlast.

Sintezu ovih motiva u kritičkom preispitivanju opozicije, uočavamo u sledećem citatu iz Vučićevićevog teksta: „Na delu je specijalni rat. Rat u kojem se više ne biraju sredstva, a čiji je krajnji cilj izazivanje opštег haosa u kome bi vlast trebalo da preotmu oni najgori. Oni koji su do 2012. ovu zemlju već temeljno opljačkali, a koji su sada za ropsku porciju američkih čvaraka spremni da po kratkom postupku priznaju lažnu državu Kosovo i odreknu se Republike Srbije.“⁵⁰

Kolumnista Pečata Nikola Vrzić pokazuje da je opozicioni miting održan 13. aprila 2019. godine neuspeh ove političke opcije iz niza uzajamno povezanih razloga. Najpre, poseta na mitingu bila je daleko manja od očekivane, a i manja nego što je bila brojčana podrška opoziciji na prethodnim gradskim izborima.

⁴⁹ Isto

⁵⁰ Dragan J. Vučićević, „Slučaj Jove Bakića“, *Informer*, 15.06.2019

Isto tako, izostala je i repriza „makedonskog scenarija“ uklanjanja vlasti na ulici, koji je nagovešten susretom lidera Saveza za Srbiju i makedonskog premijera Zaeva i, najzad, retorika opozicionih lidera obesmisnila je mogućnost postizanja nacionalnog jedinstva preko potrebnog u odlučujućoj državnoj bitci za Kosovo. Svi ovi pobrojani momenti u Vrzićevoj analizi, pokazuju opoziciju kao nemoćnog političkog aktera, ali patriotski spornog, budući da retorika netrpeljivosti ruši nacionalno i političko jedinstvo.

Bliskost opozicije, tačnije SZS sa Zoranom Zaevom, posmatrana je i kao bliskost sa američkim faktorom, što posledično znači prihvatanje kosovske nezavisnosti i članstvo u NATO: „I ne bi ovako demonstrirana bliskost Đilasa i Zaeva, uz Đilasovo afirmativno spominjanje makedonskog scenarija dolaska na vlast i potonjem dogovora o imenu Severne Makedonije, možda ni bili toliko alarmantni da svi pomenuti događaji nisu bili u isključivoj službi ostvarivanja američkog interesa na tom prostoru. Prisetimo se sledeća događaja koji je neporeciv: građanska neposlušnost i protesti u obliku ‘šarene revolucije’ – iznuđena prelazna vlada – izbori koje je ona organizovala – postizborno ludilo i dolazak Zaeva na vlast – dogovor s Grčkom o imenu Makedonije – ulazak u NATO.“⁵¹

Jednako kao što je sporno koketiranje sa Zaevom i NATO, miting je prikazao i nisku motivaciju pristašica opozicije da učestvuju u akcijama kao što su protesti i mitinzi koji bi trebalo da svrgnu vlast. Vrzić potencira asimetriju u broju učesnika mitinga i broju glasača stranaka i pokreta koji su članovi Saveza za Srbiju: „Ako se, dakle, složimo da se na mitingu okupilo desetak hiljada, pa, eto, i neka hiljada demonstranata pride koja im je svima nekako promakla, ne možemo a da ne dođemo do zaključka da gromoglasno najavljuvano okupljanje nije ispunilo očekivanja njegovih organizatora. Pa i da je, umesto moći opozicije, demonstriralo njenu nemoć, ili nesposobnost, da animira čak i sopstvene pristalice, a o širim slojevima stanovništva da i ne govorimo. Ovaj zaključak dodatno potkrepljuje podsećanje na rezultate prošlogodišnjih gradskih izbora. Tada je za liste Dragana Đilasa i Vuka Jeremića, Boška Obradovića, za ‘Žutu patku’, DS, Borisa Tadića, spomenutog Živkovića pa sve do predsednika opštine Stari grad Marka Bastaća, a svi su oni sad okupljeni pod protesnim sloganima ‘1 od 5 miliona’ i ‘Svi kao jedan’, u Beogradu glasalo preko 236 hiljada ljudi; a na njihov ključni protest, i to sve sa gostima iz unutrašnjosti Srbije, izašao je tek dvadeseti deo od tog broja.“⁵²

U nacionalističkom duhu pozivanja na nacionalno jedinstvo zarad očuvanja državnih i nacionalnih interesa na Kosovu i Metohiji, Vrzić konstatiše da „retorika netrpeljivosti“ opozicionih lidera predstavlja neotklonjivu prepreku nacionalnom jedinstvu: „Da li se iko pita može li ovo negovanje kulture netrpeljivosti doneti i jedan dodatni glas protivnicima Vučićeve vlasti? O efektu na ukupno mentalno zdravlje društva da i ne govorimo. Pri čemu sve ovo, naravno, važi i u kontrasmeru, počev od, zaista, nedostojne opaske Ivice Dačića o ‘jednoj pesmi ovima što su bili ovde u subotu. A ta pesma je ‘Ostani đubre do kraja’. Da li se tako na delu postiže nacionalno jedinstvo o kome je govorio Vučić?“⁵³

Opozicioni govor mržnje usmeren ka vlasti precizno konstatiše Ljiljana Smajlović. U tekstu nakon opozicionog mitinga u aprilu, ona prepoznaje tendenciju opozicionih lidera i njima bliskih javnih intelektualaca da nekontrolisano etiketiraju i naružuju vlast van granica konvencionalne pristojnosti. Optužbe,

51 Nikola Vrzić, „April u Beogradu“, Pečat, br. 564

52 Isto

53 Isto

Pečat, 17. 05. 2019.

uvrede i klevete, pokazuju da se iza deklarativnih pozivanja na pristojno društvo, toleranciju i demokratiju krije kultura netrpeljivosti prema onima koji različito misle i politički deluju.

Smajlovićka dovodi u pitanje ekskluzivni status „žrtve režimske propagande“, koji se u brojnim medijima dodeljuje opoziciji, prikazujući da su idiomi u opozicionom govoru jednako grubi, neodmereni, iracionalni i potcenjivački prema suprotnoj strani.

Njenim stavom postaje jasno da je negativna kampanja i lice i naličje medijskog i političkog života u Srbiji. Demistifikaciju opozicionog dikursa osporavanja vlasti koji je fundirana na retorici netolerancije ona prikazuje u sledećem citatu: „Ljudi iz opozicije mahom se slažu da je za sve u ovoj zemlji kriv Vučić. Ako su njegovi prethodnici za nešto krivi, krivi su najviše zbog toga što su dozvolili da im Vučić preotme vlast. Neki zaista fin i pristojan svet tako živi u uverenju da je Vučić kriv i što ‘misleća Srbija’ psuje. Da on ne koristi grube reči i uvrede, ne bi ni ‘ljudi koji misle svojom glavom’, kako Savez za Srbiju odskora tepa svojim pristalicama. Tobiž ni Sergej Trifunović ne bi psovao, niti ikoga slao u 300 materina, samo da nije tog Vučića koji ga tera da se ponaša onako kako inače ne bi... Dragojevićeva je glavna politička teza da Srbijom vlada ‘fašistička junta’, i to ‘svinjska’. Nije to ništa novo, kod Dragojevića je to stara stvar, takoreći poštupalica. Svi koji nisu na istoj strani sa njim su ili fašisti ili svinje.”⁵⁴

Uz ocenu Ljiljane Smajlović o visokom nivou govora mržnje prema vlasti prisutnog od strane opozicionih lidera i javnih intelektualaca živo i aktivno zainteresovanih za „opozicionu stvar“, u redovima opozicije pojavljuju se jasne naznake sumnje u vlastite potencijale i domete, posebno u kontekstu aktuelnog vanparlamentarnog delovanja, tačnije potencijala protesta, kao i sposobnosti aktuelnih opozicionih lidera da animiraju politički pasivne delove biračkog tela.

Klasičan primer ove tendencije u opozicionom delu javnog mnjenja je intervju glumca Branislava Trifunovića, bivšeg lidera uličnih demonstracija koji kaže: „Ljudima je malo preko glave ove i ovakve opozicije. I dalje postoji kod tih opozicionih birača zebnja u vezi sa ljudima koji su bili na vlasti i pre Vučića. To je donekle opravdano, ali mislim da u poređenju sa ovom, nijedna vlast nije bila tako grozna. Naravno da je skepsa opravdana, ali ono što opozicija i dalje nije shvatila jeste da tih 20 odsto ljudi ne žele da vide isti način bavljenja politikom kojim se oni bave proteklih 30 godina. Nijedna od tih opozicionih partija dakle nije ponudila ništa što bi moglo da zaliči na promenu sistema i promenu načina funkcionisanja države. Ideje koje opozicija nudi malo su preko glave ljudima koji su protiv vlasti. Nadam se da će neka od tih opozicionih stranaka čuti šta ti ljudi govore. To nije mali broj ljudi. Dvadeset odsto je ogroman broj i to može da napravi prevagu, bez obzira na sve nedostatke. Nadam se da će neko tamo shvatiti da nešto mora da se menja, a da mora da se počne od glava koje se tamo pojavljuju. Mislim da je tim ljudima preko glave tih istih likova, istih lica i istih priča.”⁵⁵

Trifunovićevu skepsu u pogledu praktično-političkih dometa opozicije dalje razrađuje opoziciona poslanice i liderka stranke moderne Srbije Tatjana Macura, koja konstatiše da nema političkog profita od bojkota rada Skupštine Srbije. Ona konstatiše i pogrešnu strategiju u organizaciji protesta i skupu akcija koje su ga pratile, poput upada u zgradu RTS-a: „Bojkot su obesmislili oni koji su na isti pozvali, a nisu

54 Ljiljana Smajlović, „Svinjski fašizam“, *Nedeljnik*, br. 380/381

55 Branislav Trifunović, „Građanski gnev i bes je mnogo jači od trenutne snage opozicije“, *Nedeljnik*, br. 386

poslanici. Poziv je stigao preko Tвитera, trebalo ga je u startu odbiti, uz ozbiljno planiranje opozicionara koji su u ovom trenutku u parlamentu, a koji bi bez takve vrste pritska ponudili plan aktivnog bojkota. Ovako, opozicija se bavila upadima na RTS, neke su kolege izgubile poslaničke grupe, tako da se postavlja pitanje koji je smisao njihovog povratka kad vremena za raspravu više nemaju.“⁵⁶

Širenje duha sumnje poklapa se sa postepenim kreiranjem negativne slike o kapacitetima opozicionog fronta da delatno iskoristi „energiju ulice“. Doduše, neki od opozicionih tribuna, poput akademika Dušana Teodorovića, ukazuju na skroman, tačnije nedovoljan broj demonstranata, ali i na ograničenje u pogledu pristupa protestima: „Moram, s druge strane, da kažem da svi mi još nismo našli čarobnu formulu kako da se skloni Vučić i napravi normalnije društvo. Protesti proteklih pet meseci ga jesu uzdrmali, ali to je sve. Ja sam jedan od onih koji su govorili na tim protestima, šetali, i zato mislim da mogu to da kažem. Ako smo hteli da postignemo šetnjama nešto, onda je to trebalo da bude masovnost. Ako izađe 300.000 ljudi na ulicu, to je druga priča. Mislim da je masovnost ključna reč kako može da se slomi režim Aleksandra Vučića. On to dobro razume. Ne želim da stvaram zlu krv i da se svađam, ali moram da dobromerno iznesem primedbe. Ponavljalaa se ista šema svake subote, a pojedine akcije su bile detinjaste. Devedesetih smo išli do kraja protiv Miloševića, pravili kordone koji su trajali i po sedam dana i gutali suzavac. Mislim da je propuštena šansa, negde u januaru, da radikalizujemo proteste blokadama i raznim oblicima građanske neposlušnosti. Mogli smo da učimo od Leha Valense i pokreta ‘Solidarnost’ kako se osamdesetih u Poljskoj rušio diktatorski režim. Ako ikada budem, u ovim godinama, u organizacionom odboru nekog budućeg protesta, insistiraju na mnogo žešćem otporu Vučićevom režimu.“⁵⁷

Ipak, slika opozicije, ma koliko bila prožeta sumnjom ili izrazito negativno konotirana, formira izrazito pozitivnu sliku, posebno u antivladinim dnevnim i nedeljnim novinama. Pre svega, stvara se uverenje o opoziciji kao političkom akteru koji je dovoljno politički moćan za političku borbu sa svemoćnom vlašću, uz propratno insistiranje, pre svega opozicionih lidera, da su opozicione stranke čuvari demokratije i slobode u Srbiji.

„Opozicija kao čuvar demokratije i slobode“ sintagma je kojom se može interpretirati medijsko pokrivanje ideje o ujedinjenju nekoliko stranaka koje su nastale nakon poraza Demokratske stranke i Borisa Tadića 2012. godine. U opširnom prikazu „restauracije DS“ prostor je dat (novim) starim liderima (nove) stare Ujedinjene DS. Tako Zoran Lutovac, lider Demokratske stranke, potencira važnost ove stranke za demokratiju u Srbiji. „Razum. Odgovornost. Posvećenost opštem dobru. Uvažavamo okolnosti u kojima delujemo polazeći od činjenice da je demokratija u Srbiji ozbiljno ugrožena autoritarnom vlašću Aleksandra Vučića i da su sve demokratske institucije u Srbiji uništene ili obezvređene.“⁵⁸

U istom duhu i sa relevantno sličnom političkom porukom na javnoj sceni nastupa Nebojša Zelenović, gradonačelnik Šapca, koji svoj grad nudi kao uzor demokratske i odgovorne vlasti: „Osnovno je vraćanje samopouzdanja naciji i samouverenja građana da je moguće promeniti stvari. Onda im velike vođe i vladari neće biti prva tema. Otvarajući prostor građanima, činimo ga javnim i transparentnim, bez korupcije, nameštenih tendera, partijskog zapošljavanja, svega što režim Aleksandra Vučića čini jakim. Model je

56 Tatjana Macura, „Bojkot Parlamenta nije uspeo“, razgovor sa Tanjom Aleksić, *Novi magazin*, br. 420

57 Dušan Teodorović, „Moraćemo sve ispočetka“, razgovor sa Zorom Drčelić, *Vreme*, br. 1480

58 Zoran Lutovac, Nebojša Zelenović i Aleksandar Ivanović, „Ključna je nova ponuda građanima“, *Novi magazin*, br. 414

isprobani u našem gradu i nudimo ga svima, od te politike koja će biti politika Demokratske stranke nema odbrane; ko sme da kaže da je protiv toga da građani više neposredno odlučuju? Pa i SNS je u Gradu Šapcu 'morao' da glasa za neposredno izjašnjavanje građana iako su u početku bili protiv.⁵⁹

Nakon što je izložena i legitimisana uloga i misija opozicije u srpskom društvu i državi, političkom akteru kao što je opozicija treba dodeliti značajnu inekciju političke moći koja se ogleda u težnji da specifičnom interpretacijom statističkih merenja trendova u javnom mnjenju značajno podigne vera u moć opozicije da izvede politički preokret.

Stoga se, kao i u prethodnim periodima, među opozicionim liderima, novinarima, i njima naklonjenim istraživačima javnog mnjenja, stvara atmosfera o gotovo izjednačenoj trci za podršku birača u javnom mnjenju. Projekcija vlastite moći uz pomoć statistike predstavlja svojevrsni impuls optimizma u opozicionim redovima, ali pre svega ima funkciju rušenja o javnomnjenjskoj dominaciji Aleksandra Vučića i SNS-a. Zanimljivo je istaći da ova vrsta propagandna matrice funkcioniše nezavisno od odluke da li opozicija učestvuje ili ne učestvuje na predstojećim izborima. Tako, lider novostvorene opozicione SSP, Dragan Đilas kaže: „Danas bi u ovakvim uslovima za listu okupljenu oko SNS-a glasalo 43 odsto, a za opoziciju 41 odsto građana Srbije. Do juče bi ti ljudi ostali kod kuće, sada bi izašli na izbole i glasali.“⁶⁰

Kao što samouvereno analizira politički efekat protesta na javno mnjenje, Dragan Đilas samouvereno nudi najbolje, gotovo neostvarivo, političko rešenje – jedinstvenu listu opozicionih stranaka. U već citiranom intervju politički lider radikalno opozicionog Saveza za Srbiju kaže: „Najbolji protivkandidat na predstojećim parlamentarnim izborima je ujedinjena opoziciono-građanska lista na kojoj bi se našli predstavnici stranaka, ali i nestramačke ličnosti koje su bile aktivni učesnici ovih protesta. Takva lista bi, uz slobodne medije i mogućnost kontrole izbornog procesa, sigurno pobedila... Vučić je pojačao ionako prestrašnu kampanju protiv opozicije ubedjujući građane da smo lopovi, izdajnici, fašisti. Time pokušava da ubedi građane da ne postoji druga opcija i da ako baš neće za njega da glasaju ostanu kod kuće, jer nemaju za koga. Džaba mu sve to. On je čovek koji maše praznoj ulici. Proces njegovog pada je započeo i ništa ga više ne može zaustaviti.“⁶¹

Iz navedenog citata postaje jasno da se nedeljnici u velikoj meri bave i taktičkim pitanjima opozicione borbe. Na tom mestu pristrasnost u pristupu i stavovima je očita. Ni traga objektivnosti i racionalne kritičnosti ne može biti ukoliko se mediji svaki ponašob bave odgovorom na pitanje: „Kako opozicija da se organizuje ne bi li smenila mrsku vlast?“ Varijacije na čuveno Lenjinovo pitanje „Šta da se radi?“ jedno je od centralnih mesta u pisanju nedeljnika, paralelno sa istraživanjem autentičnosti opozicije. Nalik Njegoševoj „istraži poturica“, novinari utvrđuju da li je i ko je „prava“ opozicija.

„Licenca za opozicionarstvo“ dobija se od kritičkih medija. Ukinuto je polje samostalne opozicione politike, ono je stavljen u kontekst kritičke javnosti, tačnije njene procene i ocene odluka i postupaka političkih delatnika.

59 Isto

60 Dragan Đilas, „Vučić je čovek koji maše praznoj ulici,“ *Nedeljnik*, br. 386

61 Isto

5

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naprima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje poredi medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Vanredni je profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne rade, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofском fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

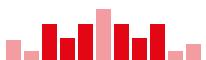
Unos i obrada podataka:

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Veljko Gluščević, doktorand Filozofskog fakulteta u Beogradu

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR